

KRISTIINA MÄNTYNEN

FUNKISPIENTALOT PIRKKALAN HAIKASSA

-SÄILYTTÄMISSUUNNITELMA

KRISTIINA MÄNTYENEN

FUNKISPIENTALOT PIRKKALAN HAIKASSA
-SÄILYTTÄMISSUUNNITELMA

DIPLOMITYÖ

TARKASTAJA: PROFESSORI TORE TALLQVIST

TAMPEREEN TEKNILLINEN KORKEAKOULU
ARKKITEHTUURIN OSASTO

16.10.1991

Kannen kuva: Huvilat 11/5 ja 11/6 heti valmistumisensa jälkeen
vuonna 1940.

SISÄLLYSLUETTELO:

JOHDANTO	5
FUNKTIONALISMI — FUNKIS	7
Funktionalismin alkuvaiheet Suomessa	7
Funktionalismi ja asuinrakentamisen arki	8
Kansanfunktis	9
RAKENNUSTEOLLISUUS OY	13
HAIKAN ALUE	19
Haikanniemen historia	19
Rakennussuunnitelma ja -järjestys	22
Funkistalojen rakennusvaihe	25
Nykyinen kaavatilanne ja rakennuskanta	27
Haikan Omakotiyhdistys	28
ALUEEN FUNKISTALOT	29
Huvila 4/2	30
Huvila 11/3	32
Huvila 11/5	34
Huvila 11/6	36
Huvila 12/8	38
Huvila 13/7	40
Huvila 15/3	42
Huvila 15/6	44
Huvila 15/12	46
Huvila 17/1	48
FUNKISTALOJEN OMINAISPIIRTEET	50
Rakenteet	50
Julkisivut ja väritys	51
Katot, katokset ja parvekkeet	53
Ikkunat ja ovet	56
Sisätilat	58
Pihat ja ulkorakennukset	62
Laajennukset	64

RAKENNUSSUOJELUN LÄHTÖKOHDAT	65
Arkkitehtonisia ja historiallisia arvoja	65
Haikan funkistalojen ongelmia	66
TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	68
PERUSKORJAUSSUUNNITELMA HUVILAAN 15/3	77
LÄHTEET	90
Painetut lähteet	90
Painamattomat lähteet	91
Haastattelut	92
Kuvalähteet	93
LIITTEET	94
Liite 1: Rakennusjärjestys rakennussuunnitelmalle järjestetyille Haikan omakotialueelle Pirkkalan kunnassa	94

JOHDANTO

Funkistalojen rakennusvaihe oli poikkeuksellinen ja merkittävä ajanjakso suomalaisessa rakennushistoriassa. Keski-Euroopasta levinnyt funktionalismi ulotti vaikutuksensa aina syrjäkylille asti. Jotkut innostuivat jopa rakentamaan itselleen funkistyyllisen omakotitalon. Monet taloista rakennettiin ilman arkkitehdin tai muun pätevän suunnittelijan laatimia piirustuksia. Näitä kansanfunkikseksi kutsuttuja taloja ei ole Suomessa vielä tarkemmin tutkittu eikä niiden rakennushistoriallista arvoa määritelty. Tietämättömyys on osaltaan mahdollistanut monen funkistalon purkamisen tai tärvelyn. Tämän työn yhtenä tavoitteena on ollut kiinnittää huomiota kansanfunkikseen.

Diplomityön kohteena on Haikan omakotialueelle Pirkkalaan vuosina 1939-1942 rakennetut kymmenen funkisvaikutteista pientaloa. Työssä on tutustuttu rakennusten historiaan ja nykytilaan sekä pohdittu sitä, miten erilaiset peruskorjaustoimet voitaisiin tehdä kunnioittaen alkuperäisiä arkkitehtonisia ja rakennushistoriallisia arvoja ja ottaen huomioon nykypäivän tarpeet.

Haikan funkistalot on suunnitellut Rakennusteollisuus Oy -niminen tyyppitalomalleja markkinoinut yhtiö. Samanlaisia tyyppitaloja on rakennettu myös muualle Suomeen. Haikan alueen tekee merkittäväksi kuitenkin se, että yhtiön funkis-tyypitaloja on rakennettu pienelle omakotialueelle näinkin monta.

Haikan talojen rakennuttajina ovat olleet Tampereen Härmälässä toimineen Valmetin lentokonetehtaan työläiset. Kaikki aluelle rakennetut funkistalot ovat edelleen olemassa ja asuinkäytössä.

Haikan alueen funkistalot eroavat toisistaan sekä alkuperäisiltä pohjaratkaisuiltaan että etenkin vuosikymmenten aikana tehtyjen monien muutosten takia. Mahdolliset peruskorjaustoimenpiteet on siksi ratkaistava pitkälti kunkin talon omista lähtökohdista.

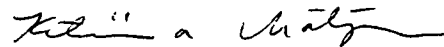
Työssä on suunniteltu yksittäisiin rakennuksiin joitakin toimenpideehdotuksia. Niissä on otettu kantaa sekä talojen ulkonäköön että sisätilojen ratkaisemiseen liittyviin ongelmiin. Yhteen taloon tehdyssä peruskorjaussuunnitelmassa on esitelty muita esimerkkisuunnitelmia tarkemmin rakenteita ja materiaaleja.

Alkuperäispiirustuksissa talot on nimetty rakennuttajan nimen mukaan, kuten: Huvila Korhonen. Koska useimpien "huviloiden" asukkaat ovat vaihtuneet, monien useampaankin kertaan, on taloista puhuttaessa päädytty käyttämään kortteleiden ja tonttien numeroita, esimerkiksi: Huvila 4/2.

Kiitän kaikkia työssäni auttaneita. Haluan kiittää myös Pirkkalan kunnan suunnittelutoimistoa myötämielisestä suhtautumisesta työtäni kohtaan.

Erityiskiitos Haikan funkistalojen ystävällisille asukkaille!

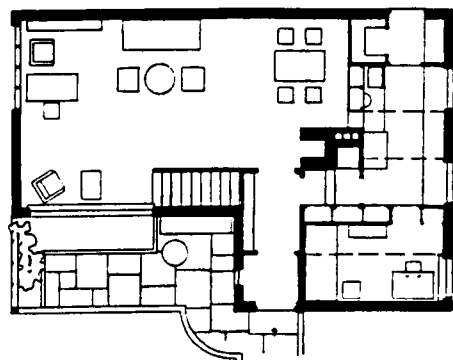
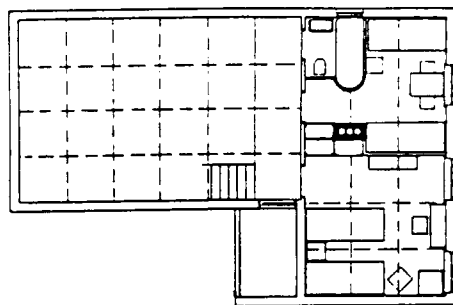
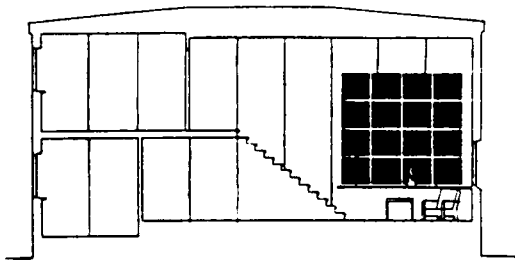
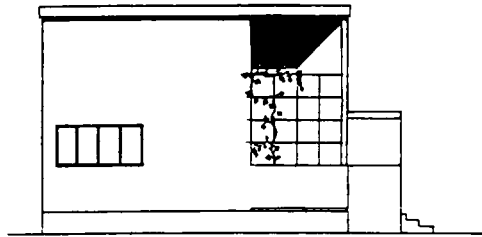
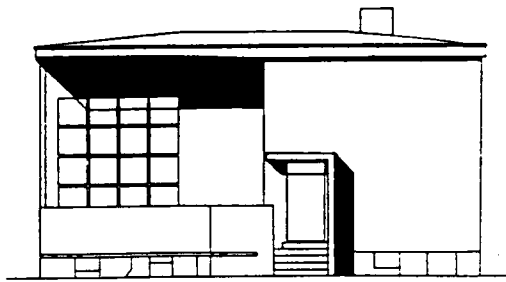
Tampereella 1.10.1991

Kristiina Mäntynen

Korjattu laitos 11.11.1991.

FUNKTIONALISMI — FUNKIS

FUNKTIONALISMIN ALKUVAIHEET SUOMESSA

Ensimmäisen maailmansodan jälkeiseen modernismiin liittyi luja usko kehitykseen. Materiaalisella tasolla se oli uskoa tekniseen edistykseen ja henkisellä tasolla yhteiskunnallisen tasa-arvon lisääntymiseen. Arkkitehtuurissa rakennustekniikan kehittyminen, teollinen valmistus ja sarjatuotanto nähtiin ratkaisuuina, joiden avulla suurille joukoille voitaisiin luoda terveelliset ja tarkoituksenmukaiset elinolosuhteet. Tarkoituksenmukaisuuden tavoittelu karsi esineistä ja arkkitehtuurista kaiken epäoleelliseksi katsotun kuten koristeet. Rakennuksen suunnittelun lähtökohdina eivät enää olleet symmetria-akselit tai julkisivuarkkitehtuurin vaatimukset, vaan tilat ja muoto alettiin johtaa mahdollisimman suoraan rakennuksen rakenteesta ja toiminnoista eli funktioista.

Funktionalistit vastustivat tyyliuuntia. Silti funktionalismi tunnetaan myös tyylihistoriallisena ilmiönä. Sen ulkoisina tunnusmerkkeinä pidetään yleensä koristelemattomia rakennusmassoja, rapattuja julkisivuja, tasakattoja ja nauhaikkunoita.

Funktionalistiset vaikutteet levisivät Keski-Euroopasta 1920- ja 30-luvuilla arkkitehtuurikongressien, lehdistön ja kirjallisuuden välityksellä yli valtakunnanrajojen. Kansainvälisyys olikin yksi funktionalismin ominaispiirteistä. Pohjoismaissa funktionalismin aatteellinen läpimurto tapahtui Tukholman näyttelyssä vuonna 1930. Innokkaimmin aikansa kansainvälisiä virtauksia seuraavat olivat tosin Suomessakin saaneet vaikutteita uusista ajatusmalleista jo edellisellä vuosikymmenellä.

Suomessa oli suotuisa ilmapiiri funktionalismille. Nuori valtio oli vahvistamassa identiteettiään ja moderni funktionaalisuusajattelu ja muotokieli sopivat tukemaan sitä. Suomen funktionalismissa yhdistyivät sekä kansainvälisyys että kansallisuus.

1920-luvulla voimistunut osuuskauppaliike omaksui funktionalismin nopeasti. Moderni arkkitehtuuri koettiin hyvänä mainosvalttina ja symbolina osuuskauppa-aatteelle. Uutta arkkitehtuuria alkoi kaupparakennusten lisäksi näkyä myös yksityistaloissa ja huviloissa, julkisessa rakentamisessa kuten kouluissa ja sairaaloissa, ja erityisesti teollisuusrakentamisessa.

Funktionalismin rinnalla esiintyi koko ajan tavanomainen, niin kutsuttu

traditionaalinen rakentamissuuntaus. Jako traditionalisteihin ja funktionalisteihin kärjistyi usein arkkitehtuurikilpailujen, kuten kirkkokilpailujen, arvostelusta käydyissä keskusteluissa¹.

FUNKTIONALISMI JA ASUINRAKENTAMISEN ARKI

1920- ja 30-luvuilla, eri puolilla Eurooppaa järjestetyissä kansainvälisissä arkkitehtuurikongresseissa ja -näyttelyissä käsiteltiin usein nimenomaan asuntoalueiden ja asuntojen suunnittelua. Kaupungistumisen myötä asunto-ongelma oli monissa maissa ajankohtainen.

Kaupunkisuunnittelussa alettiin tavoitella toimintojen eriyttämistä omille alueilleen ja tehokkaita liikenneyhteyksiä näiden välille. Kaupungeissa suosittiin entistä avoimempaa rakennustapaa ja kerrostaloasuntojen suuntaamista auringon kannalta pelkästään suotuisiin ilmansuuntiin. Myös asuntosuunnittelussa korostuivat pyrkimykset avoimuuteen, käytännöllisyyteen ja terveellisyteen. Ideaaliasunto oli yksinkertainen, tarkoituksenmukainen ja valoisa, sekä mahdollisimman halvasti toteutettavissa.

Vuoden 1930 Tukholman näyttelyssä asunnotkin saivat paljon huomiota osakseen. Suomessa funktionalismin asumisihanteita esiteltiin muun muassa vuoden 1930 Taideteollisuusnäyttelyn yhteydessä järjestetyssä pienasunnon rationalisointinäyttelyssä sekä kaksi vuotta myöhemmin Pohjoismaisten rakennuspäivien yhteydessä järjestetyssä asunonäyttelyssä². Vuoden 1939 lopulla avattiin Helsingissä asunonäyttely, joka ehti talvisodan syttymisen vuoksi olla esillä vain muutaman päivän. Sama näyttely pystytettiin uudelleen vuonna 1940 rakennusmessujen yhteyteen.³

Kehittymässä oleva rakennusteollisuus osoitti erityistä kiinnostusta funktionalismia ja standardisointia kohtaan. The Insulite Company of Finlandin huvilakilpailu (Kuva 1) ja Enso-Gutzeitin viikonloppumajakilpailu järjestettiin molemmat vuonna 1932.⁴ Näissä kilpailuissa monet arkkitehdit esittivät funktionalistisia suunnitelmia.

Näyttelytoiminnasta huolimatta pientalosuunnittelu pysyi traditio-

¹ Esim. Strengell 1933, s.114-115.

² Arkkitehti 11/1930, s.169 ja 6/1932, s.84-86.

³ Arkkitehti 1940, Liite s.11.

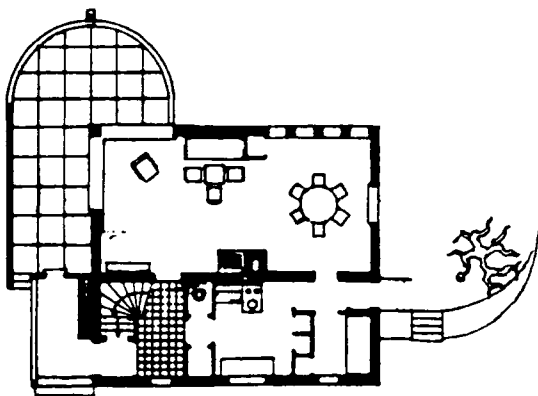
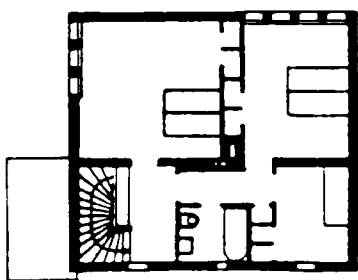
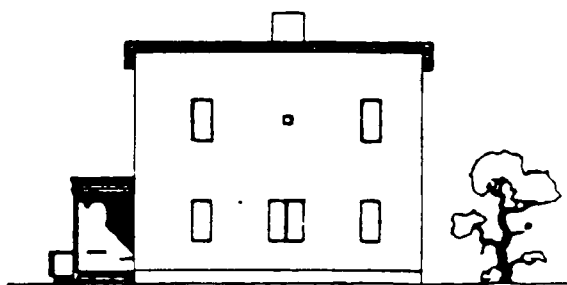
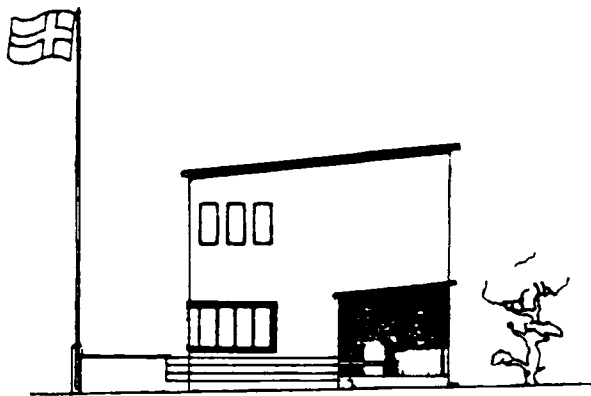
⁴ Arkkitehti 4/1932, s.62-64 ja 73-75, sekä Arkkitehti 6/1932, s.94-98.

Kuva 1 (edellinen sivu): Arkkitehti Otto Flodin voittanut ehdotus "nono" The Insulite Company of Finlandin järjestämässä huvilakilpailussa vuonna 1932.

Mittakaava 1:200.

Kuva 2: Arkkitehti Väinö Vähäkallion vuosina 1934-35 suunnittelema Enso-Gutzeitin Kaukopään tehtaiden päämestarin asunto.

Mittakaava 1:200.

lisempänä kuin muu arkkitehtuuri. Arkkitehteja oli maassa vähän ja maaseudun rakennussuunnittelusta huolehtivat pitkälti rakennusalan muun koulutuksen saaneet. Osasyynä oli se että valtion, kuntien ja pankkien asutorahoitustuki kohdistui pääasiassa harjakattoisiin taloihin, ja siksi myös lähes kaikki yhteiskunnalliset pientalokohteet olivat harjakattoisia ja jatkoivat arkkitehtuuriltaan tavanomaista linjaa⁵. Puhtaasti funktionalistisiksi katsottavia pientaloalueita rakennettiin lähinnä sairaaloiden ja tehtaiden työntekijöiden asuinalueiksi. Tällaisia ovat muun muassa Paimion tuberkuloosiparantolan, Kellokosken sairaalan, SOK:n Vaajakosken tehtaiden ja Enso-Gutzeitin Kaukopään tehtaiden asuinalueet. (Kuva 2) Aallon suunnittelemat Sunilan selluloosatehtaan asunnot ovat erityisen tunnettuja.

Funktionalististen pientalojen vähäiseen määrään on vaikuttanut voimakkaasti myös lama, joka tyrehtytti juuri 1930-luvun alussa suuren osan asuntotuotannosta.

Kiinnostusta asuntosuunnitteluun tuohon aikaan oli, ainakin arkkitehtikunnan ja teollisuuden piirissä, mutta taloudellinen tilanne esti niiden toteuttamista.

Suomen 1920- ja 30-lukujen pientaloarkkitehtuurista ei ole vielä tehty perusteellista tutkimusta. Vain kuuluisimpien arkkitehtien suunnittelemissa tai muuten merkittäviä yksittäisiä rakennuksia tai asuntoalueita on tutkittu.

KANSANFUNKIS

Modernin arkkitehtuurin ja rakentamisen tulo Suomeen herätti tietysti alussa ristiriitaista suhtautumista. Uuden vastustajat puhuivat halveksuen laatikkoarkkitehtuurista, ja muotitietoiset omaksuivat funktionalismin pelkästään tyylinä, muiden tyylien jatkeeksi. Vaikeasti lausuttavalle funktionalismille muotoutui pian myös lempinimi: funkis.

Nykysuomen sanakirjan mukaan funkis on puhekielen vastine funktionalismille, joka puolestaan on tarkoituksenmukaisuutta korostava nykyaikainen tyyliuunta. Molemmilla voidaan tarkoittaa samaa asiaa⁶, mutta nimityksille on ilmentynyt myös vivahde-eroa. Funkis-termiä käytti pääasiassa lehdistö. Arkkitehdit taas käyttivät sitä halventavassa merkityksessä "— — kohteista, joissa funktionalismi nimenomaan esiin-

⁵ Seppänen 1982, s.40.

⁶ Esim. Huttunen 1936, s.12.

tyi tyylinä ilman, että sen varsinaista sisältöä oli tajuttu.⁷ Suomen rakennustaiteen museon 'Funkis' -näytteluluettelossa, vuodelta 1980, puolestaan määritellään vielä jyrkemmin: "Levitessään vähitellen laajempien kansankerrosten pariin oli funktionalismi vulgarisoitunut 'funkikseksi', aaterakennelma latistunut tyyliksi."⁸

Tarkka rajanveto funktionalismin ja funkiksen välillä on mahdotonta. Näin varsinkin, jos parempi arkkitehtuuri katsottaisiin funktionalismiksi ja huono funkikseksi.

Käsitteistön määrittely monimutkaistuu edelleen, kun otetaan huomioon muut termit, joita funkiksen rinnalla näkee käytetyn. Näitä ovat: kansanfunktis tai kansanomainen funktionalismi, maalaisfunktis, puolifunktis ja rakennusmestarifunktis. Kaikki ne tarkoittanevat pienin vivahteroin jokseenkin samaa asiaa eli rakentamista, jossa on suosittu ulkoisia funkistyylipiirteitä, ja joka yleensä on ollut jonkun muun kuin arkkitehdin suunnittelemaa.

'Funkis' -näyttelyluettelossa kansanfunktis määritellään seuraavasti: "— — rakennustyyli, joka jäljitteli valkoisen värin ja valetasakaton avulla kaupunkien rapattua ja kuubista funktionalismia."⁹ Kansan- ja maalais-etuliitteet viittaavat tyylin leviämiseen maaseudulle. Rakennustaito -lehden nimimerkki 'Maalainen' käyttää lisäksi sanaa puolifunktis, ilmeisesti samassa merkityksessä¹⁰. Nimitys rakennusmestarifunktis taas ilmaisee, että suuri osa näistä vaatimattomista funkistaloista oli rakennusmestareiden suunnittelemaa.

Edellämainituista on tässä työssä päädytty käyttämään, yleisnimityksenä osuvaa, kansanfunktis -termiä.

Kansanfunktistalo saattoi ulkoisilta piirteiltään olla funkisvaikutteinen: tasakattoinen ja rapattu, mutta pohjaratkaisultaan hyvinkin perinteinen tai epäkäytännöllinen. Toisaalta tuon ajan rakennuksia, jotka on ratkaistu rakenteeltaan ja sisätiloiltaan toimivasti, siis funktionaalisesti, ei yleensä kutsuta funktionalismiksi, jolleivät ne täytä ulkoisia, funkiksen totuttuja ulkonäkökriteerejä.

Tärkeä esikuva kansanfunktikselle on ollut osuuskauppaliikkeiden myötä levinnyt niin kutsuttu osuuskauppafunktis. Kuten Rakennustaito -lehdessä vuonna 1939 kirjoitettiin: "S.O.K:lainen osuuskauppaliike ja muutamat muut rakentajat ovat kylväneet maaseudulle muutamia, tosin verrattain harvalukuisia amerikkalaisen funktis-tyylin siemeniä ja näin näistä muu-

⁷ Heinonen 1986, s.9.

⁸ Mikkola, toim. 1980, osa B3.

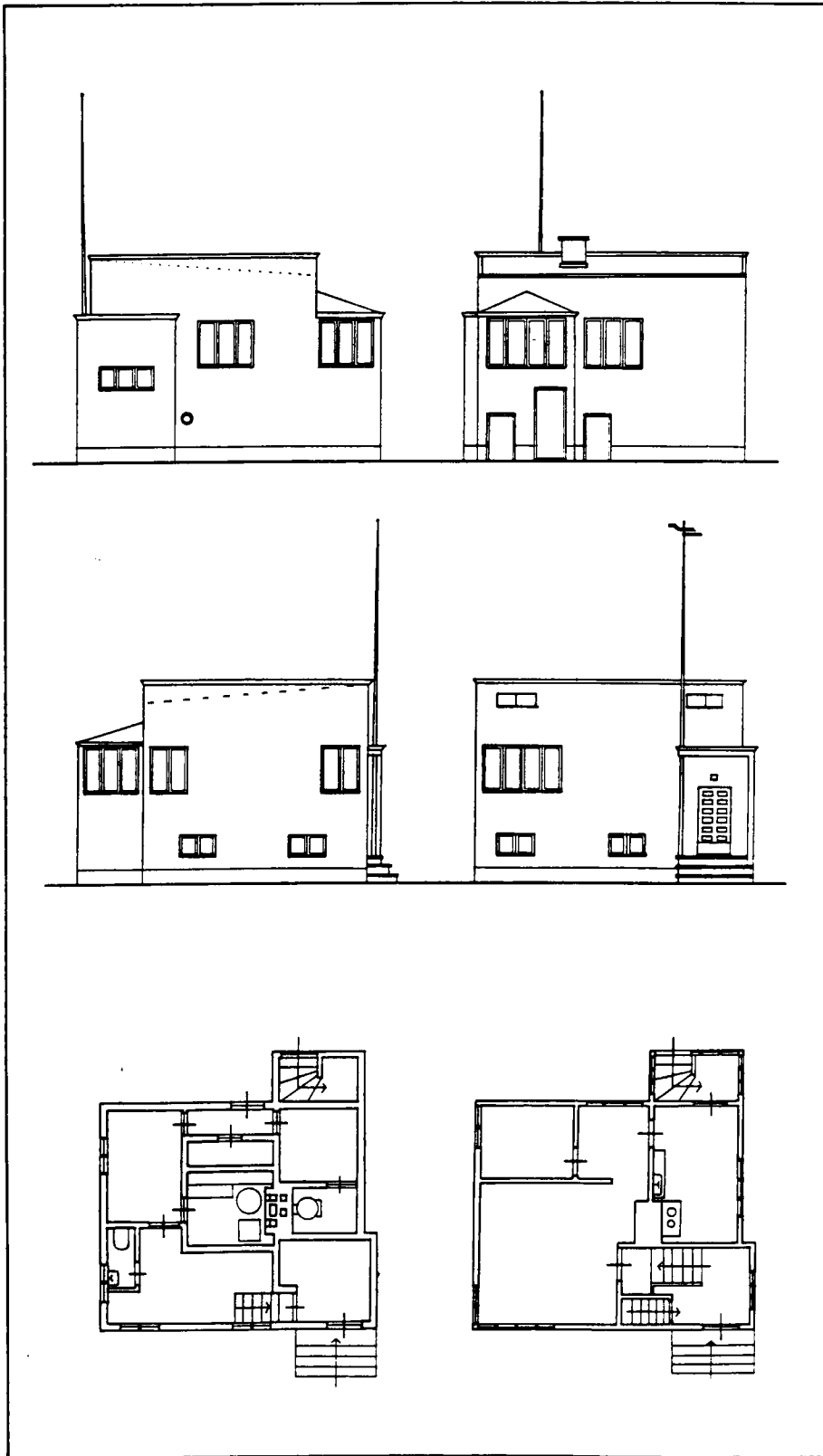
⁹ Sama, osa B3.

¹⁰ Maalainen (nimimerkki) 1937, s.118.

Kuva 3: Talo Helsingin Pakilassa. Suunnittelija mallipuseppä Koski.

Julkisivut, asuinkerros ja kellari.

Mittakaava 1:200.

tamista lähteistä on villitys levinnyt varsinaisen kansan keskuuteen, jonka rakennusten julkisivuja ei enää ole ammattimiehen silmä mitoittamassa, vaan mittasuhteet menevät täysin sekaisin ja tulokset ovat lohduttomia. Ei voida sanoa että osuuskauppaliikkeiden ja muiden rakentajien maaseudulle rakentamat funkis-tyyliset lautatalot olisivat ulkoasultaan tällaisille seuduille laisinkaan sopivia ja tyylikkää, mutta ne ovat luonnollisestikin melkoisesti parempia kuin niiden mukaan tehdyt kaikki muut hökkelit.¹¹

Pienemmillä paikkakunnilla vaikutteita funkistyyliin rakentamiseen saatiin myös lehdistöstä. Sanomalehtien lisäksi Suomen Rakennusmestari-liiton julkaisema Rakennustaito -lehti on tuonut moderneja esimerkkejä ainakin rakennusmestarien ja muiden rakennusalalla toimivien laajempaan tietoisuuteen.

Funkisrakennuksen sovittamista olemassaolevaan ympäristöön ei aina osattu eikä haluttukaan tehdä hienovaraisesti, niinpä funkista moitittiin omana aikanaan, nimenomaan ympäristöstä piittaamattomuudesta. Funkistalo saatettiin vielä hyväksyä kaupunkimaisemassa, mutta maaseudulla se oli monelle kauhistus. Funktionalismiin myönteisesti suhtautuvat arkkitehdit taas yleensä hyväksyivät sen myös maalaismaisemaan, mutta kritisoivat puolestaan kömpelöä kansanfunkista. Arkkitehti Anna-Liisa Stigell arvostelee vuonna 1939 artikkelissaan 'Maaseudun funktionalismi', funkistyylin kritiikintöntä ja taitamatonta omaksumista. Maaseudun arkkitehtuurin ei hänen mielestään pitänyt "— —alkaa arvostelukyvyttömästi ottaa vain ulkonaisia muotoja 'funkishuviloista', liikerakennuksista tai pankkirakennuksista,— —". Hän myös muistuttaa: "Todellinen funktionalismi ei ole laakoja kattoja ja symmetrian puutetta, räikeitä väriyhdistelmiä ja pitkiä ikkunoita, sekä kaikkein vähiten kulmikkaita muotoja ja ns. funkismalleja. Se kohdistuu syvemmälle kuin tuollaisiin aivan ulkonaisiin tehoihin. Se on nykyaikaisen rakennuksen periaate."¹² Arkkitehti Erkki Huttunen sen sijaan maalailee vuonna 1936 Nuori Voima -lehdessä: "Mitä taasen maaelämän rauhaan tulee, jota funkiksen usein pelätään muka häiritsevän, niin pitäisihän olla selvää, että mikä sinne — ja minne vain — paremmin sopisi kuin funkis, jonka rauhallisilla ja sileillä pinnoilla puitten ja lehvien varjot vapaasti voivat pelehtiä ja jonka avomielinen ja luonnollinen olemus on juuri kuin luontoa varten luotu."¹³

'Funkis' -näyttelyluettelon mukaan kansanfunkis "— —koettiin ympäristön pilaaajaksi, mutta kun sitä vertaa tämän päivän maaseudun rakentamiseen, vaikuttaa se usein suorastaan viehättävältä ja ympäristölli-

¹¹ Rakennustaito 14-15/1939, s.223.

¹² Stigell 1939, s.55 ja 51.

¹³ Huttunen 1936, s.15.

sesti harmittomalta."¹⁴ Jouko Seppänen kiteyttää vuonna 1982 'Funkispientalot' -työssään: "Enää funkis-talo ei ole hirveä kauhistus tai valheellisesti mainostettu 'kaunis', vaan osa perinnettä."¹⁵

Jouko Seppänen on kartoittanut 1920-1940 -luvulta kaiken kaikkiaan hieman toistasataa olemassaolevaa tasakattoista pientaloa¹⁶. Todennäköisesti niitä on vielä jonkin verran enemmän. Seppänen ei o tehnyt eroa funktionalismille, funkikselle tai kansanfunkikselle, vaan on ottanut mukaan kaikki tuon ajan tasakattoiset pientalot¹⁷. Maantieteellisesti talojen sijainti on painottunut Etelä-Suomeen ja pääkaupunkiseudulle. Pohjoisimmat funkispientalot Seppänen on löytänyt Kajaanista ja Lieksasta. Funkistalojen rakentaminen oli vilkkainta vuosina 1938-1939. 1940-luvulla rakennettiin enää yksittäisiä kohteita.¹⁸

Mainittakoon vielä, ettei kansanfunkisilmiö rajoitu pelkästään pientalorakentamiseen. Esimerkiksi 1930-luvun maatalousrakennuksissa voi monesti nähdä selviä funkisvaikutteita.

---

¹⁴ Mikkola, toim. 1980, osa B3.

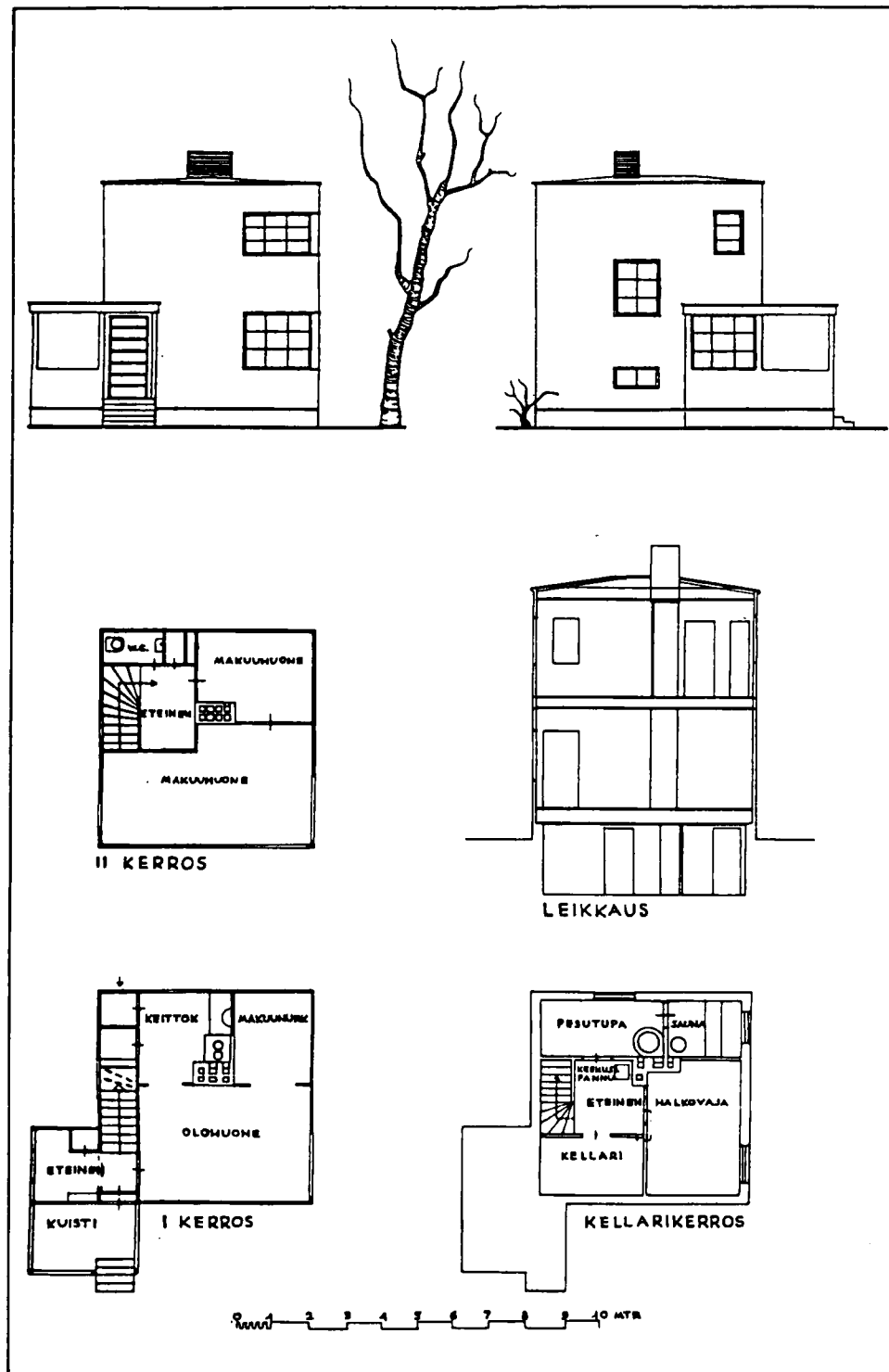
¹⁵ Seppänen 1982, s.3.

¹⁶ Sama, s.211-219.

¹⁷ Sama, s.4.

¹⁸ Sama, s.41.

RAKENNUSTEOLLISUUS OY

Kuva 4: Esimerkkejä arkkitehti Elias Paalasan, vuonna 1935, suunnittelemissa funkistyyppitaloista.
Mittakaava 1:200.

Suomen todennäköisesti ensimmäinen, laajempaan yleiseen käyttöön tarkoitettu omakotitalojen tyyppiirustusmallisto jonka piirustuksista oli mahdollisuus saada tarkemmat työpiirustukset, julkaistiin vuonna 1913. Se oli Otava -lehden 'Oma koti' -arkkitehtikilpailun tuloksena julkaistu mallikokoelma.¹

1920-luvulla pientalojen tyyppiirustuksia julkaistiin enimmäkseen edistämään sosiaalista asuntotuotantoa. Esimerkiksi Sosiaalihanke julkaisi vuonna 1922 tyyppikokoelman pienten asuintalojen piirustuksia², ja Asutushallitus julkaisi vihkosen maaseudun pienasuntojen tyyppiirustuksia vuonna 1928. Arkkitehti Elias Paalanen suunnitteli puolestaan vuonna 1924 Sosiaaliministeriölle pienasuntojen tyyppiirustusmalliston. Tuo mallisto uusittiin vuonna 1935, ja se sisälsi myös muutamia funkisvaikutteisia, puurakenteisia pientaloja. (Kuva 4)

1930-luvun lopulta lähtien tyyppitalomallistoja alettiin suunnitella enemmän, ja usein myös suunnittelukilpailujen tuloksina. Julkaisijoina olivat Maatalousministeriö ja kunnat, Maatalousseurojen Keskusliitto, sekä vuodesta 1942 lähtien SAFA:n jälleenrakennustoimisto. A. Ahlström Oy markkinoi ensimmäisiä tehdasvalmisteisia puutaloja jo 1930-luvun lopulla. Puutalo Oy perustettiin vuonna 1940 suunnittelemaan ja myymään eri puutalotehtaiden valmiita puutaloja.³

Eriytyisen voimakkaasti tyyppitalomallien merkitys korostui jälleenrakennusaikana, jolloin oli lyhyessä ajassa rakennettava suuri määrä asuntoja.

Yksi varhaisista jollei ensimmäinen yksityisistä ja täysin kaupallisten tyyppitalomallistojen julkaisijoista Suomessa oli Rakennusteollisuus Oy. Yhtiön perusti Helsingissä vuonna 1932 ruotsalainen insinööri nimeltään Ragnar A. Malmcrona. Hän julkaisi ainakin kolme "Eureka" -nimistä tyyppitaloluetteloa, joista ensimmäinen ilmestyi ilmeisesti alkuvuonna 1937. Luettelon tyyppitalomallit edustivat ulkonäöltään sekä funkista että traditionaalista tyyliä. (Kuvat 6 ja 7) Kahden ensimmäisen "Eureka" -luettelon alaotsikkokin oli 'funkis-tradis'. (Kuva 5)

"Eureka" -luetteloiden sisältö oli varsin monipuolinen. Rakennustarviketoimittajien mainosten lisäksi niissä esiteltiin "talvihuviloita, kesä-

¹ Otava (aikakauslehti) 1913, s.169-181 ja Brunila 1913, s.217-232.

² Härö, toim. 1981, s.17.

³ Saarikangas 1987, s.211.

huviloita, retkeilytupia, saunarakennuksia, ulkokuonerakennuksia, navettoja huvila-asutuksiin, kanalarakennuksia, vuokrataloja, myymälärakennuksia ym.", sekä "maamiehen rakennuksia", kuten: "maatilojen päärakennuksia, maatyöväenasuntoja, talousrakennuksia, karjatalorakennuksia, talleja ym.". Kaikista näistä esitettiin pohjapiirustukset ja pääjulkisivut mittakaavassa 1:200.

Tilaamalla sai tarkemmat työpiirustukset, ainemenekkiarvion ja työselityksen haluamastaan rakennuksesta. Yhtiö antoi myös tarvittaessa urakkatarjouksen ja ilmoitti myyvänsä rakennusaineita, kuten ovia, ikkunoita ynnä muuta. Varsinaisesta, nykyisten tyyppitalovalmistajien suosimasta, suurten rakennusosien standardoinnista ei kuitenkaan näiden talojen kohdalla voi vielä puhua.

Luettelon alussa mainostetaan: "Niiden kokemusten perusteella, joita olemme kartuttaneet 25 vuoden aikana piirustaessamme ja rakentaessamme tuhansittain omakotirakennuksia, tämä luettelo on laadittu."⁴ Ilmeisesti siis Ragnar A. Malmcrona on Ruotsissa toiminut pitkän aikaa rakennusalalla ennen siirtymistään Suomeen. Monet saksalaiset, tanskalaiset ja ruotsalaiset rakennusalan yrittäjät perustivatkin tuohon aikaan haaraliikkeitään maahamme⁵.

Joissain rakennuspiirustuksissa esiintyy asemapiirros -sanana asesta sana "tilanpinta", joka on ilmeisesti suora, kömpelö käännös ruotsinkielisen asemapiirrosta tarkoittavasta situationsplan-sanasta. Suomessa kaksikielisenä julkaistun "Eureka"-luettelon suomenkielisessä tekstissä on samoin joitain ruotsiin vivahtavia ammattitermejä. Lisäksi julkisivusta käytetään käyttökelpoista, mutta harvemmin nähtyä, sanaa "julkipuoli".

Se, kuka talomalliston on alunperin suunnitellut, on epävarmaa, koska suunnittelijan nimeä ei luetteloissa ole erikseen mainittu. On kuitenkin todennäköistä, että rakennukset ovat Malmcronan itsensä suunnittelemissa. Hän on ehkä soveltanut funkistalomallit näkemiensä talojen perusteella. Ainakin hän on käyttänyt suunnittelukokemustaan soveltamalla luettelon piirustuksia asiakkaiden tarpeiden ja toiveiden mukaan. Apunaan piirustustehtävissä hänellä oli suomalainen rakennuspiirtäjä Yrjö Forss, joka oli aiemmin ollut ainakin Lars Sonckin palveluksessa. Kun Malmcrona 1940-luvulla muutti takaisin Ruotsiin, otti Forss yhtiön hallintaansa. Muita työntekijöitä yhtiössä ei ilmeisesti koskaan ollut.⁶

Malmcronan muutettua Göteborgiin, hän julkaisi siellä vielä vuonna

⁴ Rakennusteollisuus Oy: 111 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader no3.

⁵ Esim. Lahti 1960, s.279.

⁶ Forss, Helge 18.12.1989.

Kuva 5: "Eureka" Rakennuksia-Byggnader no3', kansilehti.

Luettelossa mainostettiin: "Ellette tästä luettelosta löydä sellaista rakennusta, joka kaikin puolin vastaisi Teidän vaatimuksianne, niin tehkää oman mielenne mukainen pohjaluonnos ja lähettäkää se meille, tai käykää luonamme neuvottelemassa, niin laadimme maksutta Teidän mielenne mukaiset piirustukset ja annamme rakennus-urakkatarjouksen. Jos nämä luonnokset miellyttävät Teitä, mutta haluatte itse rakentaa, niin voitte pienestä maksusta lunastaa itsellenne laatimanne piirustukset."

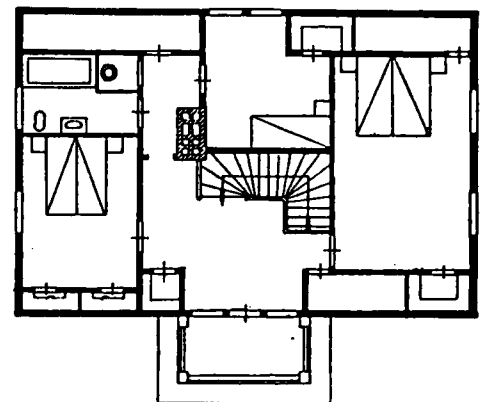
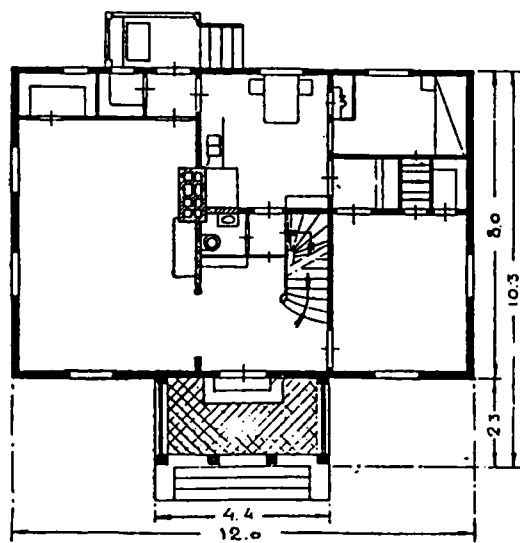
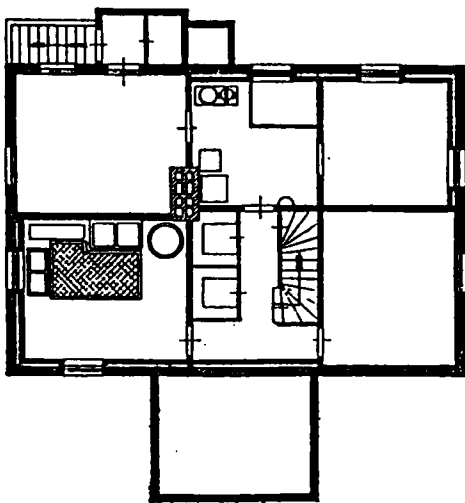
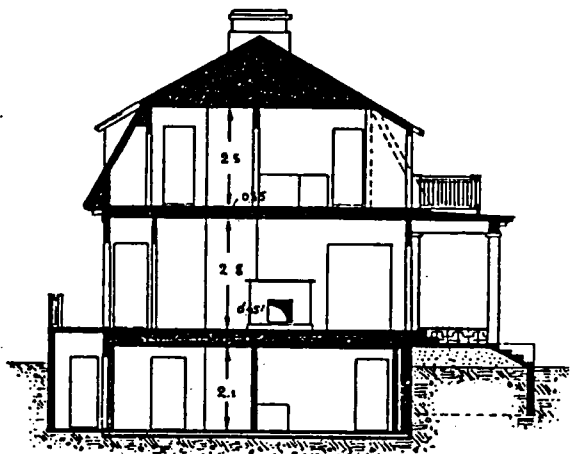
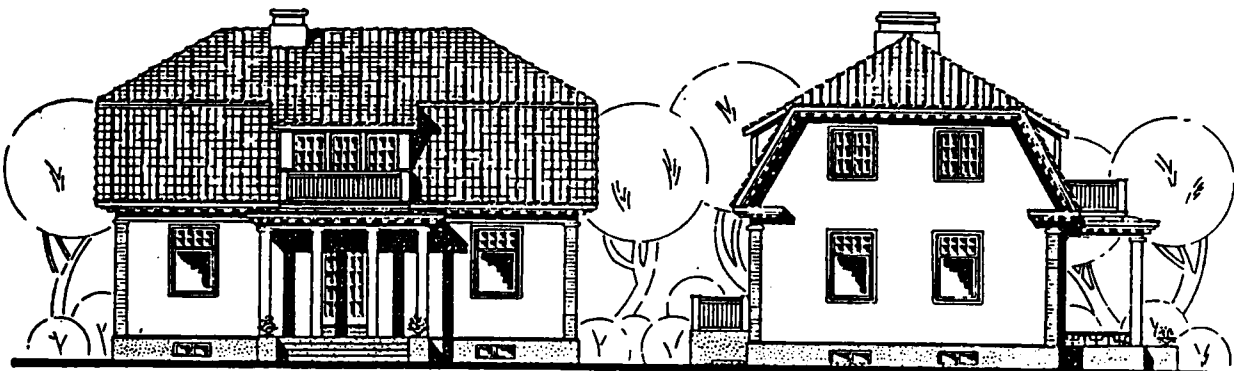
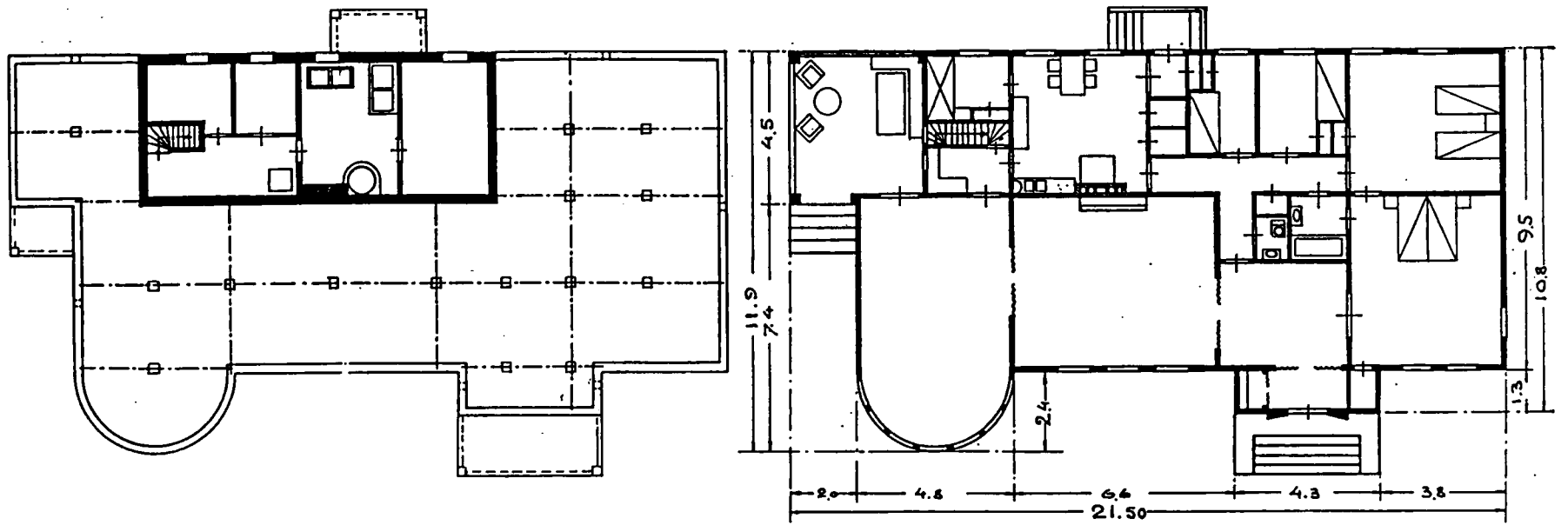
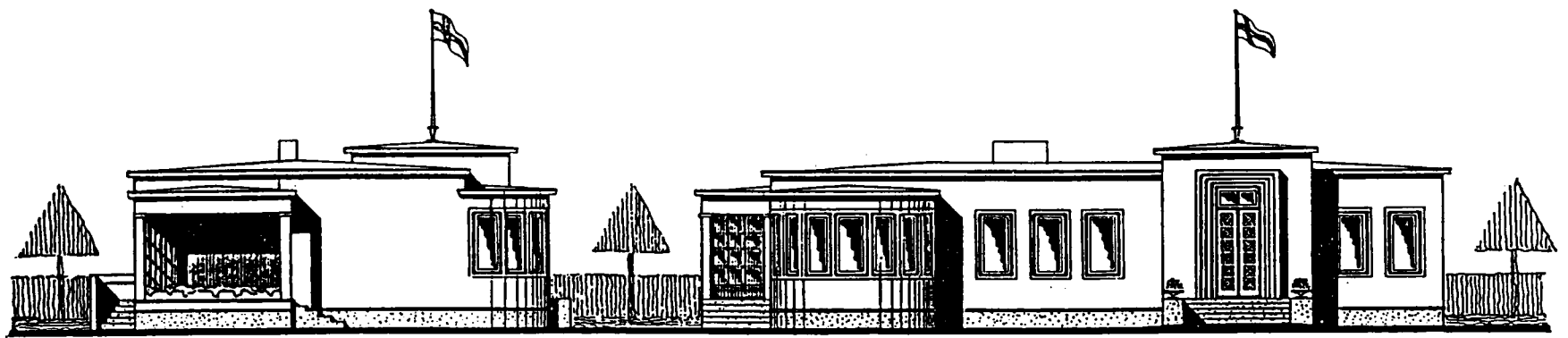
Kuva 6: Esimerkkejä "Eureka" -taloluettelo no3:n mallistosta.

Ylempänä huvila no 130, jossa on "7 huonetta, keittiö, kylpyhuone, kotiapul. huone, tarjoiluhuone, päällysvaatehuone, vilpola" ja alempana huvila no 109, jossa on "5 huonetta, keittiö, halli, kylpyhuone, tarjoiluhuone, kotiapul. huone, pylväikkö, parveke". Osa huviloista oli todella suuria, jopa 11 asuinhuonetta aputiloineen käsittäviä.

Puolipöytä sommitteluaihe, paitsi että se on suosittu Rakennusteollisuus Oy:n funkistalomalleissa, on usein käytetty myös muissa funkisvaikutteisissa pientaloissa. (Katso esimerkiksi kuva 2.)

Mittakaava 1:200.

1949 yhden "Eureka" -luettelon. Se on kuvamateriaaliltaan aivan sama kuin Suomessa ilmestynyt "Eureka" No3.⁷

Rakennusteollisuus Oy:llä ei valitettavasti ole säilynyttä arkistoa, joten yhtiön toiminnan vaiheista ja toteutetuista taloista on hyvin vaikeaa saada tietoja. Käytännössä yhtiön toiminta loppui 1940-luvun lopulla, vaikka se yhä onkin kaupparekisterissä⁸.

Ensimmäisen "Eureka"-luettelon ilmestyminen sai Arkkitehtilehdenkin huomion osakseen. Arkkitehti Kaj Englund (nimimerkillä 'K.E-d.') katsoi sen edustavan "häpeämättömyyden huippua", ja "— —arkkitehtoonisessa, käytännöllisessä ja taloudellisessa mielessä ala-arvoista törkyä!". Omakotirakentajia hän varoitti menemästä lankaan ja rakentamasta esitteen mainostamia "epäkäytännöllisiä ja epätaloudellisia suunnitelmia."⁹ Myös arkkitehti Marius af Schultén otti kantaa kaupallisiin tyyppitaloihin, ja nimeltä mainiten erityisesti Rakennusteollisuus Oy:n luettelon: "Suorastaan vaarallisia ovat usein ominpäin rakentajille ne luettelot ja hinnastot, joita standarditalojen rakennusliikkeet tai -tehtaat julkaisevat." Kritiikissä korostettiin arkkitehdin näkemyksen tarvetta rakennuksen suunnittelussa ja sijoittamisessa tontille. "Vasta sitten, kun rakentaminen on alkanut ja valituksi tulleet tyyppipiirustukset on tarkistettu personallisten toivomusten, maaston, valaistussuhteiden y.m. mukaisiksi ja mittoja on muutettu, tavallisesti säästäväisyssyistä harkitsemattomasti pienennetty, vihdoinkin huomataan, kun se on jo liian myöhäistä, millaisen huvilahirviön omistajaksi lopulta päästään — tulos on vielä hupaisempi kuin piirros tyyppikokoelmassa."¹⁰

Vaikka arkkitehdit tuntuvat suhtautuneen karsaasti nimenomaan Rakennusteollisuus Oy:n toimintaan, jotkut rakentajat kuitenkin ihastuivat yhtiön talomalleihin ja tilasivat niistä itselleen piirustukset. Pirkkalaan, Haikan omakotialueelle, Rakennusteollisuus Oy onnistui myymään ainakin 21:t piirustukset. Niistä kymmenen on ulkonäöltään selvästi funkisvaihutteista, tasakattoista ja rakennusmassaltaan noppamaista.

Yhtiön Haikan alueelle laatimissa rakennuspiirustuksissa on juokseva numerointi. Niiden mukaan piirustuksia olisi Haikan talojen lisäksi laadittu, elokuun 1938 ja helmikuun 1939 välillä, ainakin 21 kappaletta. Noiden talojen sijainnista tai siitä, onko niitä ylipäätään koskaan rakennet-

*Kuva 7: Esimerkkejä "Eureka" -taloluettelo no2:n fun-
kishuviloista. Mallit no 10 ja 11.*

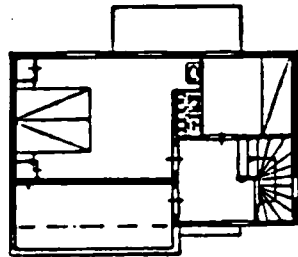
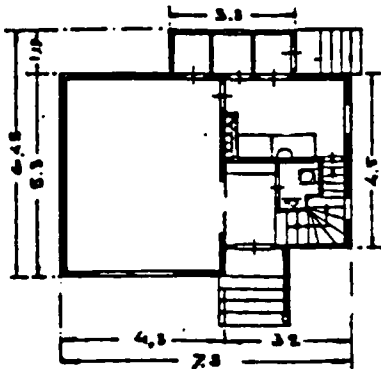
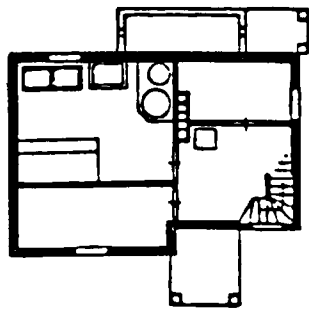
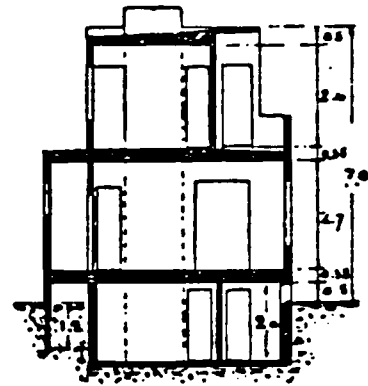
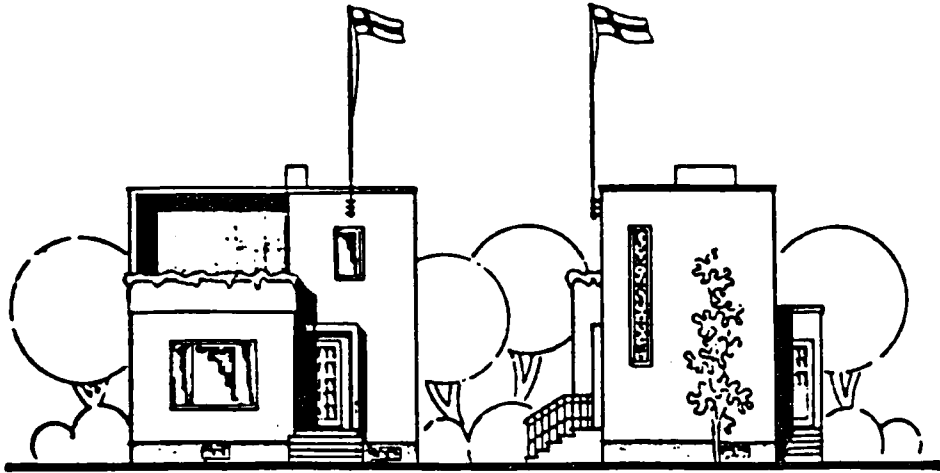
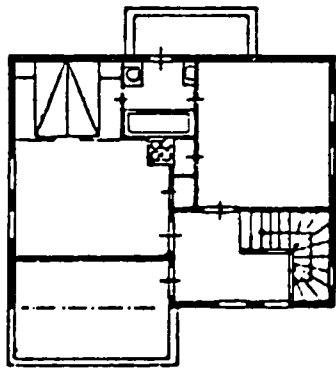
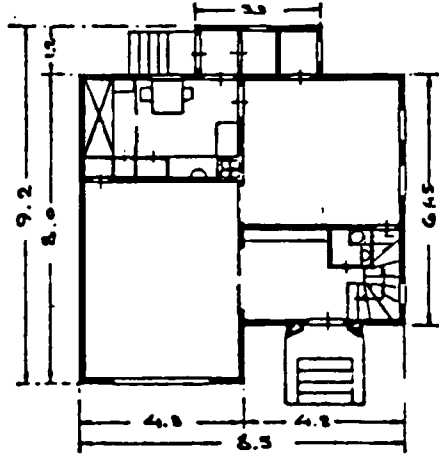
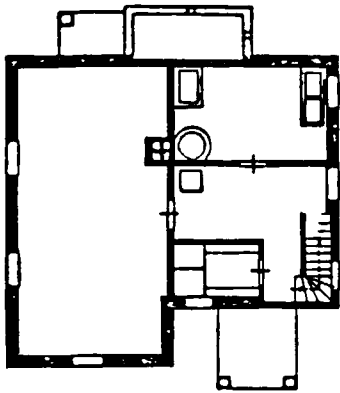
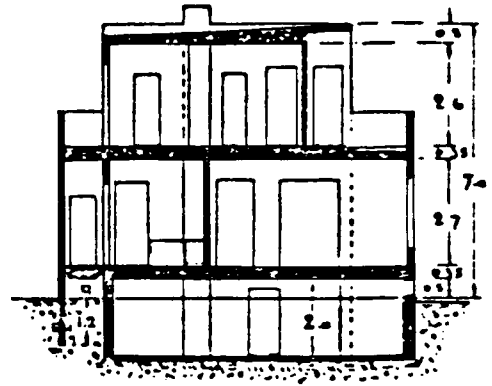
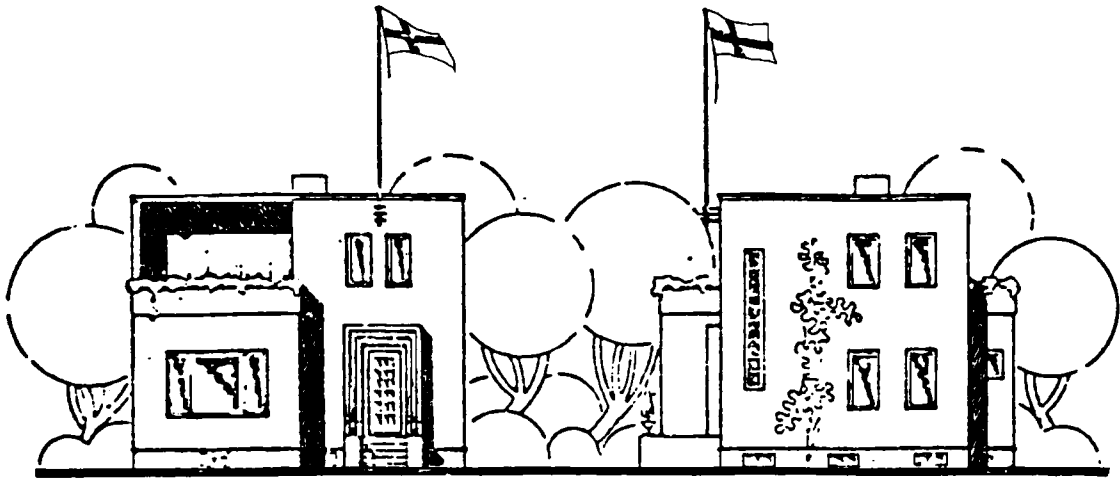
Mittakaava 1:200.

⁷ "Eureka" byggnadsritningar, 1949

⁸ Forss, Helge 18.12.1989.

⁹ Englund 1937, Liite s.24.

¹⁰ Schultén af 1937, s.187.

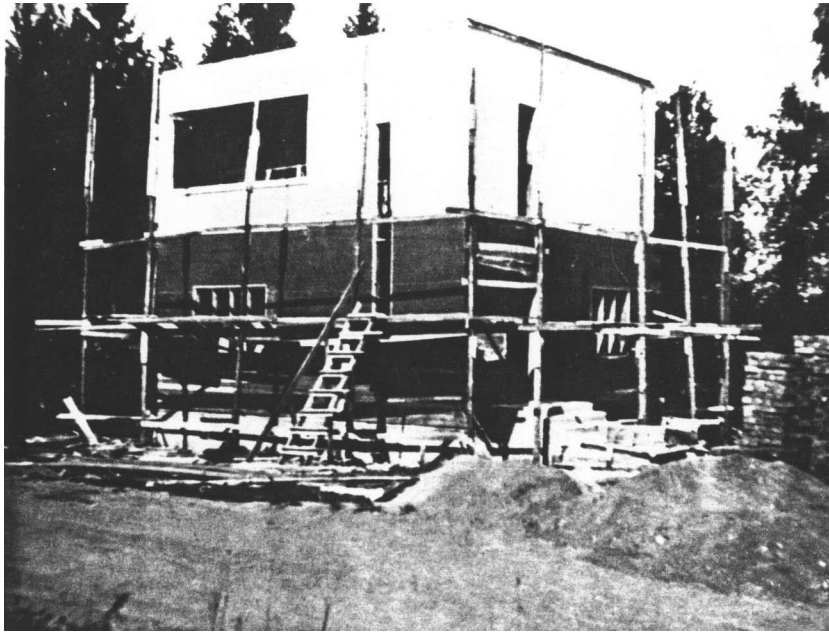
tu, ei ole tietoa. Yksittäisiä Rakennusteollisuus Oy:n funkistaloja on rakennettu ainakin Helsingin Puistolaan ja Kuorevedelle. Kärkölässä taloja on kaksi. Näin keskitetyksi näitä taloja on todennäköisesti kuitenkin eniten Haikan omakotialueella.

Jos kansanfunkiksen kriteereinä pidetään ulkoisten funkistyylipiirteiden omaksumista, ja sitä, ettei suunnittelijana välttämättä ollut arkkitehti, voidaan Rakennusteollisuus Oy:n funkistalotkin laskea kansanfunkikseen kuuluviksi. Lisäksi, ainakin Haikassa, talon tilaajat ovat itse voineet pitkälti osallistua talonsa suunnitteluun.

Rakennusteollisuus Oy:tä voidaan pitää eräänä funkisvaikutteiden leviittäjistä Suomessa. Tosin yhtiön funkismallien vaikutuksesta muuhun kansanfunkikseen on vaikeaa esittää täsmällistä määritelmää, kun ei esimerkiksi ole tarkkaa tietoa siitä paljonko ja minne, noita funkistaloja on rakennettu. Toisaalta pelkkä "Eureka"-luettelo on hyvin saattanut toimia inspiraationa omin päin taloan suunnitteleville tai suunnittelu-työtä tekeville rakennusmestareille. Koska luetteloa myytiin ainakin Akateemisessa Kirjakaupassa, on siitä otetun painoksen täytynyt todennäköisesti olla kohtalaisen suuri¹¹.

---

¹¹ Forss, Helge 18.12.1989.

Kuva 8: Rakennusaikainen kuva. Meneillään julkisivun rapaus (Huvila 11/5).

HAIKAN ALUE

HAIKANNIEMEN HISTORIA

Pirkkalassa, Pyhjärven rannalla sijaitseva Haikka mainitaan asiakirjoissa ensi kerran vuonna 1540. Paikan nimi tulee järveen pistävästä niemestä eli "haikasta".

Vuonna 1553 Haikassa oli kaksi taloa, Liuha ja Suppa. Sata vuotta myöhemmin, vuonna 1650, Haikka oli rälssitila jonka omisti Hannu Rotkirch. Vuonna 1772 Haikka mainitaan henkirakuunarykmentin rusthollina, ja omistajana vänrikki K. Pfaler. Myöhemmin alue siirtyi Spåre-suvulle, kun kapteeni Henrik Johan Spåre avioitui Beata Pfalerin kanssa, ja osti tilan pojalleen perinnöksi. Haikan kartano, pitkä puurakennus, sijaitsi ensin Haikan niemessä. Sieltä se siirrettiin lähelle nykyistä Pirkkalan valtatieä, Haikan kartanona tunnetulle alueelle. Itse kartano purettiin lopulta 1950-luvulla².

Haikan alueen rakentuminen 1930- ja 40-luvuilla oli Valmetin lentokonetehaan Tampereelle siirtymisen ansiota.

Turussa sijainnut venäläisten lentoasema siirtyi valkoisten haltuun kansalaissodassa vuonna 1918. Sodan päätyttyä siellä alettiin korjata lentokoneita ja niiden moottoreita. Syksyllä vuonna 1918 korjaamo muutti Helsingin Santahaminaan. Korjaamo nimitettiin tuolloin Ilmailutetakaksi. Santahaminassa toimi 1920-luvulla Ilmailutelakan lisäksi Ilmailuvoimien Lentokonetehdas. Ne yhdistettiin vuonna 1928, ja nimeksi tuli Valtion lentokonetehdas. Siitä tuli puolustusministeriön alainen tuotantolaitos.

Lentokonetuotanto laajeni ja tilat Santahaminassa kävivät pian liian ahtaiksi. Sijainninkin katsottiin olevan mahdolliselle ulkovaltojen hyökkäykselle liian helposti saavutettavissa. Niinpä vuonna 1931 tehtiin päätös uuden tehtaan rakentamisesta. Sijointivaihtoehdoista vahvimmat olivat Parola Hämeenlinnan läheisyydessä ja Tampereen Härmälä, joka lopulta valittiin. Päätöksessä oli vahvasti vaikuttamassa Tampereen tuolloinen hyvä vuokra-asuntoilanne, sekä se, että Tampereen kaupunki luovutti tehtaan tarvitseman maa-alueen korvauksetta tehtaan käyttöön³. Syksyllä vuonna 1936 tehdasalueelle valmistuivat konttorirakennus,

¹ Kaukovalta-Jaakkola-Sorila 1934, s.213.

² Sama, s.213 ja Knuuti 1975, s.53-54.

³ Heikkilä 1971, s.19, 32,159 ja 138.

voimalaitos, osa kokoonpanohallia sekä varsinainen tehdasrakennus⁴.

Kun 1930-luvun vaihteessa Tampereen kaupunki antoi vielä valoisan kuvan asuntojen saatavuudesta, osoittautui tilanne tehtaan rakentamisen aikaan vuosina 1935-36 vaikeammaksi. Lentokonetehtaan silloisista työntekijöistä Tampereelle oli muuttamassa 573 henkeä. Kun perheet ja lisääntyvä henkilökunta otettiin huomioon, tarvittiin asunnot noin 1500 hengelle. Mahdollisesti kaupunki oli olettanut, ettei niin paljon entistä henkilökuntaa olisi siirtymässä Helsingistä, vaan tehdas olisi hankkinut suuren osan tarvitsemastaan työväestöstä Tampereelta.

Lentokonetehdas ei voinut järjestää kaikille muuttajille vuokra-asuntoja, sillä erityisesti pienasunnoista, joita eniten olisi tarvittu, oli puuttavaa. Tehdas taas todennäköisesti toivoi Tampereen kaupungin rakentavan kunnallisia vuokra-asuntoja Härmälään, mutta siihen kaupungilla ei ainakaan alussa ollut varaa. Kaupunki kuitenkin lupasi kaavoittaa työläisille halpavuokraisia omakotitontteja tehtaan läheisyyteen. Tehtaan johtokin piti järkevämpänä omakotirakentamisen suosimista. Ongelmana oli vain rakentamisen rahoitus.⁵

Alkuvuonna 1937 muodostivat 140 lentokonetehtaan työntekijää omakotirakennusyhdistyksen, jonka tavoitteena oli rakentaa omakotialue Etelä-Pirkkalaan Haikan tilan alueelle, noin 3 km:n etäisyydelle lentokonetehtaasta. Tehtaalla perustettiin lisäksi toimikunta ajamaan asiaa eteenpäin. Puolustusministeriö, jolta ensisijassa oltiin toivottu hankkeelle avustusta, ei kuitenkaan ollut valmis rahoittamaan lentokonetehtaan henkilökunnan asuttamista, sillä määrärahoja ei oltu varattu tuohon tarkoitukseen.⁶

Omakotitoimikunta otti sitten asiassa yhteyttä Asutushallitukseen. Maatalousministeriön asutusasiainosasto, jolle Asutushallituksen tehtävät siirtyivät vuoden 1938 alussa⁷, päätti lopulta ostaa noin 34 hehtaarin alueen tilanomistaja Rolf Spåren omistamasta Haikan tilasta ja myydä eteenpäin tehtaan työntekijöille kohtuullisin maksuehdoin. Tontit maksoivat 8500-10000 markkaa, ja myymälätontit 12000 markkaa. Ne, joilla vielä vuonna 1963, rahanuudistuksen aikaan, oli lainaa jäljellä, hyötyivät suuresti, sillä lainan arvo hupeni lähes olemattomiin. Tuolta ajalta onkin lähtöisin haikkalaisten saama leikkimielinen pilkkanimi "Haikan miljonäärit".⁸

⁴ Heikkilä 1971, s.157.

⁵ Sama, s.135-138.

⁶ Sama, s.134-144 ja 42.

⁷ Asutushallituksen arkistoluettelo 523.

⁸ Heikkilä 1971, s.144.

Kuva 9: Haikan omakotialueen sijainti Pirkkalassa, Tampereen lounaispuolella.

Mittakaavat 1:15000 ja 1:85000.

Pyhäjärvi

Kukkosaaari

Kanasaari

Nikkilänlahti

Lava
Kuikurasaari

Loukonlahti

LOUKONLAHTI

Virkaniemi

Naistenmatkanlahti

Vuonniemi

Koivuniemi

HAKKA

Niemenmaa

Pirkkala-Tampere mt 302

Kullankukkula

Huhtakanto

Tammer-Villa

Pyhäoja

SUUPPI

EROMQISIO

Vähäjärvi

VÄHÄJÄRVI

TAMPERE

Hävinöytniitty

HUOVI

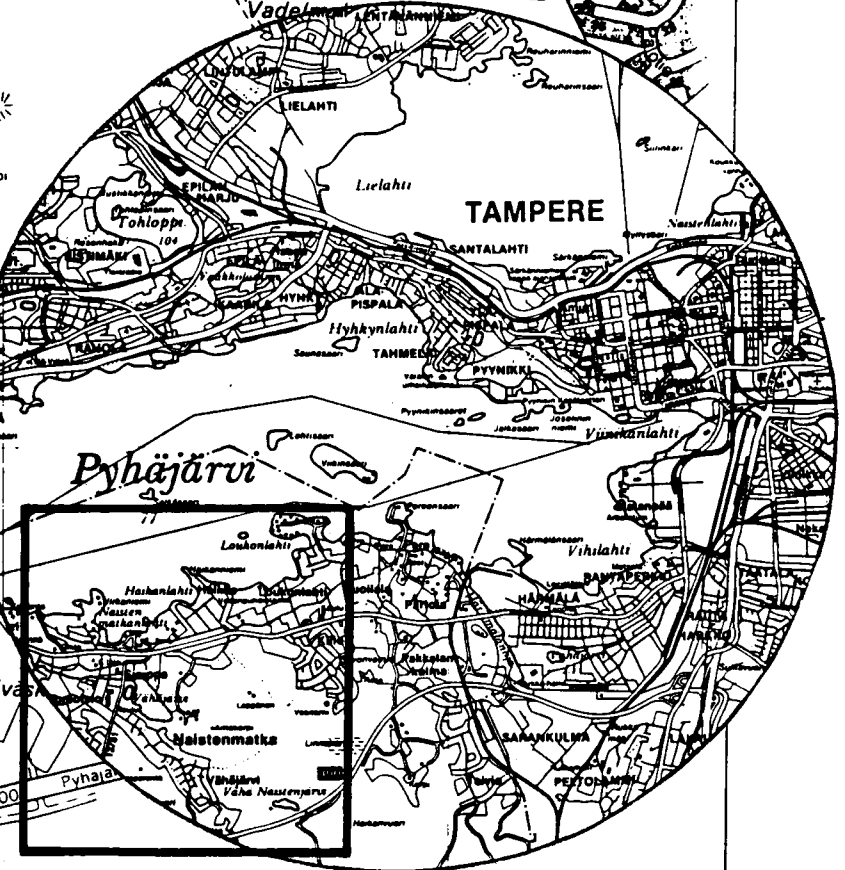
Vappu

Hirsala

Takamaa

Pirkkalan
risteys

Salomaa

Pyhäjärvi

IN
AZUEO

Pirkkalan
teollisuusalue

Ojala

Galvanormis Oy

Kallisalus

Pirkkalan
risteys

Salomaa

mt 300

Seivä

Kulaa

Pyhäoja

Vähäjärvi

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

Pyhäoja

Naistenmatka

Vähäjärvi

RAKENNUSSUUNNITELMA JA -JÄRJESTYS

1930-luvulla kauppaloissa ja muilla maaseudun taajaan asutuilla alueilla käytettävän kaavan nimitys oli, erotukseksi kaupunkien asemakaavasta, rakennussuunnitelma.

Haikan rakennussuunnitelma rakennussuunnitelmamääräyksineen laadittiin Maatalousministeriön asutusasiainosastolla vuonna 1938. (Kuva 10) Sen allekirjoittaja oli rakennusosaston päällikkönä toiminut Paavo Hanste, alunperin Hansten, (1900-1956)⁹.

Neljänkymmenen hehtaarin alueelle kaavoitettiin 162 asuin- ja 6 liiketonttia, pinta-alaltaan noin 1400-1800 m². Lisäksi alueelle tuli 9 hehtaaria yhteisalueita, joista 5 hehtaaria on ranta-alueita.¹⁰ Pyhäjärven rannan tuntumaan kaavoitettiin puistoa ja urheilukenttä. Haikan niemen kärki puolestaan jäi virkistysalueeksi, jossa yhä on muun muassa uimaranta ja tanssilava. Yhteisomistuksessa on lisäksi 60 hehtaaria vesialuetta ja puolet Haikan edustalla olevasta Selkäsaaresta. Näin laajojen alueiden yhteisomistus on Suomessa hyvin harvinaista¹¹.

Kaikki Haikan tontinomistajat omistavat osuuden yhteisalueista. Tontinomistajat maksoivat osuutensa alueista samalla kun lyhensivät oman tonttinsa lainaa.¹² Yhteisalueiden hoidosta huolehtii asukkaiden perustama Haikan omakotiyhdistys.

Haikan alueen halki oli rakennussuunnitelmassa linjattu Pirkkalantie, nykyinen Pirkkalan valtatie. Väylä jakaa alueen kahtia: Ala- ja Ylä-Haikkaksi. Viimeksimainittu pienempi alue jää tien eteläpuolelle, ja sijaitsee maastollisesti hieman Ala-Haikkaa korkeammalla. Liikerakennukset oli rakennussuunnitelmassa sijoitettu Pirkkalantien ja Keskuskadun solmu-kohtaan. Poikkeuksena oli Puistokadun ja Louhenkadun risteuksen liiketontti 12/8.

Rakennussuunnitelmamääräyksiä, jotka vastasivat asemakaavamerkintöjä, täydennettiin rakennusjärjestyksellä. Rakennusjärjestys oli 22-sivuinen rakentamisohjeisto. Siinä muistutettiin asemakaavalain ja rakennussäännön määräyksistä tarkennettuna Haikan alueelle tehdyin erityismääräyksiin. Yksi erityismääräyksistä oli se, ettei omakotitontti saanut olla pienempi kuin 1200 m², ja että tontista sai rakentamiseen käyttää enintään 1/6 eli tonttitehokkuus (e) oli 0.17. Myymälätontti ei

⁹ Arkkitehti 8-9/1950, Liite s.14.

¹⁰ Aamulehti 3.4.1946, s.4.

¹¹ Kalliokoski, Ritva-Liisa (Ympäristöministeriö, ylitarkastaja) 7.1.1991.

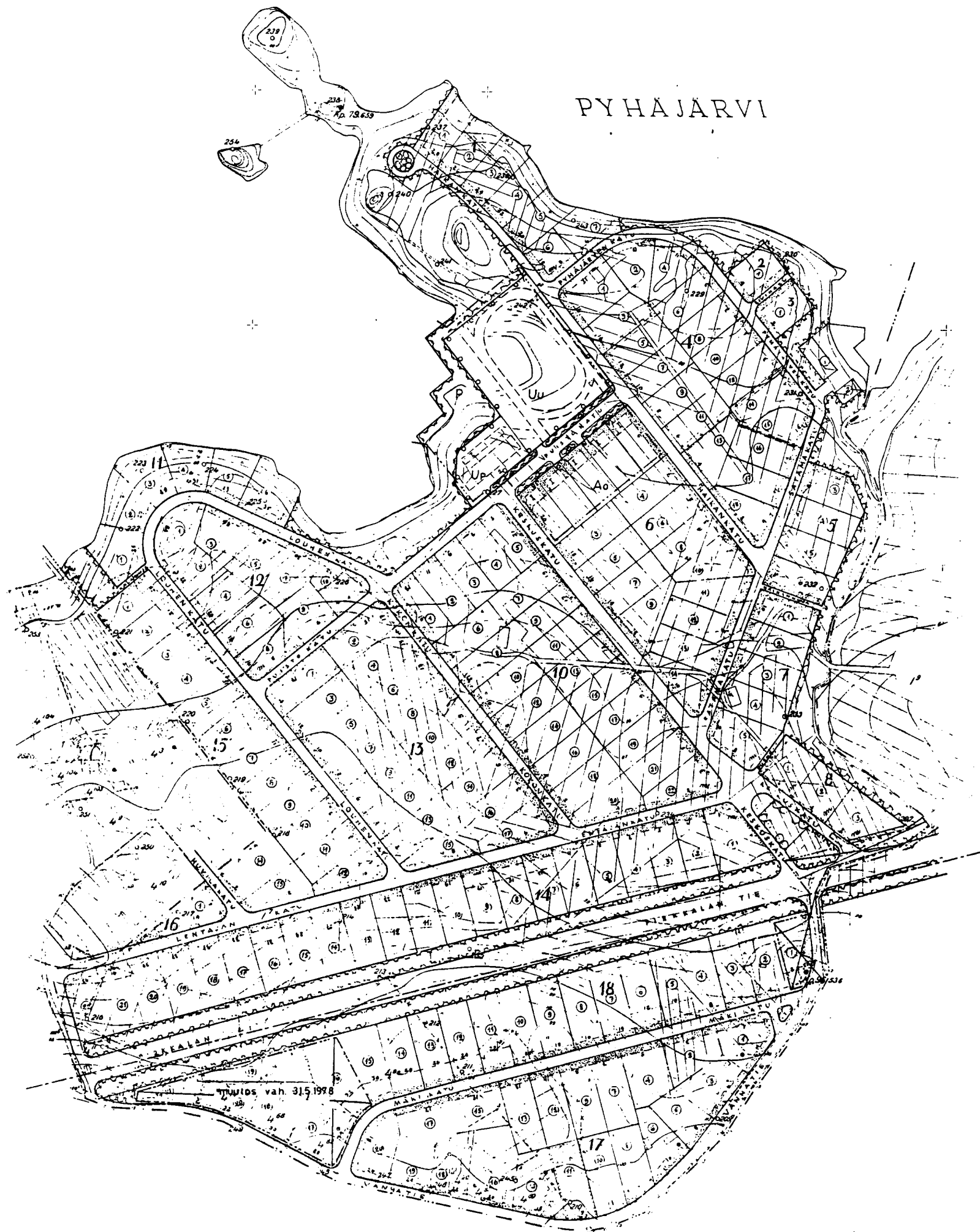
¹² Tetri, Tarja 4.9.1991.

Kuva 10: Kartta Haikan alueen rakennussuunnitelmasta vuodelta 1938.

Mittakaava 1:4000.

PYHÄJARVI

puolestaan saanut olla alaltaan pienempi kuin 1000 m², ja sen rakentamiseen sai käyttää 1/3 alasta, eli $e=0.33$.¹³

Rakennussuunnitelman laatimisesta johtuva erikoisuus Haikan alueella oli liikenneväylien nimeäminen kaupunkimaisesti kaduiksi eikä teiksi kuten maaseudulla oli tuohon aikaan tapana

Kun Haikan rakennussuunnitelma oli valmistunut, saivat halukkaat lentokonetehtaan työntekijät valita ostettavakseen ja rakennettavakseen mieleisensä tontin. Monet asuivat ensimmäiset vuodet tilapäismajoituksessa, joko vuokralla lähitienoilla tai tontilleen rakentamassaan väliaikaisessa asumuksessa. Rakennustyö tehtiin itse, talkoovoimin sekä ulkopuolisiin urakoitsijoihin ja rakentajiin turvautuen. Onnekkaimmat ehtivät saada talonsa harjaan ennen talvisodan syttymistä marraskuussa 1939. Rakennustyömiehistä sekä -materiaaleista sodan takia useita vuosia kiu-sallinen pula. Työt kuitenkin edistyivät, sillä lentokonetehtaan työväen ei tarvinnut lähteä rintamalle.

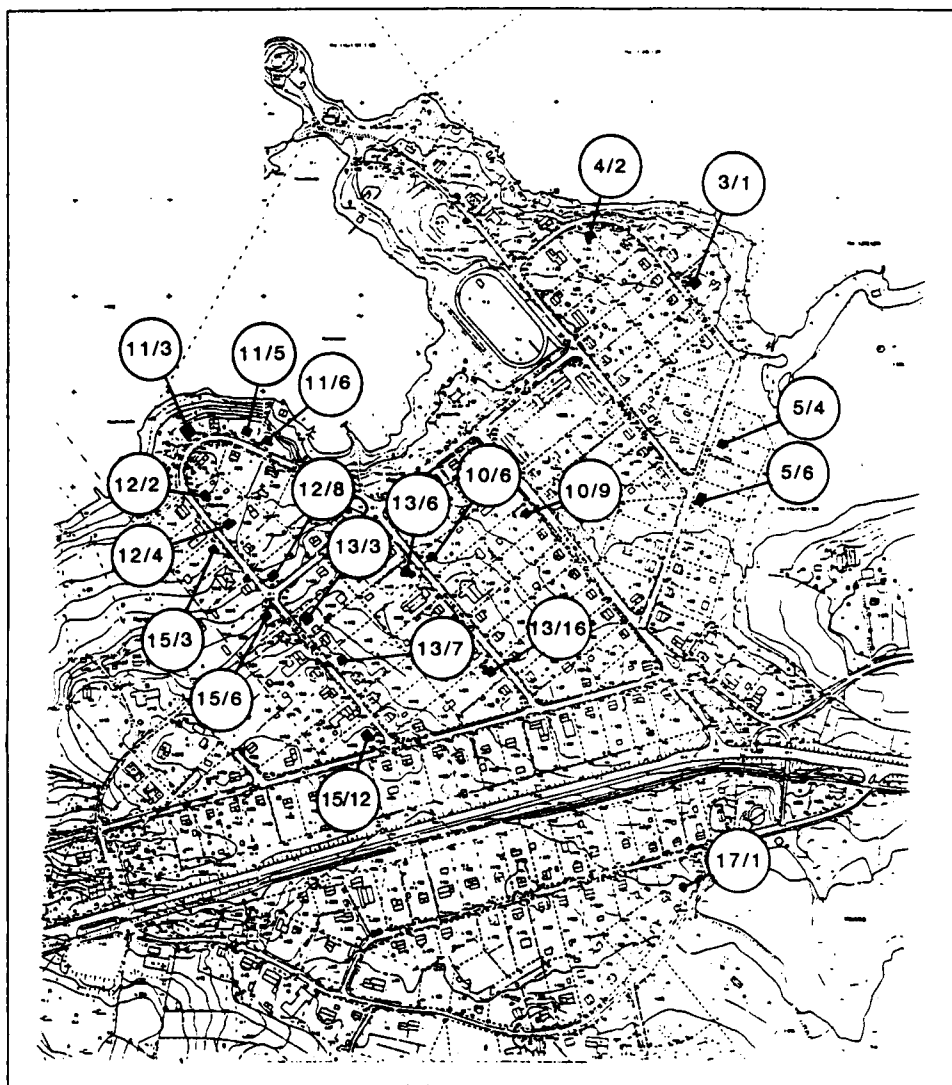
Vaikeista vuosista huolimatta oli vuonna 1945 valmiina 98 rakennusta, myös kaikki 10 funkistaloa. Rakenteilla oli 8 taloa ja tilapäisiä asuntoja oli 10. Alueen väkiluku oli vuoden 1946 alussa tasan 500 henkeä.¹⁴

Kuva 11: Ilmakuva Haikan alueesta 1950-luvun alusta. Funkistalot sopeutuvat alueen muuhun rakentamiseen väri-tyksensä, massan koon ja yksinkertaisen muotonsa puolesta. Katukuvassa tasakattoisuus kuitenkin erottuu, sillä muissa taloissa harja on kadun suuntainen.

¹³ Rakennusjärjestys 1938, s11-13. (Liite 1)

¹⁴ Aamulehti 3.2.1946, s.4.

Kuva 12: Rakennusteollisuus Oy:n suunnittelema omakotitaloja on Haikan alueella yhteensä 21 kappaletta.
Mittakaava 1:8000.

FUNKISTALOJEN RAKENNUSVAIHE

Funkispienitaloja rakennettiin teollisuuspaikkakunnilla yleensä joko johtoportaan tai työläisten vuokra-asunnoiksi. Haikassa funkistaloja rakensivat ja rakennuttivat sen sijaan tavalliset työläiset itse.

Kaikkien funkistalojen suunnitelmat perustuivat sovellettuina Rakennusteollisuus Oy:n julkaisemaan "Eureka" -tyyppitaloluetteloon. Kun Rakennusteollisuus Oy:n edustaja tuli esittelymatkalle lentokonetehtaalle, ainakin 21 omakotirakentajaa innostui tilaamaan talonsa piirustukset yhtiöltä. (Kuva 12) Heistä 10 halusi rakentaa nimenomaan funkistalon.¹⁵

Rakennusteollisuus Oy:n rakennussuunnitelmien hinnoista ja niiden vaikutuksesta valintaan ei ole tarkempaa tietoa. Funkistalot ovat todennäköisesti olleet saman hintaisia kuin yhtiön muut talomallit. Huvila 12/8:n piirustukset maksoivat 800 markkaa. Se oli ollut ajan hintatasoon nähden kallista.¹⁶

Rakennusteollisuus Oy:n haaveena on mahdollisesti ollut, että he olisivat saaneet suunnitella ja toteuttaa kaikki Haikan alueen talot. Tällöin alue olisi saattanut tulla täyteen pieniä funkistaloja. Koska laina-asiat osoittautuivat hankaliksi, ja asukkaat halusivat kustannussyistä mahdollisimman paljon osallistua itse oman talonsa rakennustyöhön, yhtiö toimittikin haluaville vain talojen piirustukset.¹⁷

Siihen, että funkistaloja lopulta rakennettiin vain kymmenen kappaletta, on osaltaan saattanut vaikuttaa Pirkkalan silloinen rakennustarkastaja. Pirkkalassa ei nimittäin vielä tuolloin ollut rakennuslautakuntaa ja rakennustarkastaja kielsi vuonna 1940 rakentamasta alueelle lisää tasakattotaloja¹⁸. Tosin ei ole varmuutta siitä olisivatko useammat halunneet rakentaa sellaisen.

Kenties juuri lentokonetehtaan työläiset olivat erityisen alttiita funktionalismille. Liittyhän lentokoneisiin ja lentämiseen pitkälti samanlaista vapauden ja uusien tuulien ihannointia kuin aikoinaan funktionalismiin. Jonkinlaisen selityksen hieman erikoisen näköisen funkistalon valinnalle voi antaa se, että noin puolet talouksista muutti alueelle Helsingistä. Ehkä uudelle ympäristölle haluttiin näyttää, että pääkaupungista tulijat seurasivat ajan henkeä. Tai sitten, kuten eräs asukas asian

¹⁵ Angelvuori, Oiva 10.1.1990.

¹⁶ Järvi, Sirkka 9.1.1990.

¹⁷ Hanhivaara, Ossi 12.1.1990.

¹⁸ Itkonen, Taimi 8.3.1990.

ilmaisi: funkistalo yksinkertaisesti "miellytti silmää"¹⁹.

Rakennusteollisuus Oy:n funkistalomalleja ei Tampereelle eikä Tampereen ympäristöön oltu aiemmin rakennettu. Funktionalismia oli kuitenkin jonkin verran esiintynyt, lähinnä julkisissa rakennuksissa ja asuinkerrostaloissa. Jouko Seppäsen mukaan Tampereella oli tuohon aikaan vain kolme funkispienaloa, joista jäljellä on enää kaksi: opettaja Olinin itselleen rakennuttama talo Pispalaan ja Pyykin Piispantalo²⁰.

Haikan funkistalot eivät puolestaan ole vaikuttaneet ympäristöönsä esikuvina. Esimerkiksi Kärkölän Lappilaan rakennetusta Rakennusteollisuus Oy:n funkistalosta on tehty 1940-luvulla piirustukset, joiden mukaan on lähistölle rakennettu toinen samanlainen talo.²¹ Haikkaan, tontille 15/7 rakennetussa yksikerroksisessa pientalossa on tosin samanlainen kaarevaseinäinen olohuone kuin funkishuviloissa 15/3 ja 15/12.

Rakennusteollisuus Oy sai suunniteltavakseen Haikkaan myös kymmenen tyyliltään traditionaalista taloa. Ne ovat puurakenteisia kuten funkistalot, mutta puolitoistakerroksisia. Yksityiskohtissa on samoja koristeellisia yksityiskohtia kuin funkistaloissa. Molemmissa on esimerkiksi käytetty lipputankoa julkisivuaiheena. (Kuva 13)

Huvila 3/1 on jonkinlainen tyylillinen erikoistapaus. (Kuva 14) Se suunniteltiin asuintiloiltaan yksikerroksiseksi, mutta katolle tehtiin kylmä ullakkotorni, jossa on parveke. Julkisivu oli rapattu, mutta muuten rakennusta ei voi ulkonäöltään yhdistää funkikseen, ei myöskään traditionaaliseen rakentamiseen. Talon rakennuttaja on mahdollisesti pitkälti itse osallistunut talonsa suunnitteluun.

Haikan funkistalot eivät rakenteiltaan merkittävästi poikenneet muista saman aikakauden puisista pientaloista. Ainoastaan tasakatto oli uusi ratkaisu. Rakennusurakoitsijat ja -työntekijät olivat siksi samoja kuin Haikan alueen muissakin taloissa. Työpiirustuksia ei funkistaloista ole säilynyt.

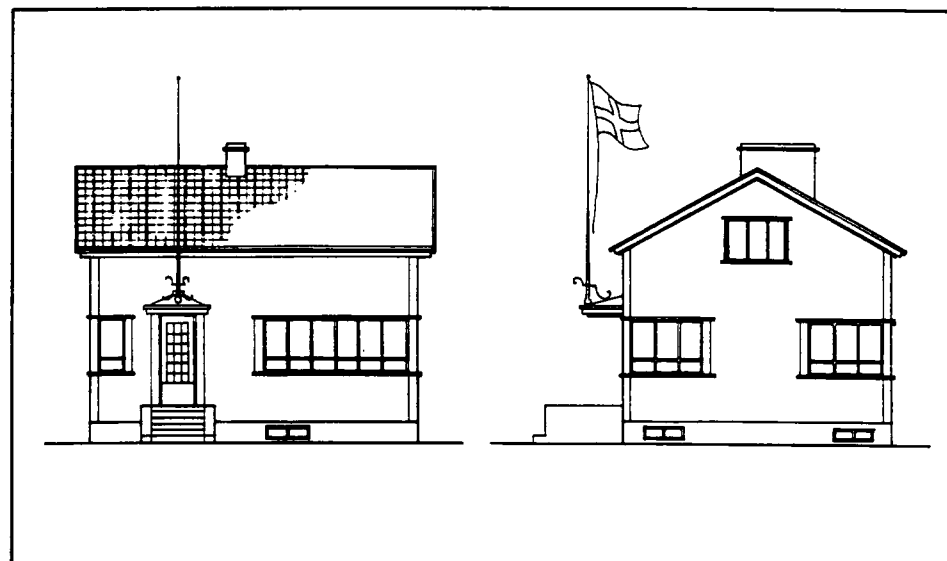
Yksi rakennusurakoitsijoista oli Tulokas niminen mies. Hän aloitti rakennustyöt kaiken kaikkiaan ainakin 15:ssä alueen talossa. Hänen rakentamansa on funkistaloista ainakin Huvila 11/5. Työ piti maksaa osissa talon valmistuessa. Tulokkaan yritys meni konkurssiin, kun jotkut rakennuttajista eivät pystyneetkään maksamaan laskujaan. Konkurssin takia Tulokkaan aloittamista funkistaloista Huvila 11/6 jäi kesken, ja Huvilaa 17/1, joka hänen alkujaan myös piti rakentaa, ei ehditty edes aloittaa.²²

¹⁹ Hanhivaara, Ossi 12.1.1990.

²⁰ Seppänen 1982, s.40 ja 213-214.

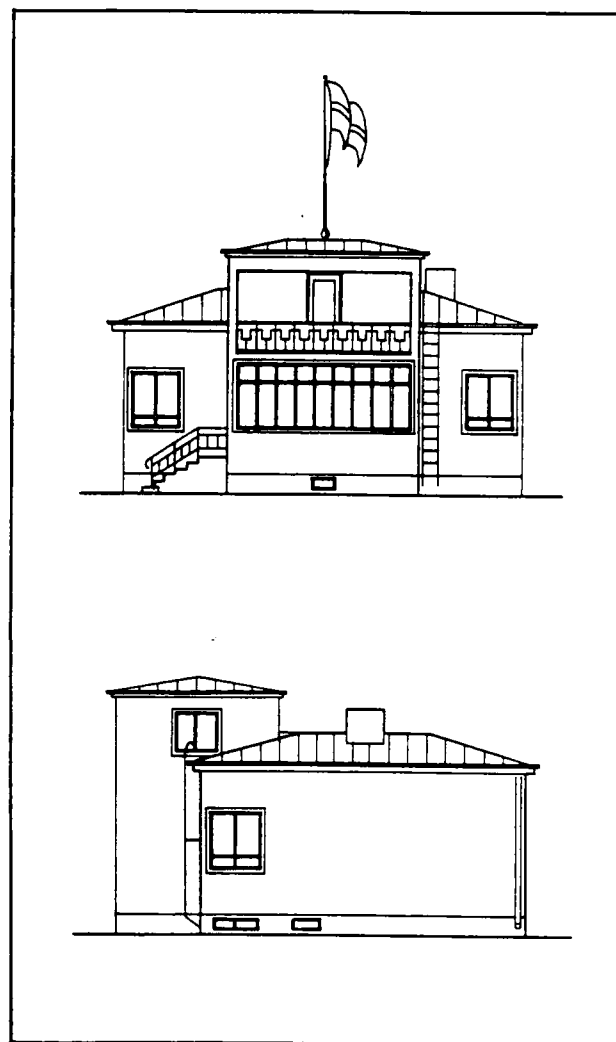
²¹ Salli, Pertti (Kärkölän kunta, rakennustarkastaja) 29.10.1991.

²² Angelvuo, Oiva 10.1.1990.

Kuva 13: Huvila 10/9. Alkuperäispiirustusten mukaiset piha- ja sivujulkisivu.

Mittakaava 1:200.

Kuva 14: Huvilan 3/1 alkuperäispiirustusten mukaiset piha- ja sivujulkisivu.

Mittakaava 1:200.

NYKYINEN KAAVATILANNE JA RAKENNUSKANTA

Haikan alue on säilynyt ilmeiltään rauhallisena omakotialueena. Tyyppillisimpiä rakennuksia ovat edelleen puurakenteiset puolitoistakerroksiset omakotitalot.

Alue on koettu asukkaiden mielestä varsin viihtyisäksi. Oman urheilukentän ja tanssilavan lisäksi oma ranta on merkittävä etuoikeus. Monella on kesällä käytössään myös vene. Viihtyvyyttä kuvaa muun muassa se, että monet alueella lapsuutensa viettäneet ovat välivuosien jälkeen muuttaneet takaisin²³.

Haikan alueen alkuperäiset rakennussuunnitelmamääräykset eivät enää ole voimassa. Alueelle ei myöskään ole omaa rakennuskaavaa, vaan siellä pätevät samat yleiset määräykset kuin muuallakin Pirkkalassa.²⁴

Omakotitontilla kerrosalaa saa olla 25% tontin pinta-alasta eii tehokkuus $e=0.25$. Pohjapinta-alaa talolla saa olla tontista 15%. Esimerkiksi 1800 m²:n tontille saa rakentaa puolitoistakerroksisen 450 m²:n talon, jonka pohjapinta-ala on 270 m². Neliön muotoisena se veisi tilaa noin 16,5 x 16,5 m.

Kuva 15: Näkymä pitkin Louhenkatua vuosilta 1940 ja 1991. Vasemmalla Huvila 15/3 ja oikealla Huvila 12/8.

²³ Alanen, Anneli 23.10.1989.

²⁴ Roivainen, Matti (Pirkkalan kunta, kunnanarkkitehti) 21.1.1991.

Tontit ovat suuria, mutta koska kullekin tontille saa rakentaa vain yhden varsinaisen asuinrakennuksen, on se johtanut talojen laajentamiseen eikä aina onnistuneella tavalla. Yhdellä tontilla, Puistokadulla urheilukenttää vastapäätä, on kaavassa sallittu rivitalorakentaminen. Toteutettu matala asuntoriviryhmä erottuu huomattavasti muuten yksittäisistä rakennuksista koostuvalla alueella.

Vaikka alkuperäisessä rakennussuunnitelmassa ei tarkemmin määritelty rakennuksen sijaintia tontilla, on suurin osa taloista rakennettu kadun varteen heti istutusvyöhykkeen taakse. Näin on Louhenkadulla, Satamakadulla ja Pyhäjärvenkadulla ja muuallakin pääosin.

Pirkkalan kunnan suunnitteluvirastossa syntyi 1980-luvun alussa ajatus koko Haikan alueen verrattain suurien tonttien jakamisesta kahtia muodostamalla niin sanottuja kirveenvarsi- tai kaulatontteja. Ajatus herätti alueen asukkaiden vastustuksen, ja omakotiyhdistys otti hankkeeseen kielteisen kannan²⁵. Suunnitelma olisi rikkonut kortteleiden keskelle muodostuvan pihavyöhykkeen.

OMAKOTIYHDISTYS

Haikan omakotiyhdistys, jonka jäseninä ovat kaikki Haikan tontinomistajat, perustettiin vuoden 1940 lopulla. Sen toiminta oli alusta alkaen vilkasta.

Yhdistyksen tehtävänä on ollut pitää kunnossa jäsenistönsä yhteisomistuksessa olevia alueita sekä lisätä tontinomistajien välistä yhteistoimintaa. Ensimmäisiä tärkeitä toimia oli lainojen, katujen kunnossapidon ja postinkajakelun järjestelyt²⁶. Yhdistys rakennutti tanssilavan, pyykki- ja laivalaiturin, ja huolehti erilaisten harrastustoimintojen, kuten kuoron ja näytelmäkerhon, toiminnasta.

Omakotiyhdistys toimii edelleen melko aktiivisesti. Tanssilavalla järjestetään kesälauantaisin tansseja ja talkoisiinkin on riittänyt osallistujia.²⁷

Kesällä 1990 vietettiin yhdistyksen 50-vuotisjuhlia.²⁸

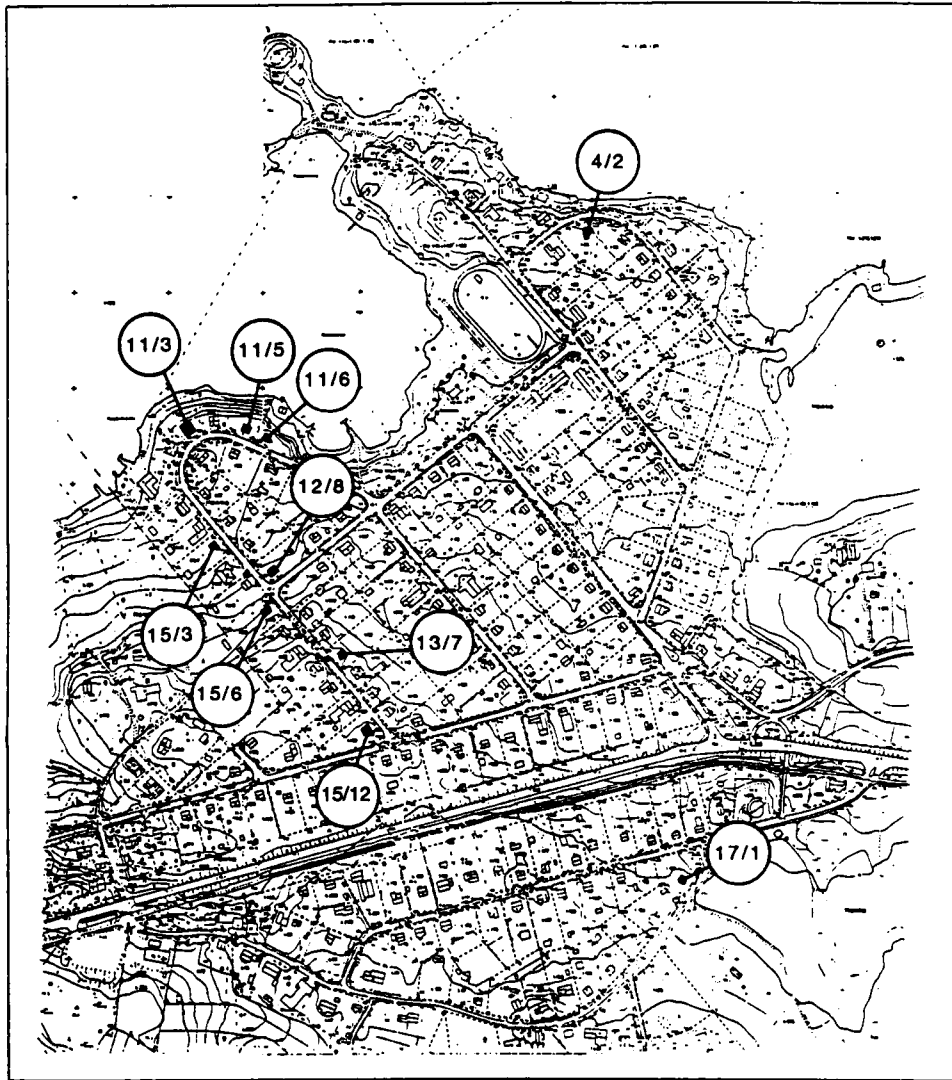
---

²⁵ Alanen, Anneli 23.10.1989.

²⁶ Haikan omakotiyhdistys Ry: Pöytäkirjat vuodelta 1941.

²⁷ Tetri, Tarja 2.10.1989.

²⁸ Pirkkalainen 34/1990, s.1 ja 5.

ALUEEN FUNKISTALOT

Seuraavassa esitellään yksitellen kaikki Haikan alueen 10 funkistaloa. Ne on rakennettu vuosien 1939-1942 välisenä aikana, Rakennusteollisuus Oy:n suunnittelemina ja kaikki hieman toisistaan poikkeavia.

Tiedot rakennusten historiasta on saatu haastattelemalla nykyisiä ja muutamissa tapauksissa entisiä asukkaita.

Esitetyt pohja-, leikkaus- ja julkisivupiirustukset on tehty alkuperäis- ja muutospiirustusten pohjalta, ja jos piirustuksia ei ole ollut saatavilla, paikan päällä tehtyjen mittausten perusteella. Rakennusten inventointi on tehty pääosin vuoden 1990 tammi- ja helmikuussa.

Piirustuksista selviää rakennusten sijoittuminen tontille, alkuperäispiirustusten mukaiset pääjulkisivut ja pohjaratkaisu sekä nykytilanne. Huomattakoon että taloja ei ole alunperin kaikilta osiltaan toteutettu aivan piirustusten mukaan.

Kuvien mittakaavat ovat: asemapiirros 1:500, julkisivut ja pohjapiirrokset 1:200.

Valokuvat on otettu tammikuussa 1991.

*Kuva 16: Funkistalojen sijoittuminen Haikan alueella. Kymmenestä talosta kahdeksan on Louhenkadun varrella.
Mittakaava 1:8000.*

HUVILA 4/2

Pyhäjärvenkatu 13

Tontti: 1510 m²

Alkuperäinen kerrosala: 116 m² + kellari 52 m²

Nykyinen kerrosala: 185 m² + kellari 64 m²

Piirustukset on päivätty elokuussa 1938.

Talo on rakennettu vuosina 1939-40.

Omistaja on vaihtunut neljä kertaa.

Tontilla on autotalli ja leikkimökki.

HISTORIA:

Rakennuksen runko on ehditty rakentaa ennen talvisotaa.

Rakennuksessa on tehty perusteellinen remontti vuonna 1975. Tällöin rakennusta myös laajennettiin noin kolmasosalla alkuperäisestä. Lisättyjä tiloja ovat tuulikaappi, takkahuone, apukeittiö, makuu- ja pesutiloja sekä pihan autotalli.

Ulkomaali ei ole kunnolla pysynyt rappauspinnassa, joten sitä on jouduttu usein uusimaan. Katon vuotaminen on myös tuottanut jonkin verran ongelmia.

ERITYISEDUT:

Rapatut julkisivuosat ovat funkistyylin mukaisesti puhtaanvalkoiset.

Funkistyyli on siten talossa edelleen selvästi nähtävissä.

Kaikkiin makuuhuoneisiin pääsee suoraan yläaulasta.

Kellarissa on runsaasti varasto- ja verstastilaa.

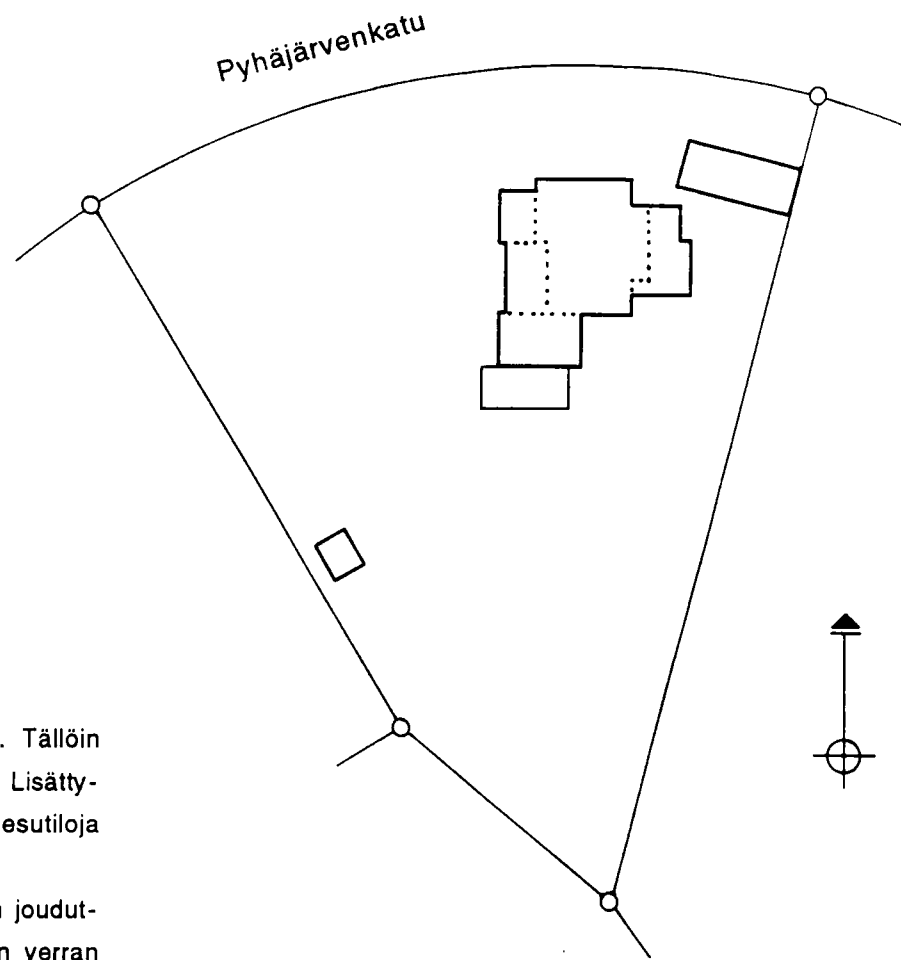
Laajennusten myötä talosta on tullut hyvin varustettu ja nykyajan lapsiperheellekin hyvin soveltuva.

EPÄKOHDAT:

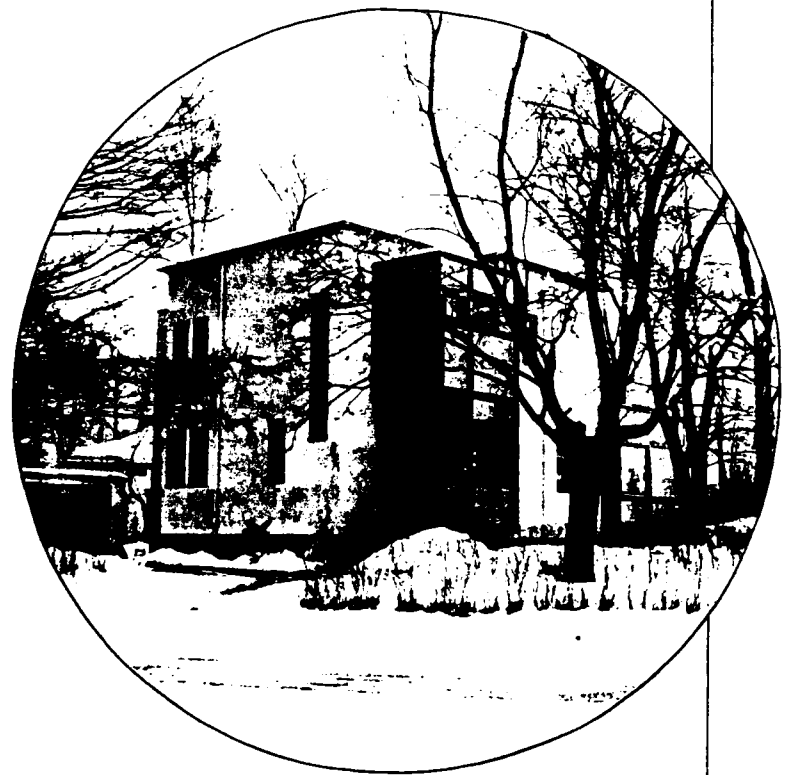
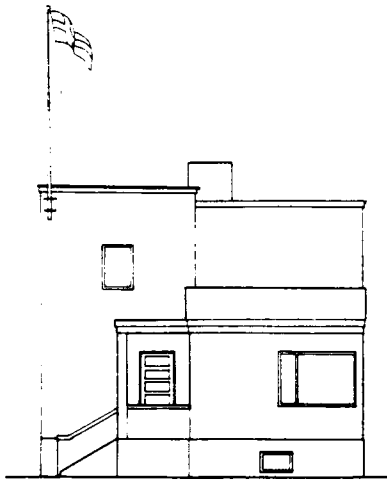
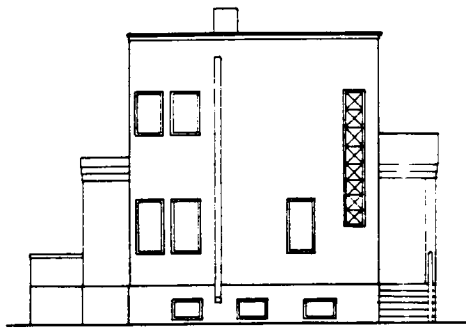
Tehdyt laajennus- ja muutostyöt ilmentävät enemmän 1970-lukua kuin noudattavat talon alkuperäistä olemusta.

Oranssinkeltaiset laajennusosat ja tummanruskeat detaljit, kuten ikkunapuitteet, antavat julkisivuun raskaan vaikutelman.

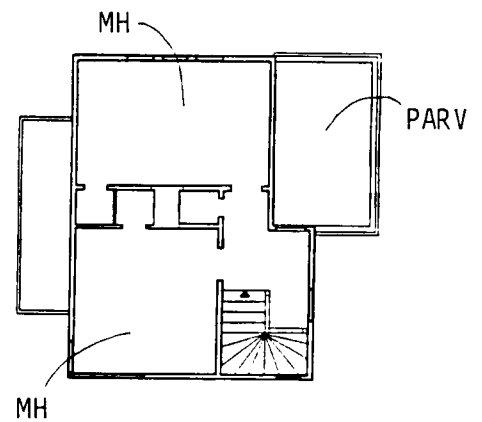
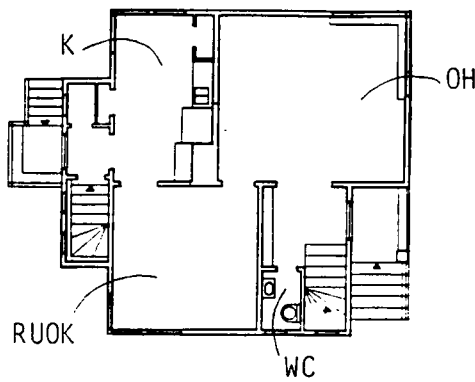
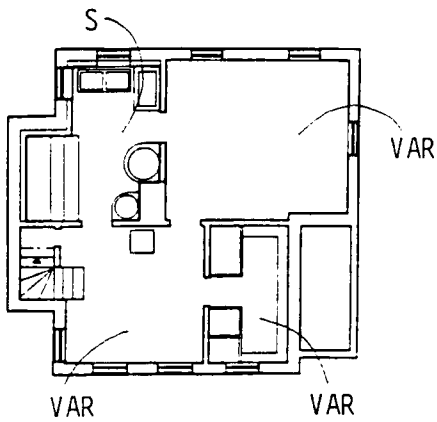
Alakerta on alunperinkin ollut kulkuväylältään mutkallinen.

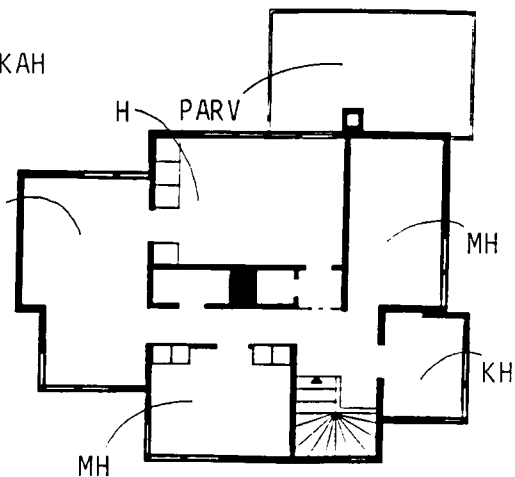
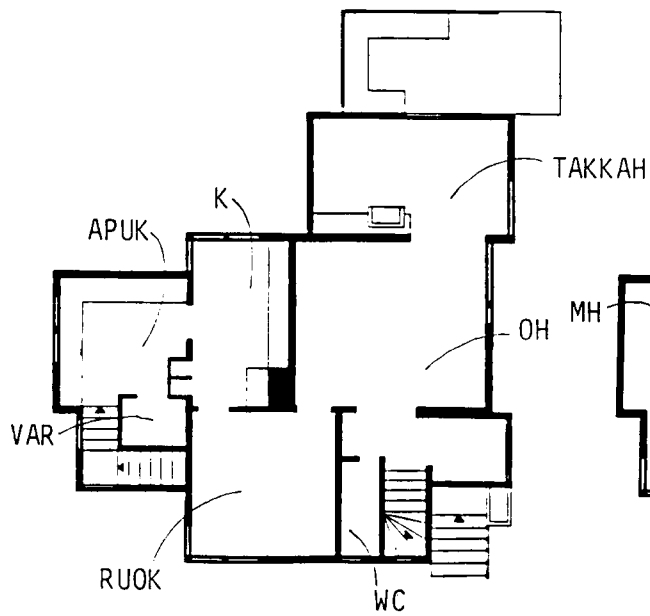
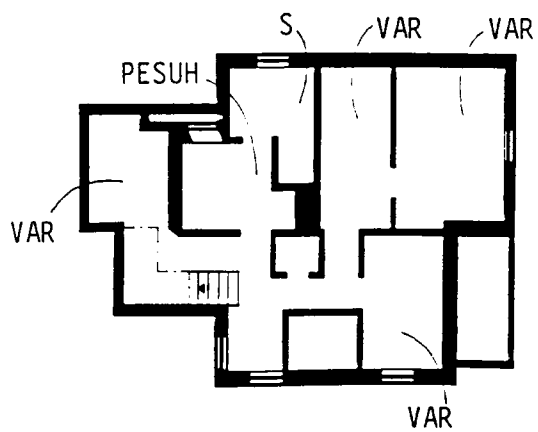

HUVILA 4/2

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 11/3

Louhenkatu 29

Tontti: yli 1800 m²

Alkuperäinen kerrosala: 128 m² + kellari 71 m²

Nykyinen kerrosala: 220 m² + kellari 135 m²

Piirustukset on päivätty lokakuussa 1938.

Talo on valmistunut todennäköisesti vuonna 1940.

Omistaja on vaihtunut kolme kertaa.

Tontilla on kaksi saunarakennusta ja talon kylkeen on rakennettu autotal-
li.

HISTORIA:

Ulkomuodoltaan talo on alunperin ollut jonkinlainen sekoitus funkistaloa ja Rakennusteollisuus Oy:n Haikkaan suunnittelemaa tavanomaisia huvilamalleja. Tavanomaisen talomallin piirteitä ovat lasikuisti ja aumakatto. Noppamainen rakennusmassa ja kaksikerroksisuus kuitenkin liittävätsen selvästi funkistalojen joukkoon.

Rakennukseen on jo piirustusvaiheessa suunniteltu kaksi asuntoa, toinen ylä- ja toinen alakertaan. Molemmissa asunnoissa oli oma keittiö.

Perusteellinen remontti ja mittava laajennus on taloon tehty noin vuonna 1960. Tällöin rakennus otettiin kokonaan yhden perheen käyttöön.

Rakennuksen kylkeen tehty autotalli on peräisin 1960-luvun lopulta.

ERITYISEDUT:

Rantatontti on Louhenkadulla keskeisellä ja upealla paikalla, ja talon olohuoneesta on komeat näkymät Pyhäjärvelle.

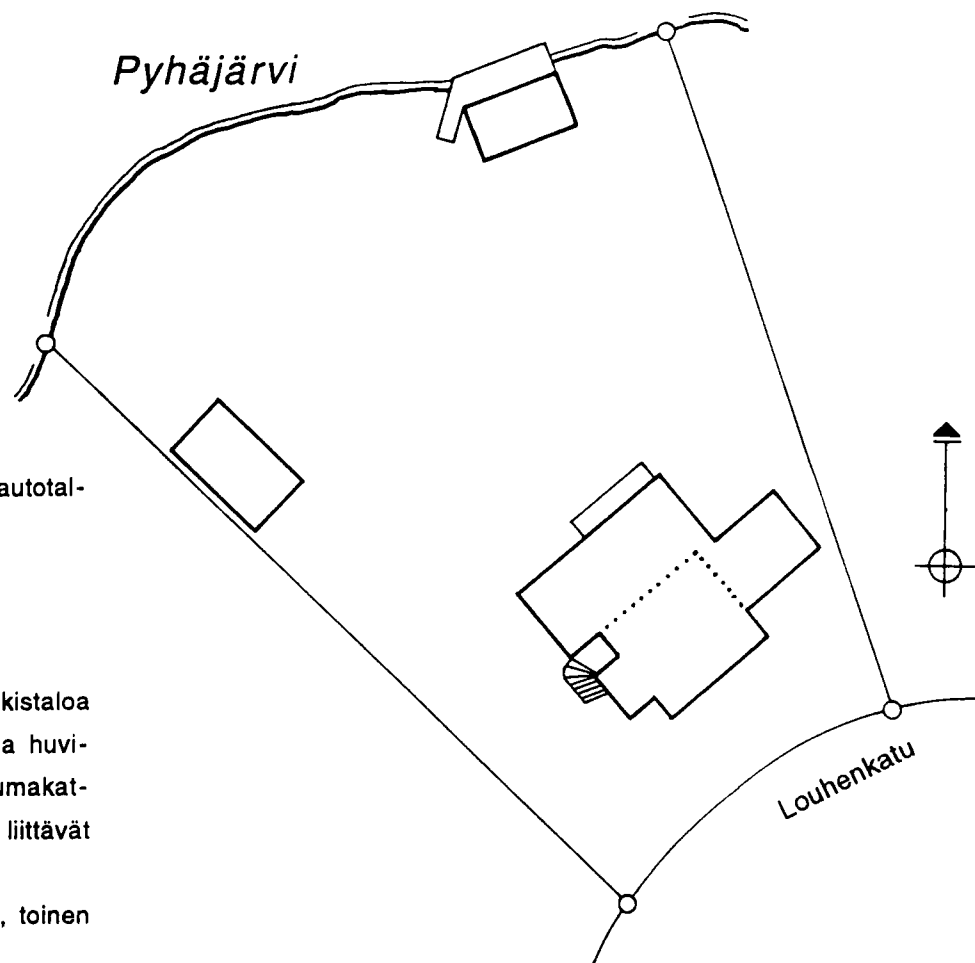
Vanhan osan julkisivu on edelleen osittain rappauspintainen.

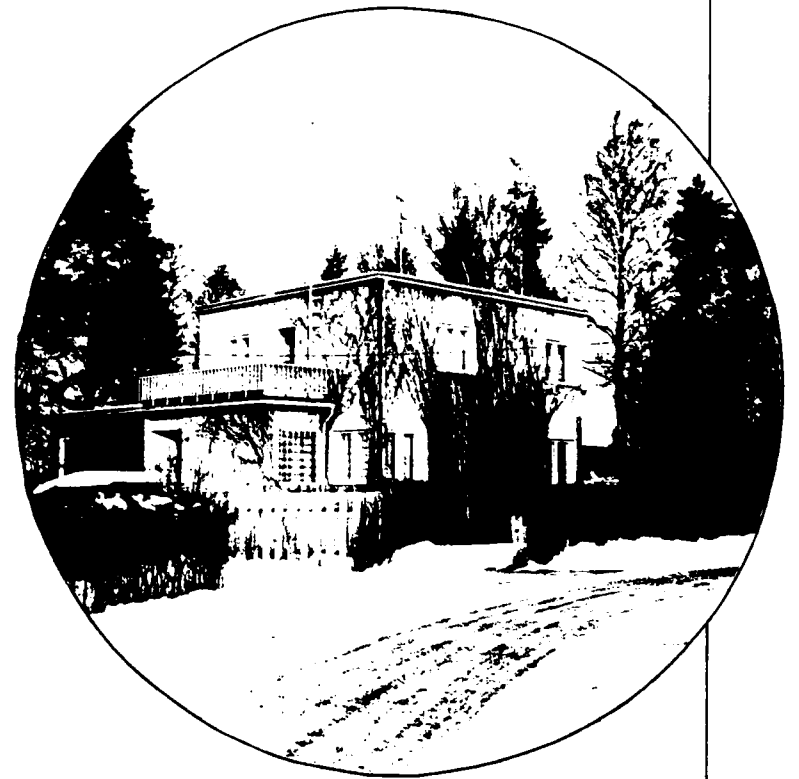
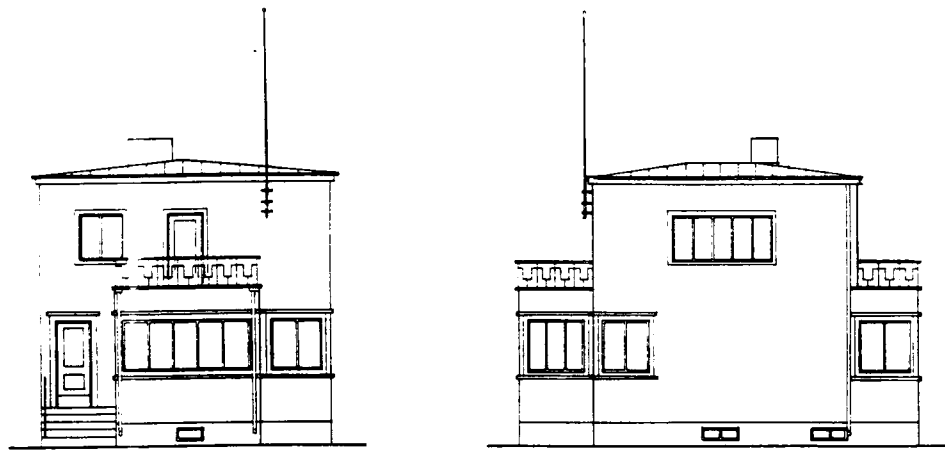
Talossa on runsaasti oleskelutilaa ja kellarissa paljon varastotilaa.

EPÄKOHDAT:

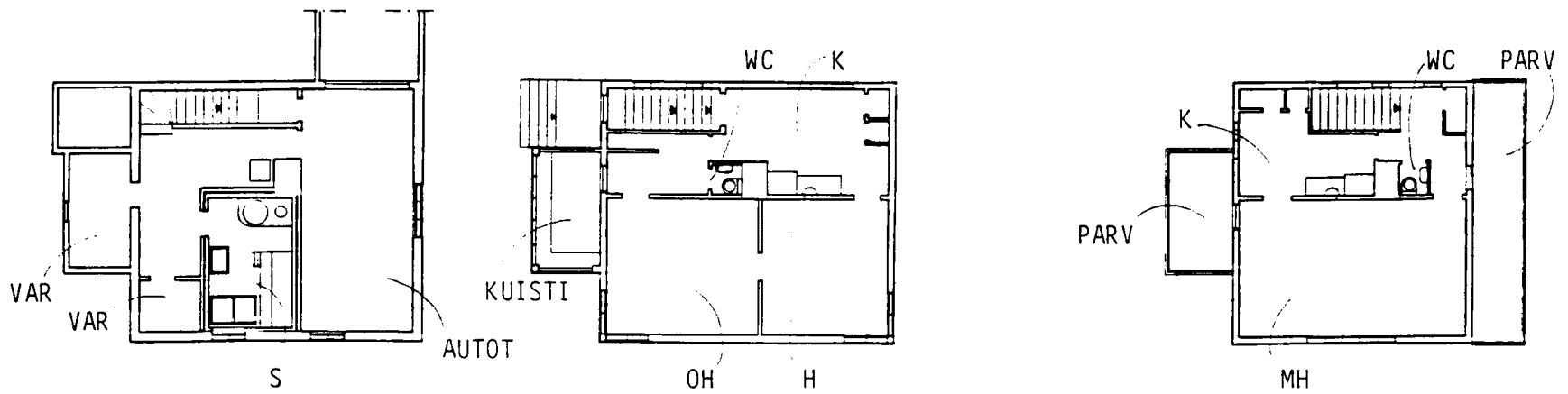
Tehdyt laajennus- ja muutostyöt ovat muuttaneet rakennuksen alkuperäisen ilmeen voimakkaasti alkuperäisestä poikkeavaksi. Talon nykyinen ulkoasu, varsinkin rannan puolelta, edustaa lähinnä 1960-lukua, ja funkiähtökohtaa on ensisilmäyksellä vaikeaa hahmottaa. Lisäksi villiviini peittää lähes koko vanhan osan julkisivun.

Keittiö on talon kokoon nähden hyvin pieni.

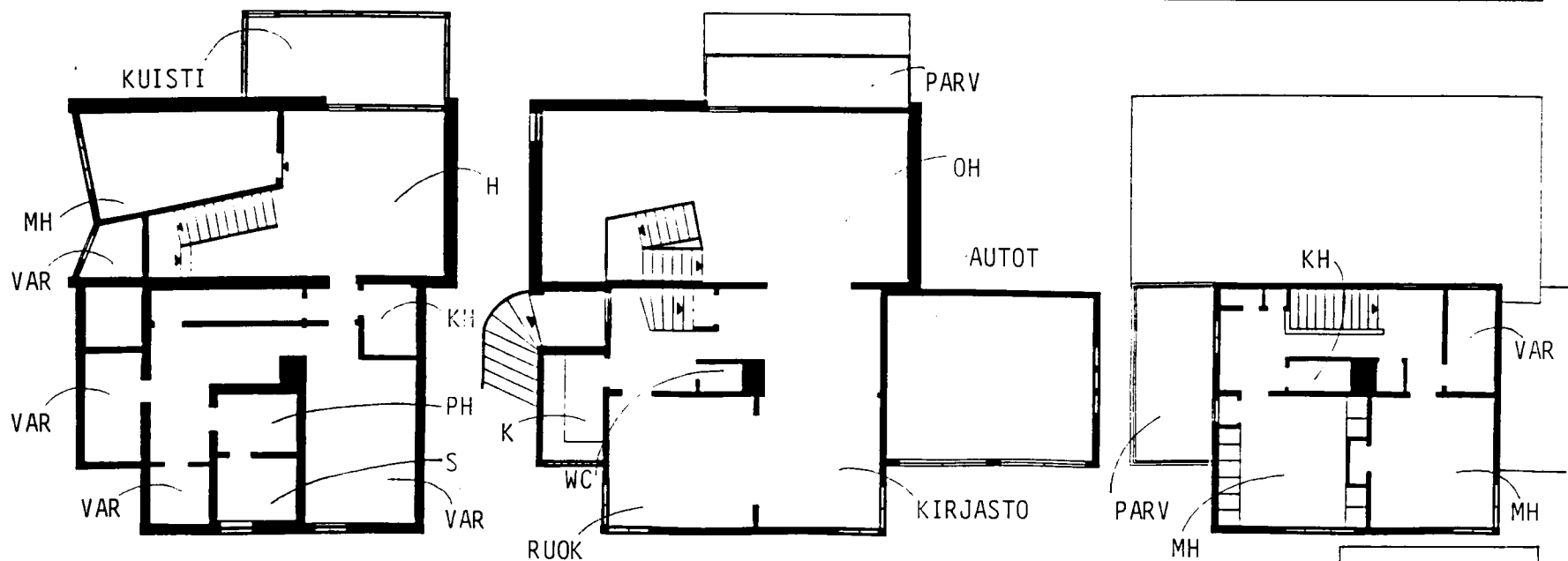

HUVILA 11/3

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 11/5

Louhenkatu 33

Tontti: 1560 m²

Alkuperäinen kerrosala: 107 m²+ kellari 61 m²

Nykyinen kerrosala: 114 m² + kellari 61 m²

Piirustukset on päivätty syyskuussa 1938.

Talo on rakennettu vuonna 1939.

Ei omistajanvaihdoksia.

Tontilla on saunarakennus, autotalli ja kasvihuone.

HISTORIA:

Rakennuspiirustuksista on tehty toinen versio jo ennen rakennustöiden aloittamista. Muun muassa kellarin saunaa ei alkuperäispiirustuksissa ollut lainkaan. Alakerran huoneisiin on puolestaan rakennusvaiheessa tulleet vahingossa 10 cm ylimääräistä korkeutta.

Keskuslämmityksen puuttuminen talvisodan aikaan sai aikaan sen että rakennuksen ulkoseinällä ollut wc jäätty. Tuulikaappi oli pieni, samoin eteinen. Keittiöstä ei myöskään päässyt helposti yläkertaan, vaan oli kuljettava olohuoneen kautta. Siispä wc siirrettiin tulisijamuurin viereen, tuulikaappi poistettiin, ja keittiön ja eteisen väliin avattiin ovi.

Parveke muutettiin asuinhuoneeksi 1950-luvun lopulla, ja yläkertaan on rakennettu myöhemmin kylpyhuone.

Julkisivu on päällystetty harmaalla mineriitti-levyllä.

ERITYISEDUT:

Talo on rantatontilla.

Rakennus muodostaa parin viereiselle Huvilalle 11/6.

Rakennusmassa on parvekkeen poistamista lukuun ottamatta alkuperäinen.

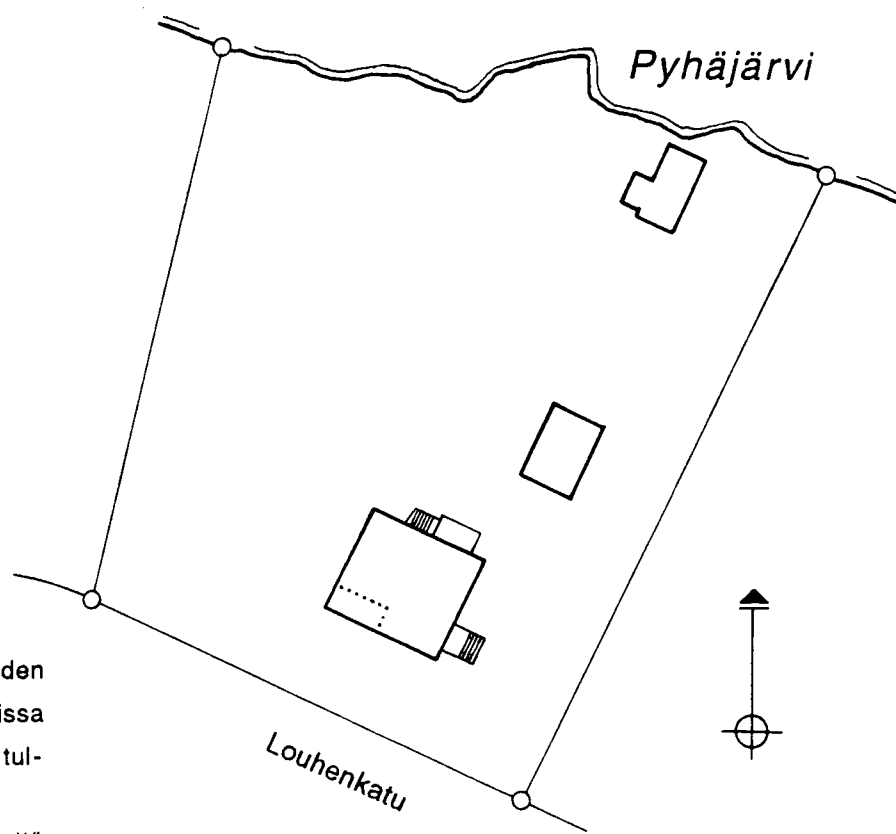
Alakerrassa on iso olohuone, johon vielä suuri huonekorkeus tuo lisää väljyyttä.

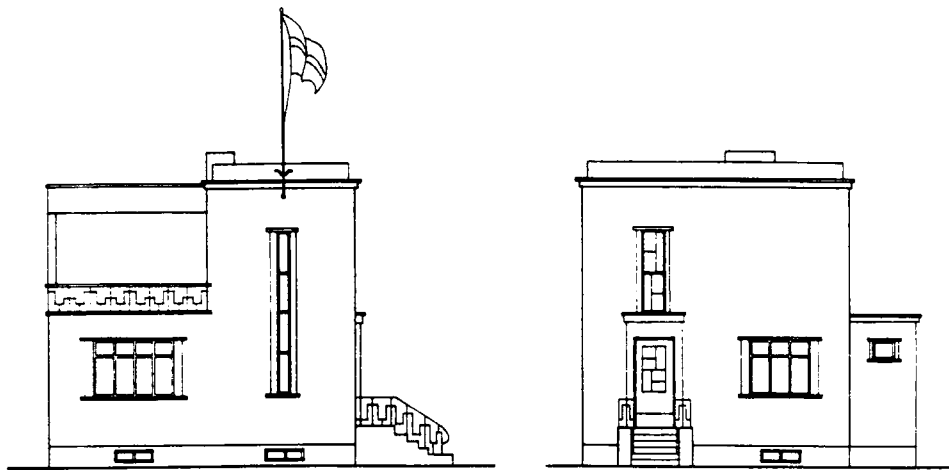
EPÄKOHDAT:

Julkisivu on päällystetty suomumaisen vaikutelman tekevällä harmaalla mineriittilevyillä, ja nykyinen paksu räystäslista antaa julkisivulle raskaan ilmeen.

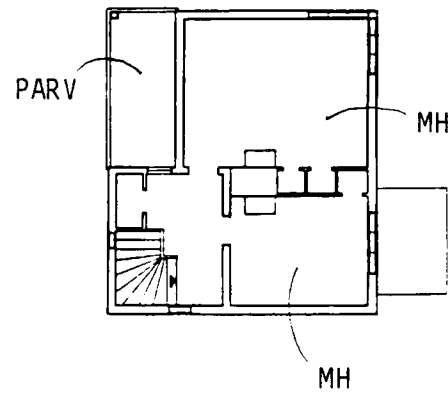
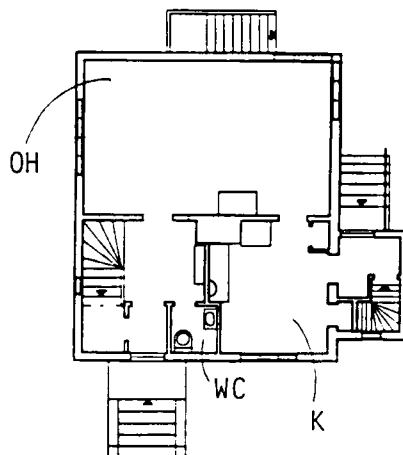
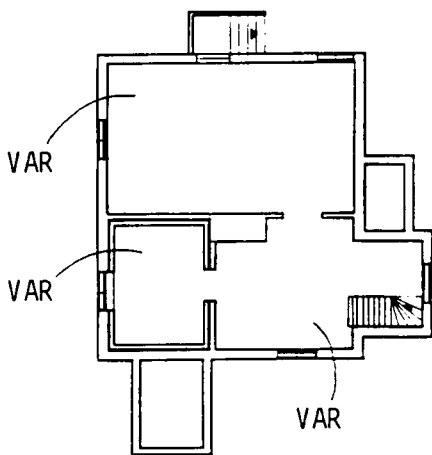
Lippusalkoa on vaikea käyttää, sillä lippu on nostettava katolta.

Yläkerrassa on yksi läpikuljettava makuuhuone.

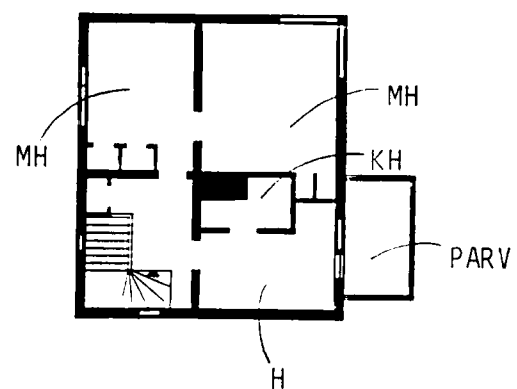
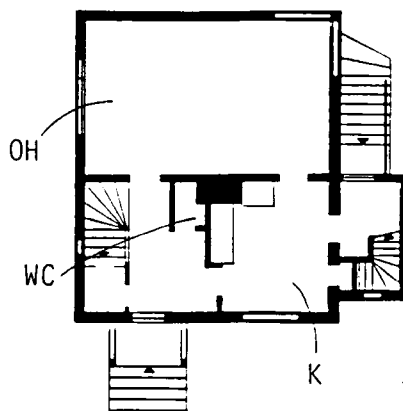
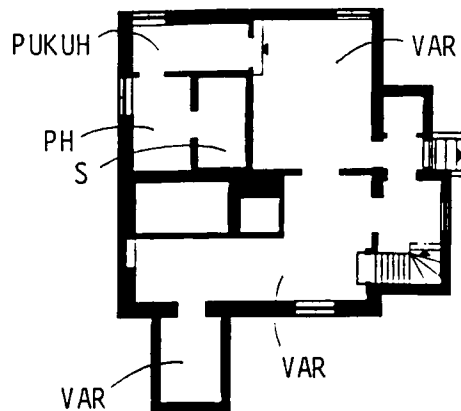

HUVILA 11/5

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 11/6

Louhenkatu 35

Tontti: 1804 m²

Alkuperäinen kerrosala: 116 m²+ kellari 64 m²

Nykyinen kerrosala: 124 m² + kellari 64 m²

Piirustukset on päivätty elokuussa 1983.

Talo on rakennettu vuonna 1939.

Ei omistajanvaihdoksia rakennuksen valmistuttua.

Tontilla on saunarakennus, autotalli ja kasvihuone.

HISTORIA:

Tontin osti ja talon valitsi alunperin eräs helsinkiläinen lentokonetehaan työläinen. Perheen suunnitelmat Tampereelle lähtemisestä kuitenkin muuttuivat ja tontti suunnitelmien myytiin edelleen jo ennen kuin taloa alettiin rakentaa.

Kellariin on tehty autotalli vuonna 1952. Ilmeisesti tällöin on myös poistettu kellarin ulkoporras ja pienennetty saunatiloja.

Parveke on muutettu huoneeksi vuonna 1967.

Yläkerran wc laajennettiin suihkua varten vuonna 1987.

Aaltopeltinen autotalli on hankittu 1980-luvun lopulla.

Ikkunat on uusittu ja julkisivu levytetty mineriitillä.

ERITYISEDUT:

Tontti on rantatontti.

Rakennus on parina viereisen tontin Huvila 11/5:lle.

Rakennusmassa on poistettua parvekettä lukuun ottamatta alkuperäinen.

Talossa on hyvä pohjaratkaisu. Yhteen makuuhuoneeseen on tosin kulku toisen makuuhuoneen kautta.

Talossa on Haikan funkistalojen juhlavin portaali.

Portaikun koristeikkuna sekä ovikorostuksen ruutuikkuna on säilytetty.

EPÄKOHDAT:

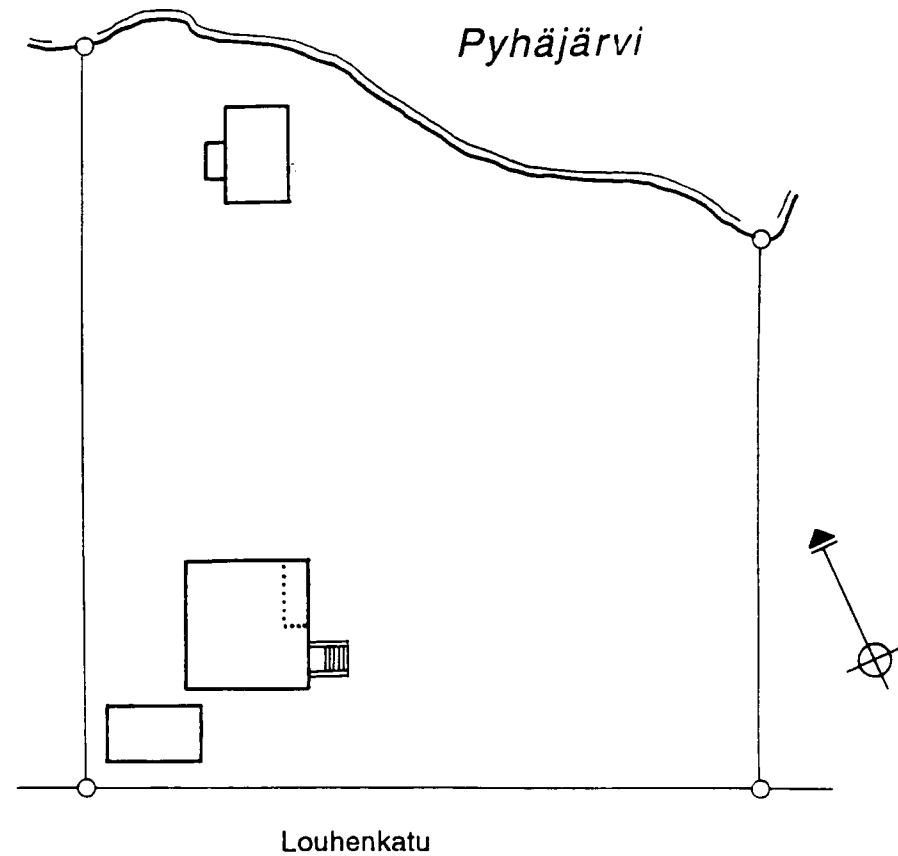
Julkisivu on päällystetty mineriittilevyillä.

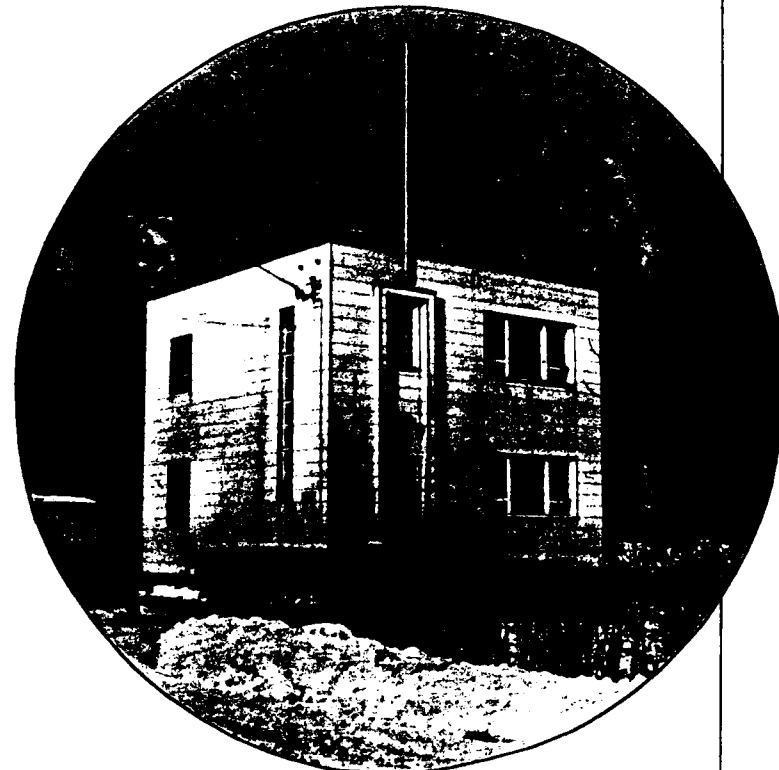
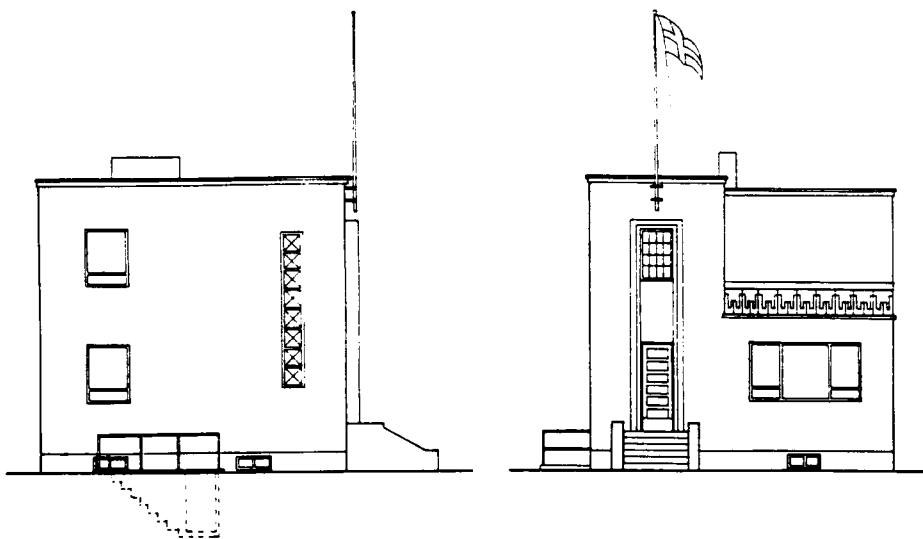
Lumi pakkautuu talvella katoksettoman oven eteen.

Lipun nosto katolta salkoon on käytännössä hankalaa.

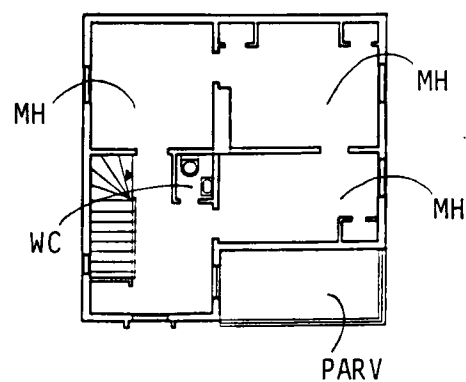
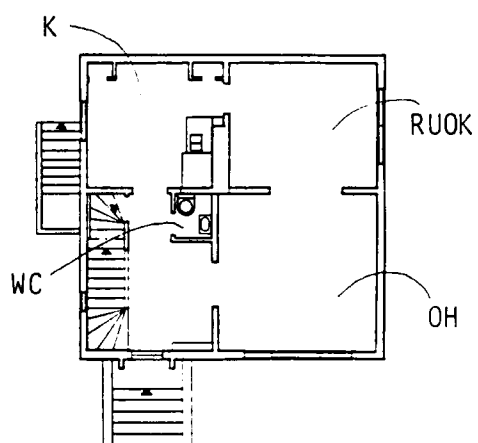
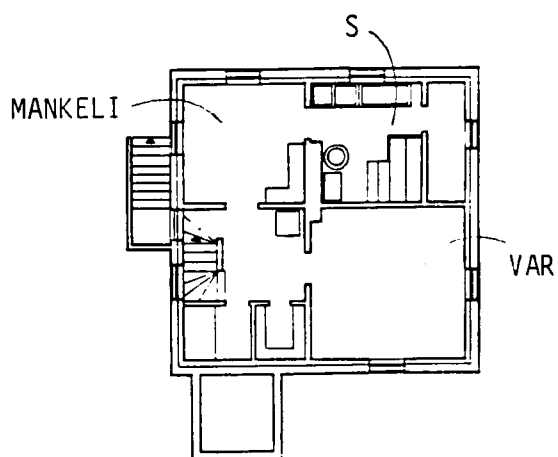
Istutusvyöhykkeelle sijoitettu peltinen autotalli peittää kadun puolen julkisivua.

Saunatilat ovat erittäin epäkäytännölliset.

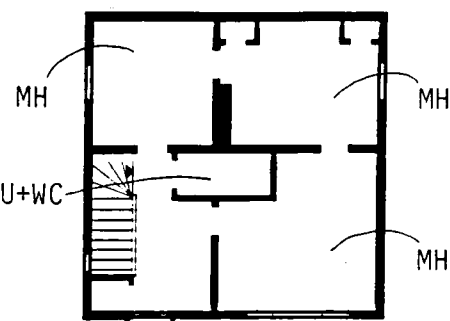
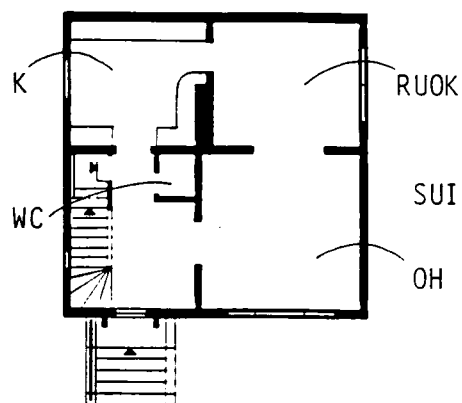
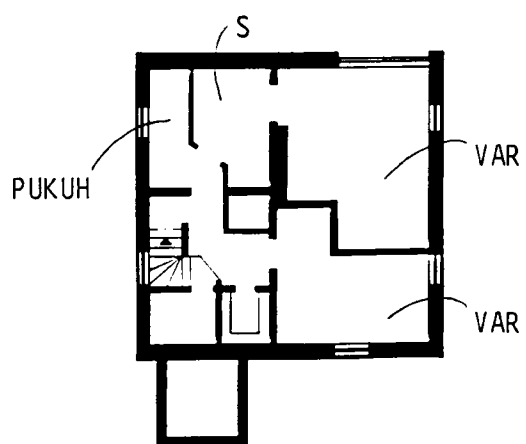

HUVILA 11/6

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 12/8

Louhenkatu 16

Tontti: 1510 m²

Alkuperäinen kerrosala: 116 m² + kellari 60 m²

Nykyinen kerrosala: 144 m² + kellari 66 m²

Piirustukset on päivätty tammikuussa 1939.

Talo on rakennettu vuosina 1939-41.

Omistaja on vaihtunut kerran.

HISTORIA:

Tontti on alunperin, ja nykyäänkin, kaavoitettu asuin- ja liiketontiksi. Rakennusjärjestyksessä tontista määrättiin, että sille sai sisustaa vain yhden myymälähuoneiston, jota sai käyttää ainoastaan maito- ja leipämyymälänä.

Sokkeli valettiin syksyllä 1939, mutta sodan sytyttyä rakentamista päästiin jatkamaan vasta maaliskuussa 1940. Tuohon aikaan kunnan rakennustarkastaja ei enää hyväksynyt tasakattojen rakentamista, joten rakennukseen jouduttiin tekemään loiva harjakatto.

Rakennuksen valmistumisen jälkeen sen omistajat pitivät itse jonkin aikaa alakerran myymälätilassa kauppaa, kunnes vuokrasivat sen Osuusliike Tuotannolle. Tuotannon kauppa toimi vuosina 1943-51, jonka jälkeen alakertakin on ollut kokonaan asuinkäytössä.

Parvekkeesta on tehty lisää makuuhuonetilaa, kellarin sauna ja pesuhuone on muutettu autotalliksi. Nykyinen sauna pesuhuoneineen sijaitsee entisen myymälän sisäänkäynnin paikalla.

Rakennuksen ensimmäinen omistaja oli innokas keilaaja. Hän eristi kellarin lämpimäksi ja rakensi sinne pienen keilaradan.

ERITYISEDUT:

Talossa on edelleen rapattu julkisivu.

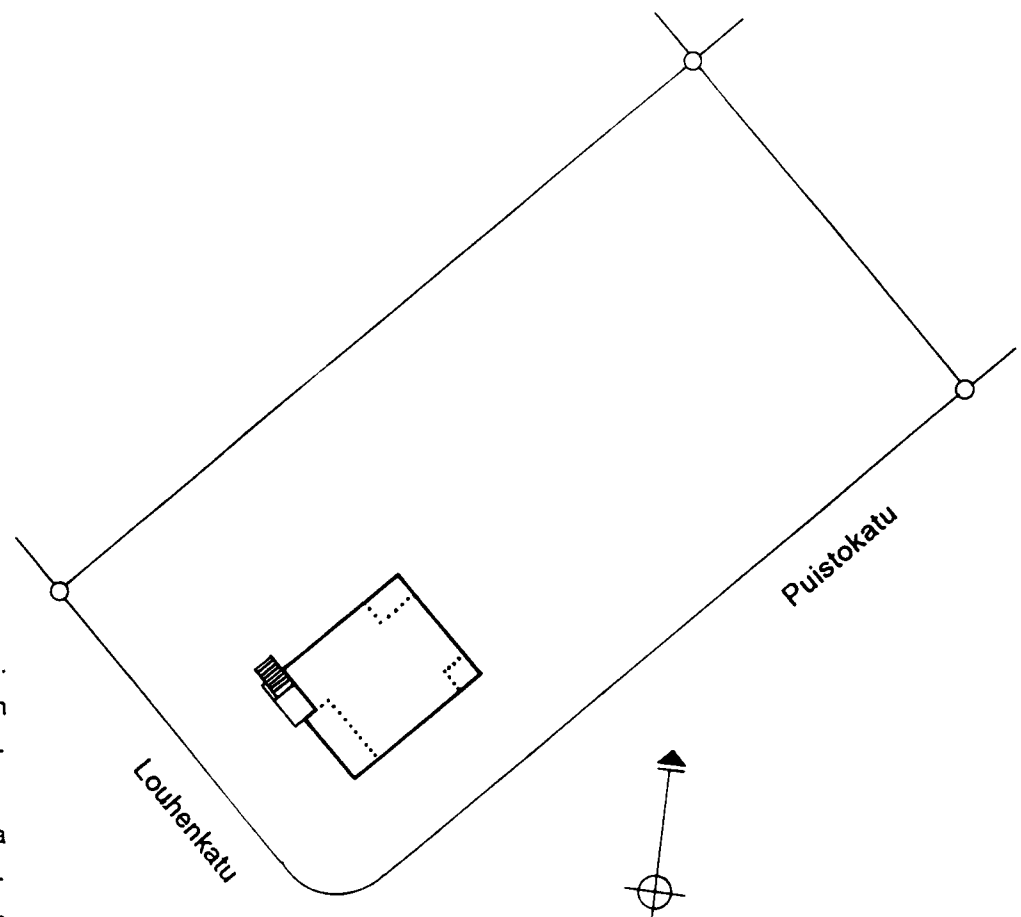
Yhdistämällä vanha myymälätila olohuoneeseen on saatu runsaasti oleskelutilaa.

EPÄKOHDAT:

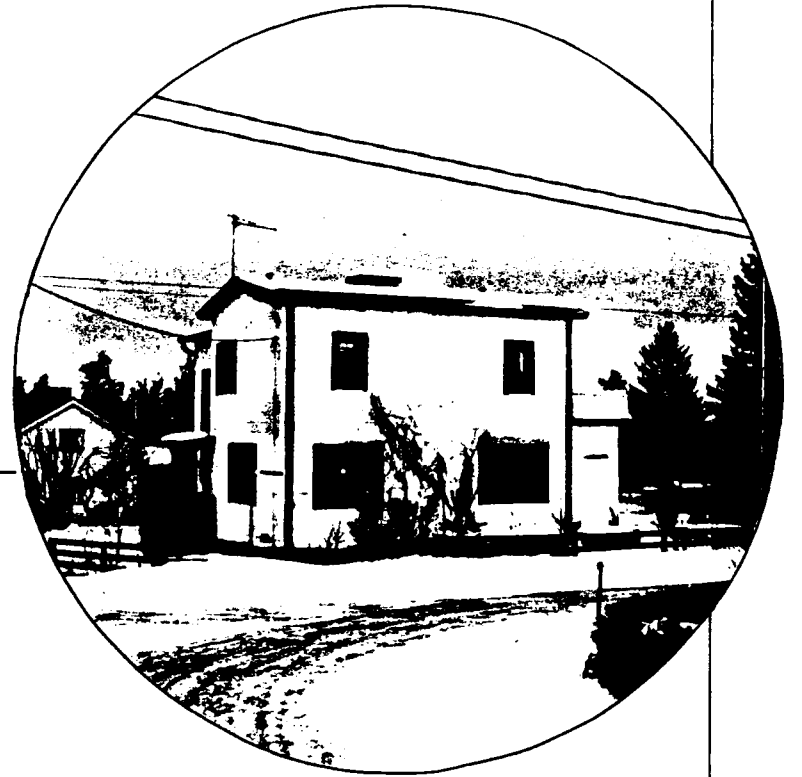
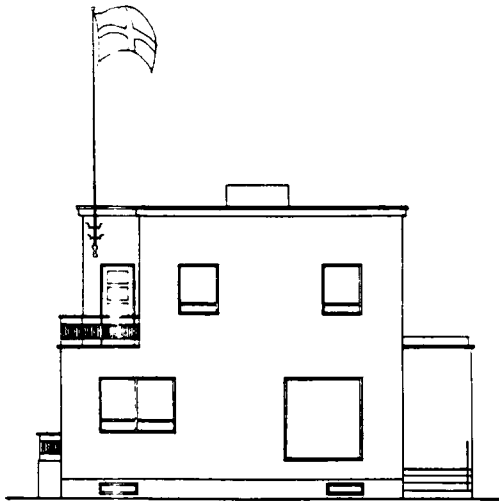
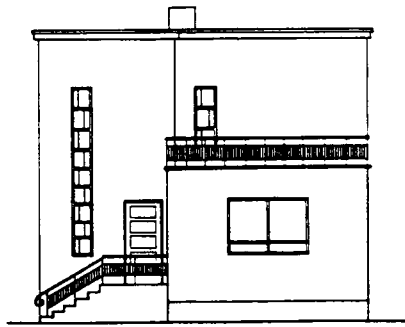
Rakennuksen harjakatto poikkeaa sekä alueen muiden funkistalojen tasakatoista että alueen harjakattotalojen jyrkemmästä kattokaltevuudesta.

Sen vuoksi taloa on ensisilmäykseltä vaikeaa yhdistää funkikseen.

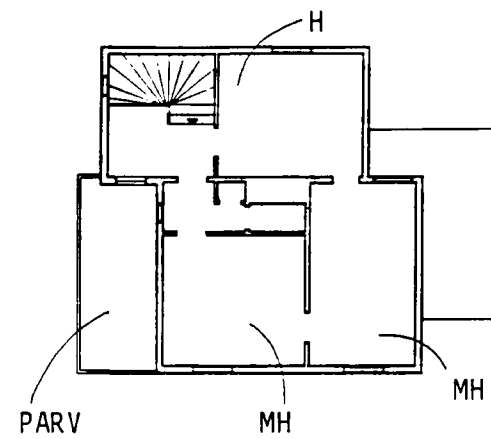
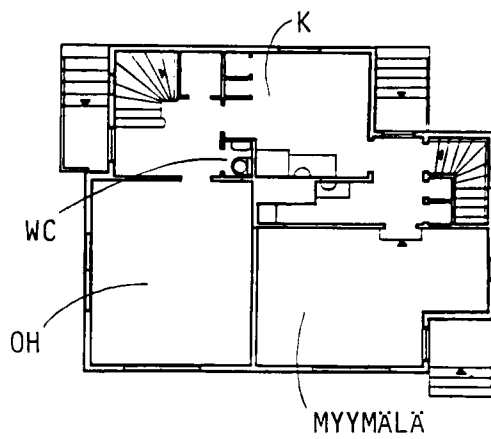
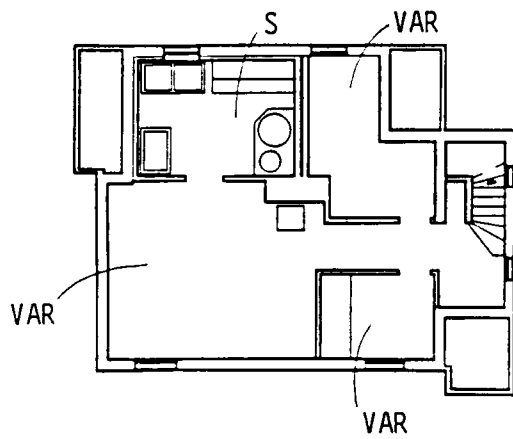
Tummanruskeat julkisivukorostukset ovat visuaalisesti raskaat.

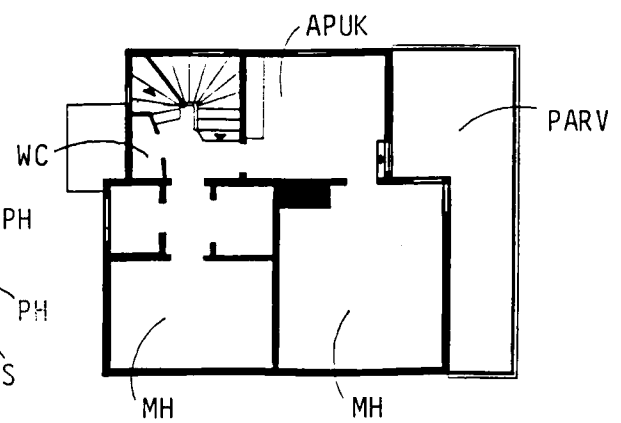
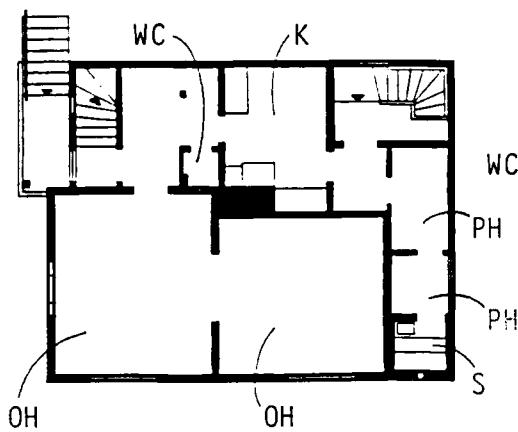
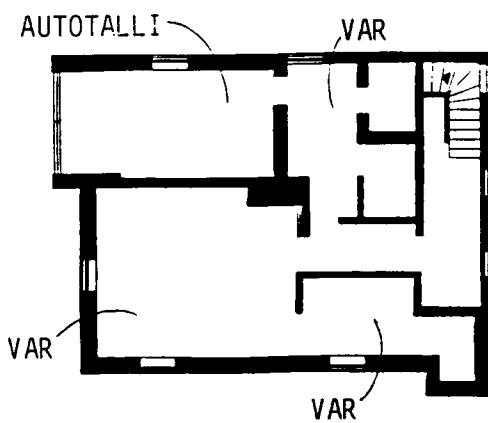

HUVILA 12/8

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 13/7

Louhenkatu 8

Tontti: 1746 m²

Alkuperäinen kerrosala: 96 m² + kellari 55 m²

Nykyinen kerrosala: 156 m² + kellari 61 m²

Piirustukset on päivätty helmikuussa 1939.

Talo on rakennettu vuosina 1939-40.

Omistaja on vaihtunut kerran.

Tontilla on autotalli.

HISTORIA:

Rakennuksen ensimmäinen omistaja oli ammatiltaan puuseppä, joten talon yksityiskohdat on tehty huolella.

Yläkerrassa on alkuaikoina ollut vuokralaisia, vaikka sinne ei olekaan koskaan rakennettu toista keittiötä.

Julkisivumateriaalina oli jonkin aikaa mineriittilevy.

Tässä rakennuksessa parveke muutettiin asuinhuoneeksi vasta 1980-luvun puolivälissä omistajan vaihduttua. Tällöin rakennettiin myös autotalli ja tuulikaappi sekä korjattiin sisätiloja.

Mittavampi laajennus rakennukseen on tehty vuosina 1989-90, jolloin on lisätty olohuone-, makuu- ja pesutiloja. Lisäksi keittiön paikka on siirretty ja julkisivun mineriittilevy vaihdettu laudoitukseen.

ERITYISEDUT:

Olohuoneesta on pihalle hyvä yhteys.

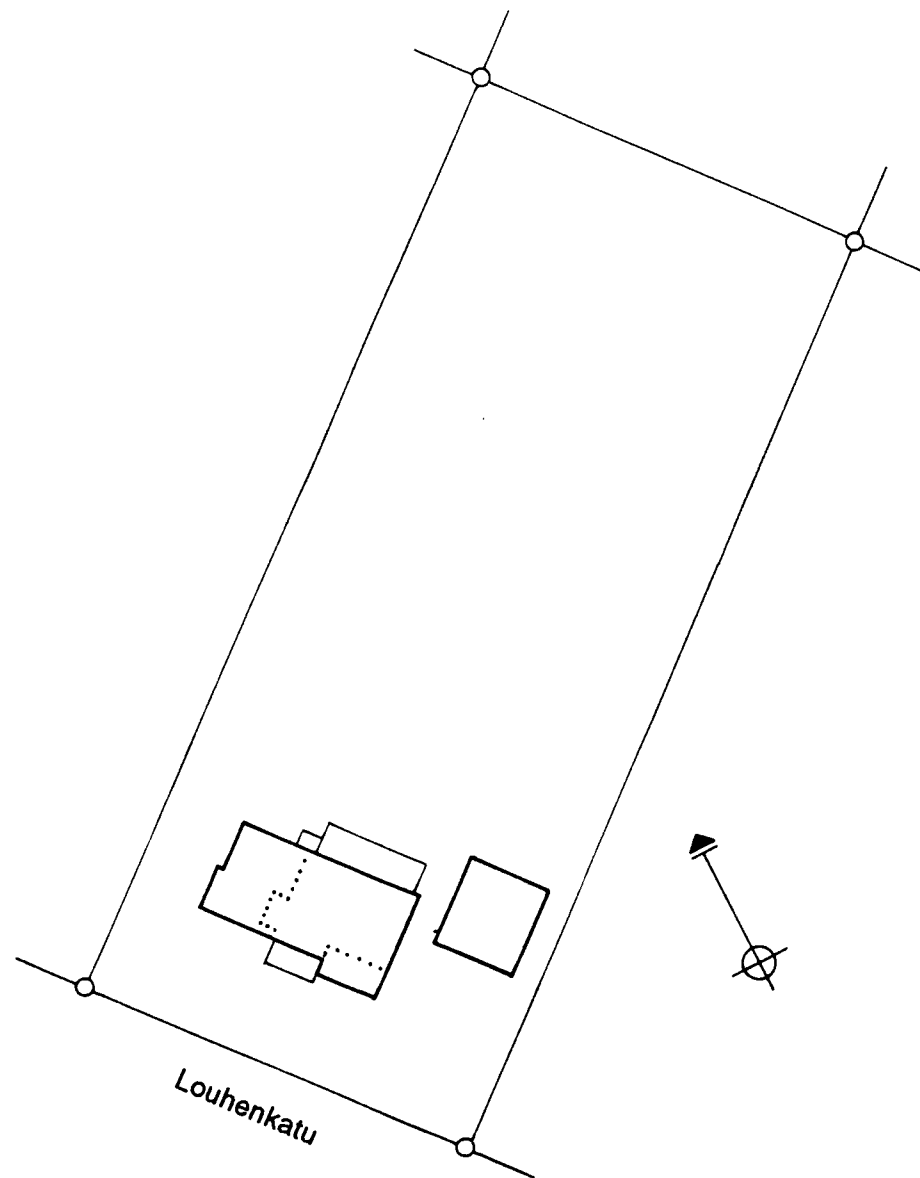
Talo on hyvin varustettu, ja pesutilat ovat nykyajan lapsiperheellekin hyvin toimivat.

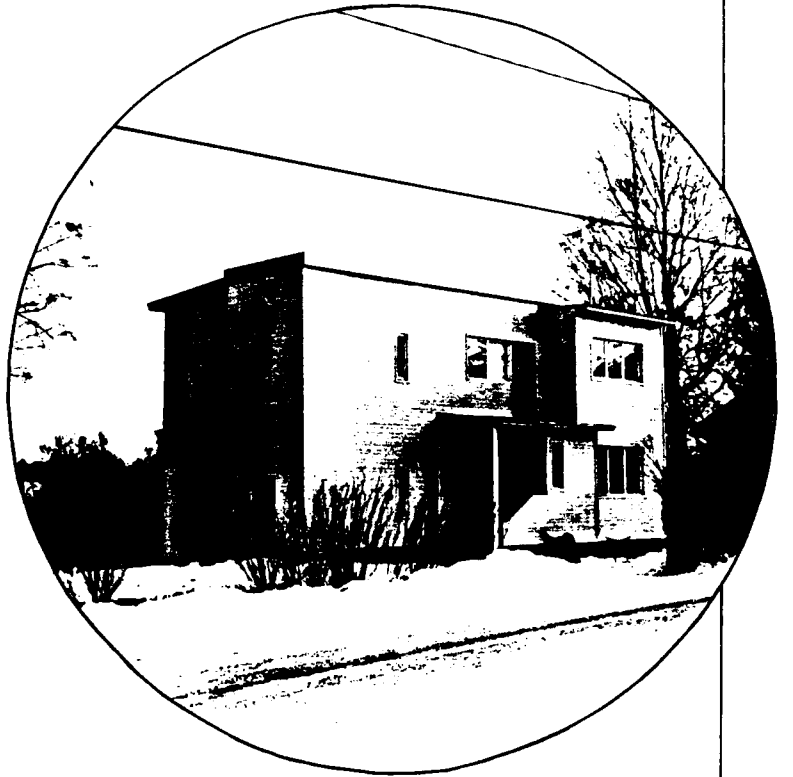
Vanhan osan ikkunat ovat alkuperäiset, vain sisälasi on vaihdettu umpio-lasiksi.

Porrashuoneen pitkä koristeikkuna on laajennuksen yhteydessä säilytetty, vain sen paikkaa on vaihdettu.

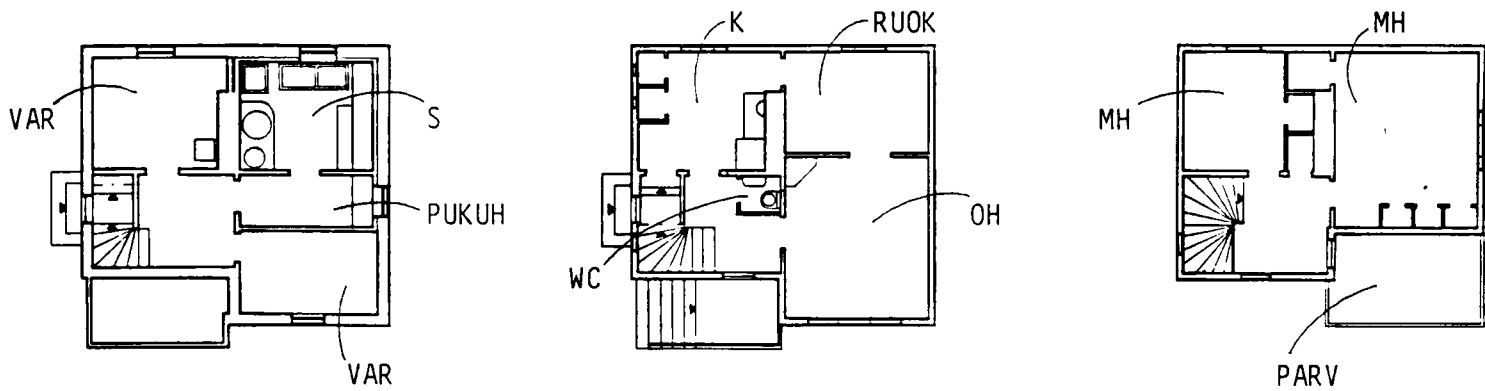
EPÄKOHDAT:

Laudoitettu julkisivu ja modernit detaljit, jotka sinänsä ovat hyvin suunnitellut, antavat vaikutelman uudisrakennuksesta.

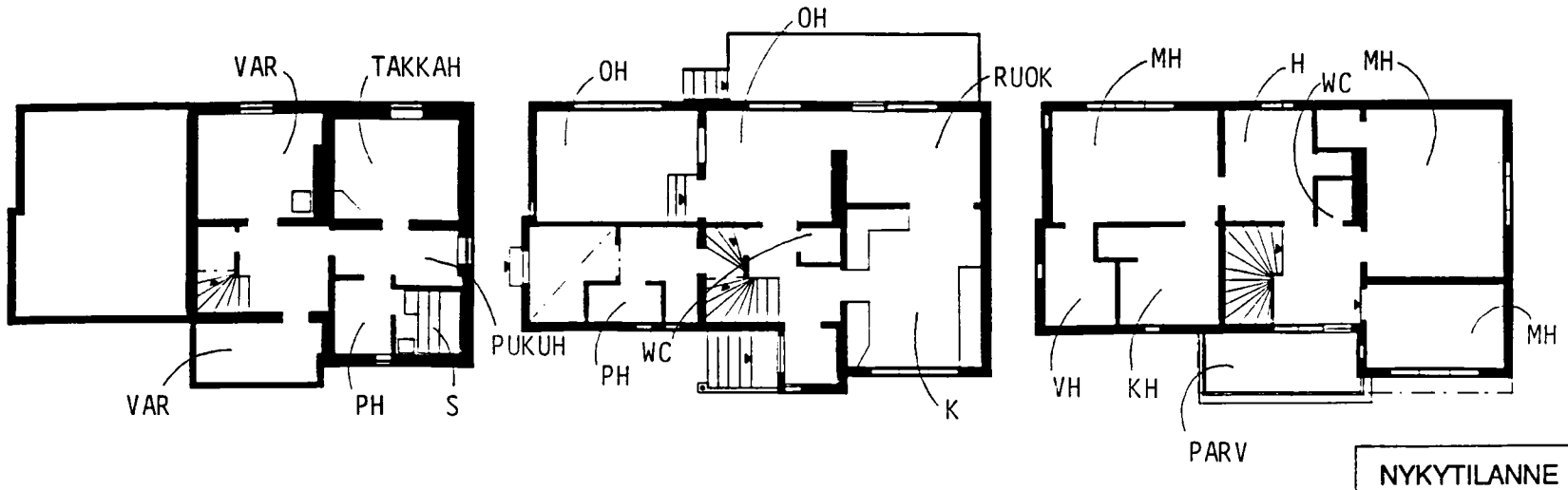

HUVILA 13/7

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 15/3

Louhenkatu 19

Tontti: 1670 m²

Alkuperäinen kerrosala: 98 m² + kellari 55 m²

Nykyinen kerrosala: 112 m² + kellari 55 m²

Piirustukset on päivätty lokakuussa 1938.

Talo on rakennettu vuonna 1940.

Ei omistajanvaihdoksia.

Tontilla on yhdistetty vaja- ja autotallirakennus.

HISTORIA:

Alkuperäispiirustuksissa ollut keittiön-kellarin -porrasta ei ole koskaan rakennettu. Ulkoportaat kellariin tehtiin pääoven portaiden alle.

Alkuvaiheessa yläkerrassa oli jonkin aikaa vuokralaisia. Tämän ajan siellä oli myös toinen keittiö.

Suurin muutos talossa on ollut olohuoneen pyöreän seinän muuttaminen suorakulmaiseksi. Samalla yläkerran parvekkeen paikalle rakennettiin suorakulmainen huone. Ruokakellari on edelleen puolipyöreä.

Ulko-ovikatos on rakennettu 1970- tai 1980-luvulla.

ERITYISEDUT:

Julkisivut ovat edelleen rapatut.

Talo on säilynyt massaltaan, funkis-yleisilmeeltään ja sisätiloiltaan melko alkuperäisenä.

Sisätiloissa on paikoin säilynyt alkuperäisiä pinkopahviseiniä ja -kattoja.

Kellarissa on leivinuuni ja kellarikomerossa muistona kaareva seinä.

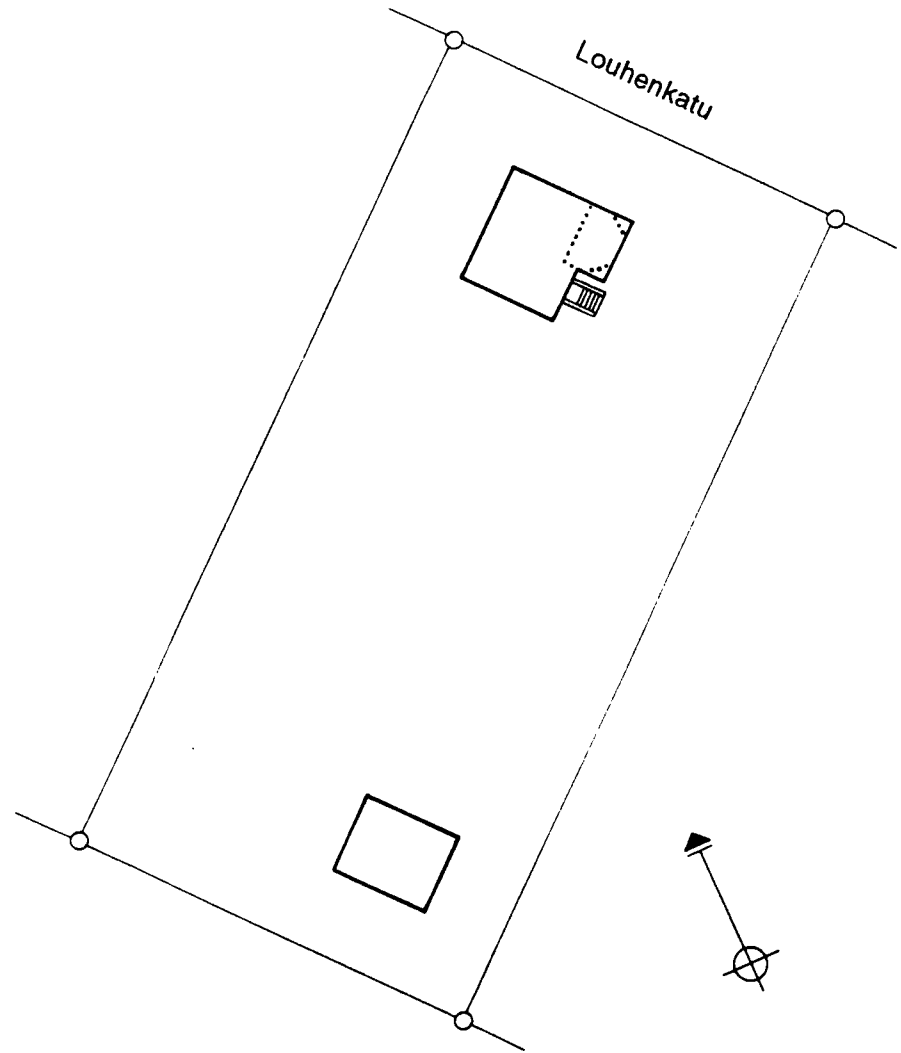
Talossa on selkeä pohjaratkaisu.

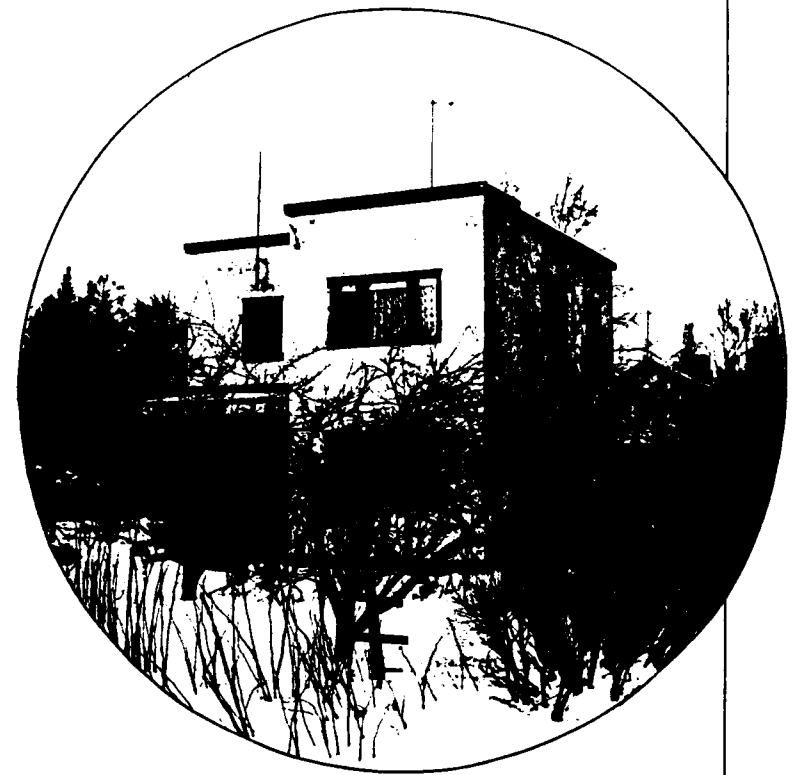
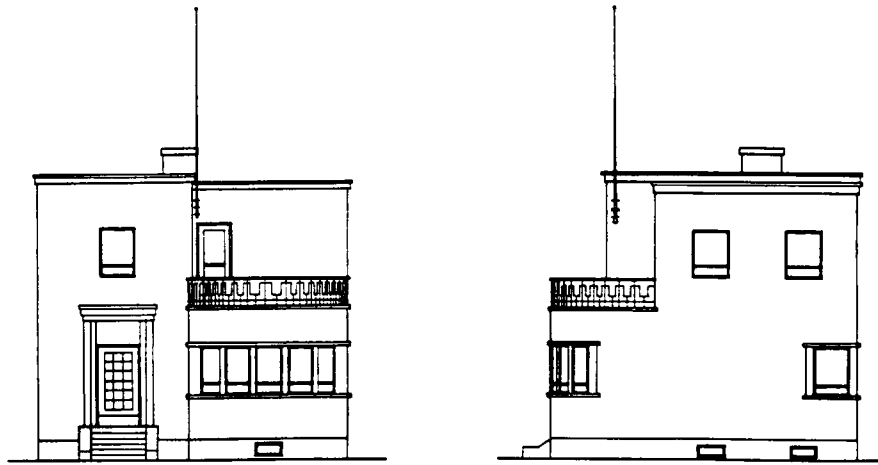
EPÄKOHDAT:

Keittiö vaatisi nykyaikaistamista.

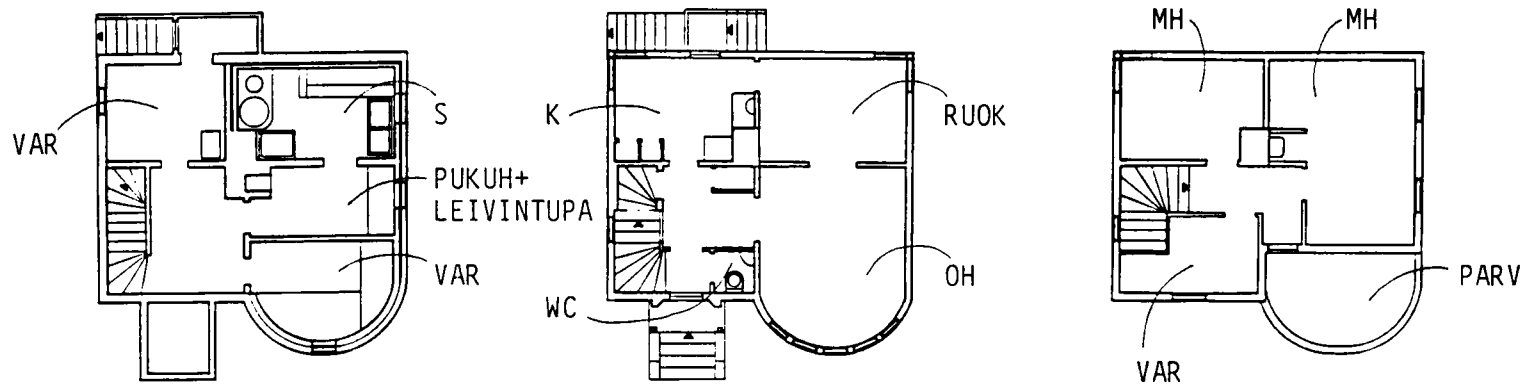
Kellarin ulkoportaatan etuhuone on eristämätön ja kylmä ja siten hyvin altis kosteudelle.

Ulko-ovikatos ja varsinkin ovisyvennyksen seinässä olevat julkisivulevyt eivät sovi talon ilmeeseen.

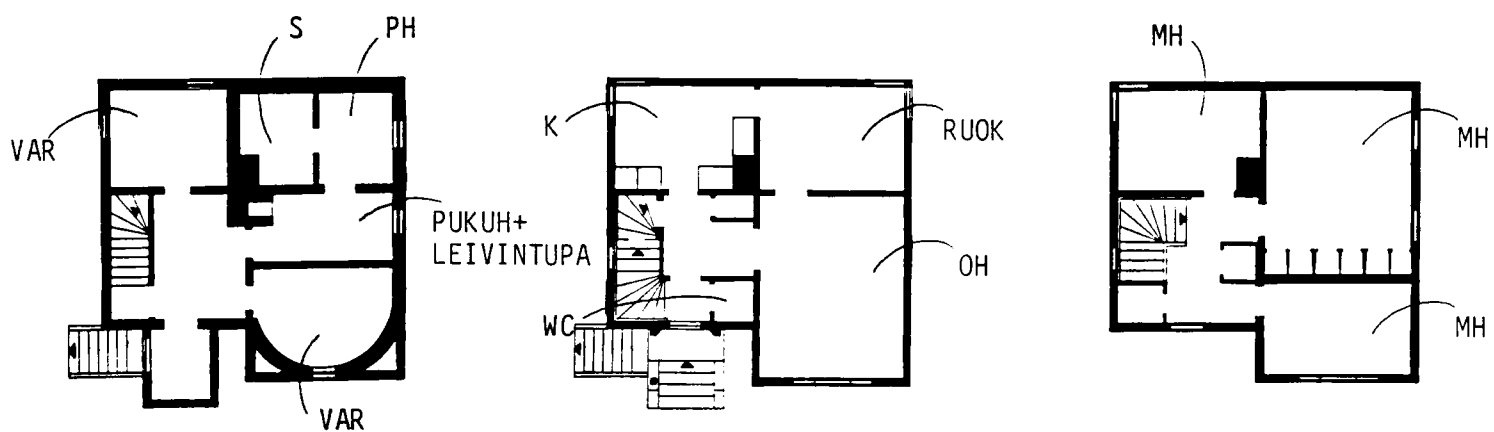

HUVILA 15/3

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 15/6

Louhenkatu 13

Tontti: noin 1700 m²

Alkuperäinen kerrosala todennäköisesti: 93 m² + kellari 51 m²

Nykyinen kerrosala: 142 m² + kellari 70 m²

Piirustukset eivät ole säilyneet.

Talo on valmistunut todennäköisesti vuonna 1940.

Useita omistajanvaihdoksia.

Tontilla on vaja sekä rakennukseen liittyvä halkokatos.

HISTORIA:

Talosta ei ole ollut saatavissa alkuperäispiirustuksia, joten sen alkuperäisestä asusta ja tilaratkaisuista ei ole varmaa tietoa. Selvistä yhteneväisyyksistä muihin alueen funkistaloihin voi kuitenkin melko varmasti olettaa myös tämän rakennuksen suunnittelijana olleen Rakennusteollisuus Oy.

Käsiteltävistä rakennuksista tämä on kokenut eniten omistajanvaihdoksia. Rakennuksessa on myös joskus ollut uhkaava tulipalo.

Laajennuksia on tehty vaiheittain. 1950-luvulla rakennettiin kellarin autotalli ja alakerran laajennus sekä sen päälle yläkertaan parveke. Parvekkeen paikalle tehtiin 1970-luvun alussa kaksi makuuhuonetta.

ERITYISEDUT:

Julkisivut ovat yhä pääosin rapatut. Koska laajennus on tehty pihalle, on kadun puolen julkisivussa säilynyt funkistalon noppamainen olemus.

EPÄKOHDAT:

Rappauksen väri on funkistaloksi liian tumma.

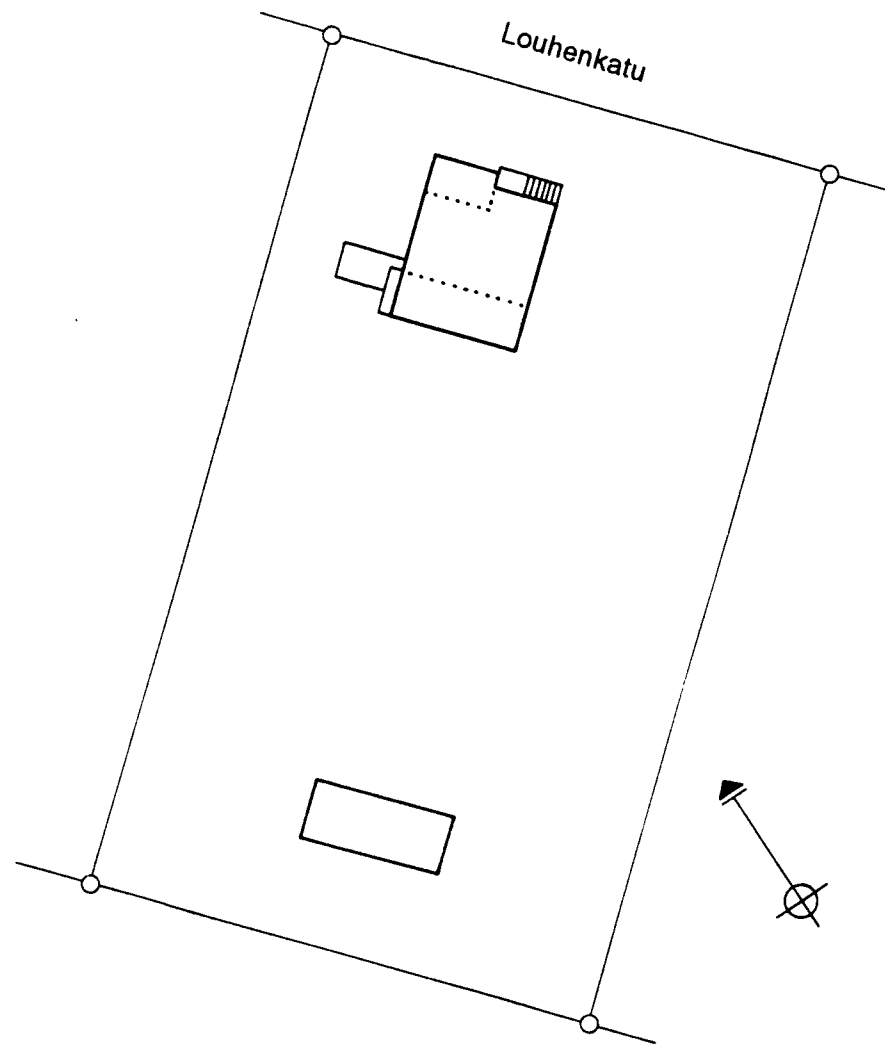
Laajennuksen tummanruskea, laudoitettu julkisivuosa ei varsinkaan välttämättä sovi vanhaan rakennusmassaan.

Uusittujen ikkunoiden vuorilaudat ovat paikoitellen turhan paksut.

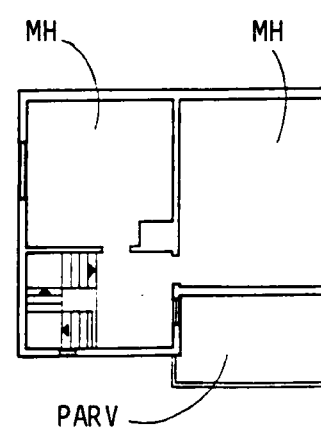
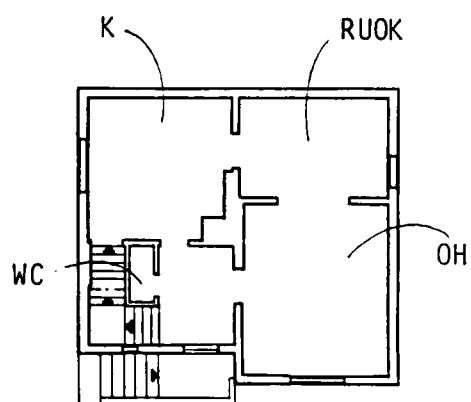
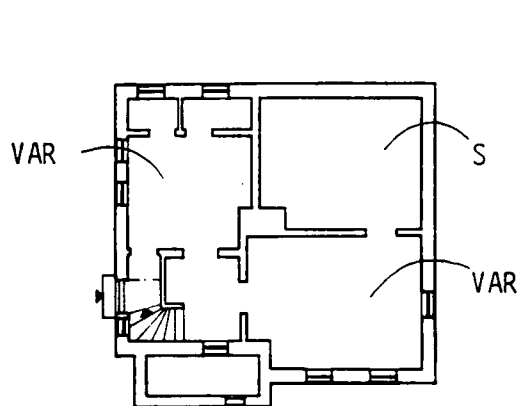
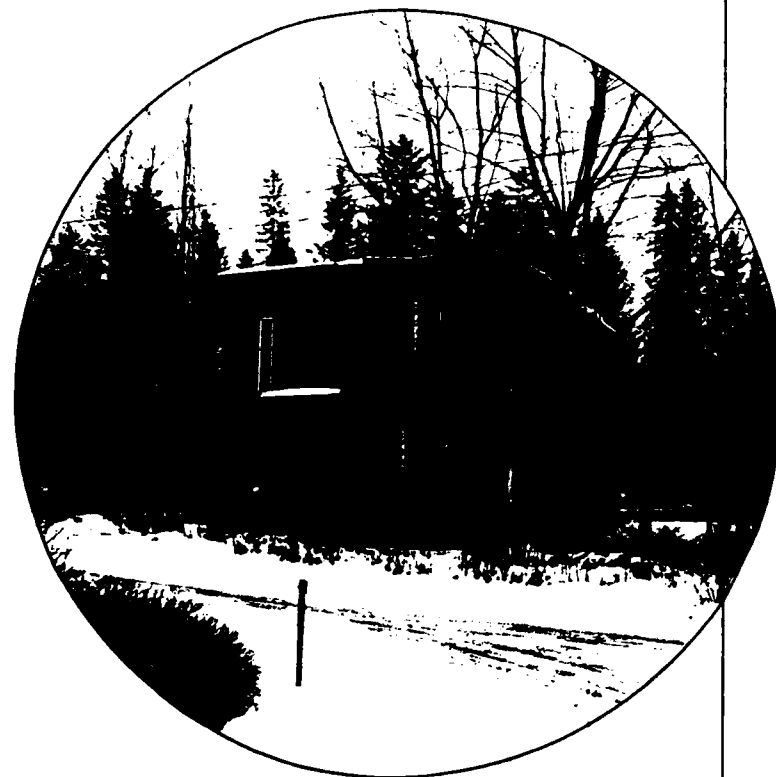
Nykyisin varastokäytössä olevaan autotalliin ajaminen olisi oven eteen rakennetun halkokatoksen vuoksi mahdotonta.

Rakennus jää rehevän puuston varjoon.

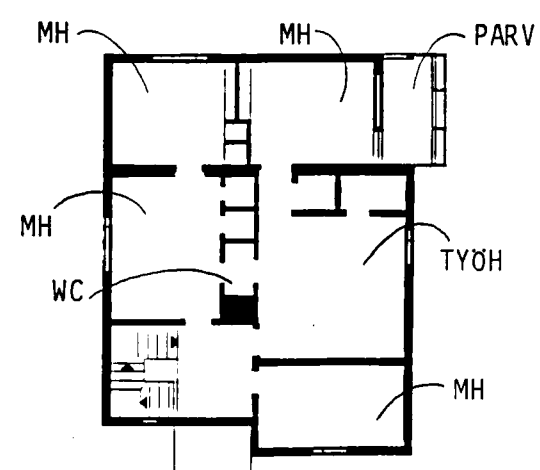
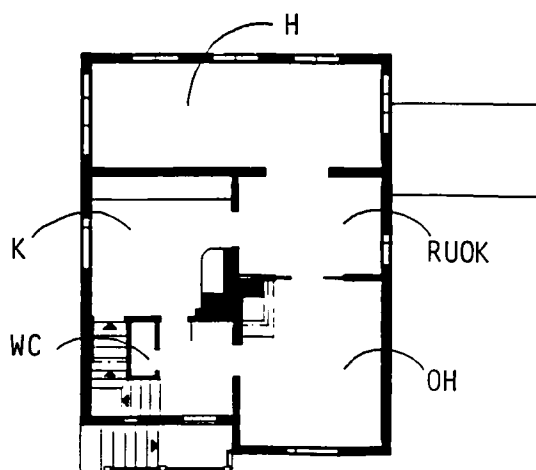
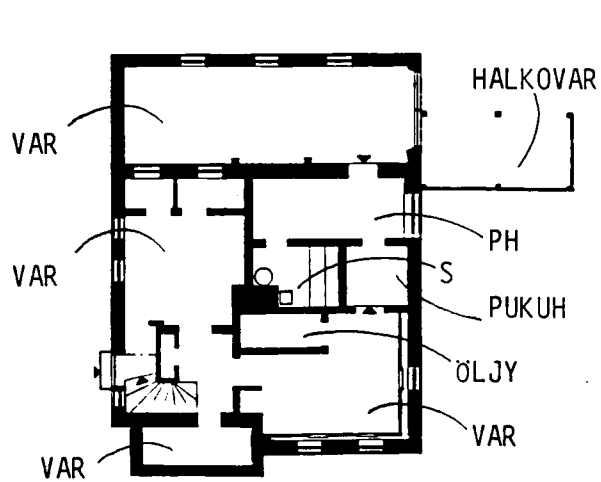
Yläkerrassa on ainakin yksi läpikuljettava makuuhuone.

HUVILA 15/6

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 15/12

Lentäjänkatu 10

Tontti: yli 1500 m²

Alkuperäinen kerrosala: 98 m² + kellari 56 m²

Nykyinen kerrosala: 143 m² + kellari 88 m²

Piirustukset on päivätty joulukuussa 1938.

Talo on valmistunut todennäköisesti vuonna 1940.

Useita omistajanvaihdoksia.

Tontilla on leikkimökki.

HISTORIA:

Talon vaiheista on vain vähän tietoja.

Alakerran laajennuspiirustukset on päivätty vuonna 1959. Tuohon aikaan on yläkerrassa ollut toinen keittiö, joten ilmeisesti yläkerta on ainakin jossain vaiheessa ollut vuokralla.

Alakerran laajennuksen yhteydessä on myös ulko-oven paikkaa vaihdettu. Vanha kadunpuoleinen ovi on poistettu ja pihan puolelle on rakennettu sisään tulokuisti.

Puolipyöreästä parvekkeesta on tehty jossain vaiheessa makuuhuone. Sisätiloja on muutenkin uudistettu ainakin 1980-luvulla.

ERITYISEDUT:

Tämä on ainoa käsiteltävänä olevista taloista jossa on edelleen puolipyöreä julkisivuosa. Se sopiikin erinomaisesti kulmatontille.

Talon julkisivut ovat edelleen rapatut.

Talossa on runsaasti oleskelutilaa ja suuri keittiö.

Kellarissa on paljon varastotilaa.

EPÄKOHDAT:

Talossa on melko vähän makuuhuonepinta-alaa verrattuna koko huoneistoalaan.

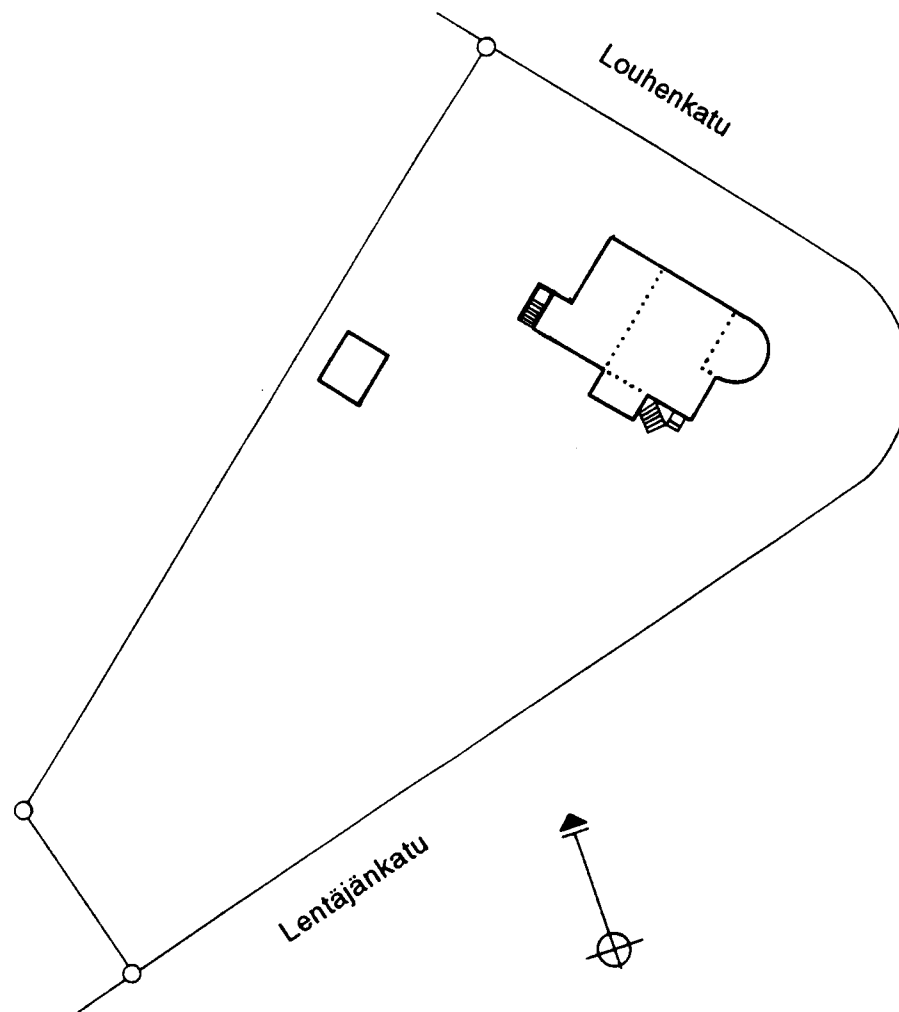
Eteisessä ei ole tilaa vaatenaulakolle.

Olohuoneen ja yläkerran välinen yhteys on mutkallinen.

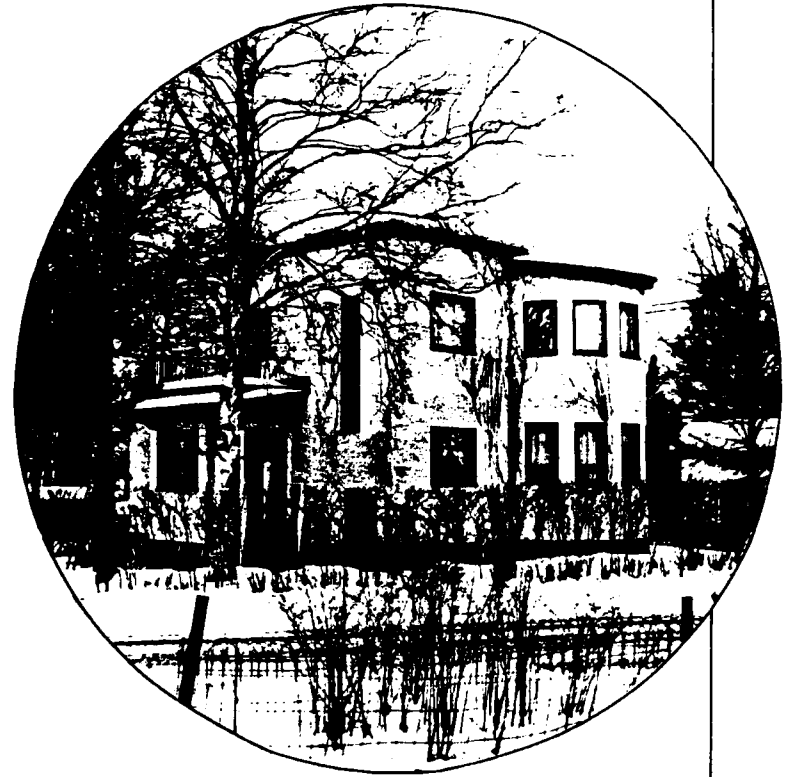
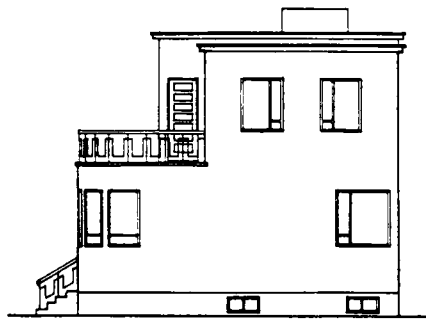
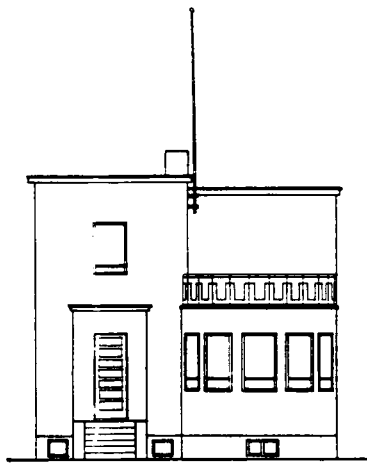
Ulkoportaat kuistille ovat väkijäisesti sijoitetut.

Tontilla ei ole autotallia tai -katosta.

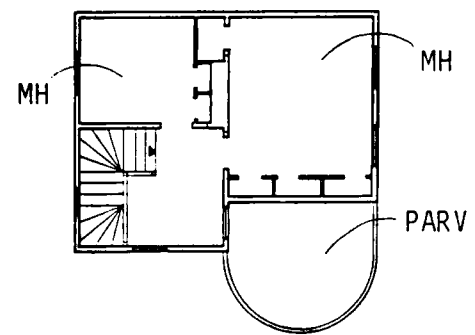
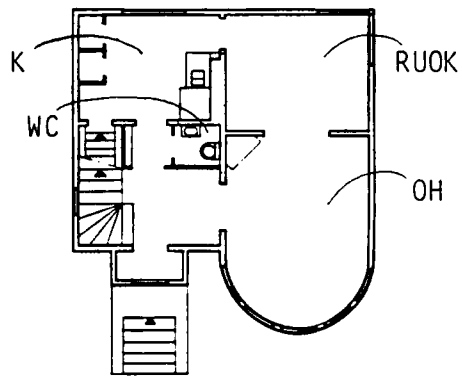
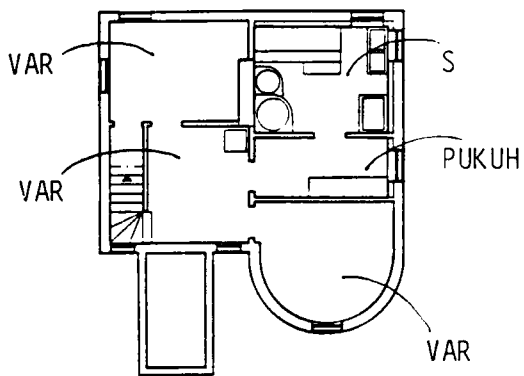
Nykyinen kuisti ei sovi rakennuksen alkuperäiseen funktioilmeeseen.

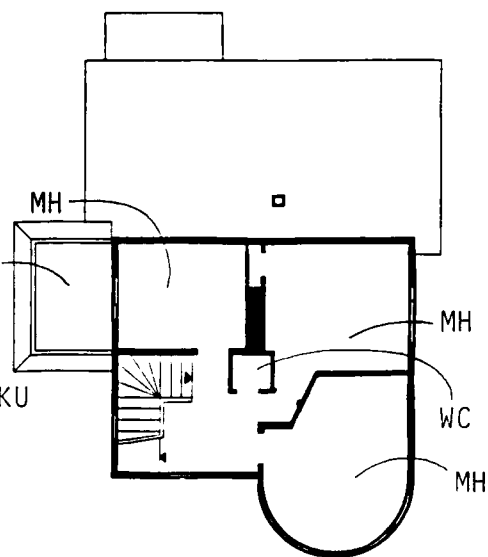
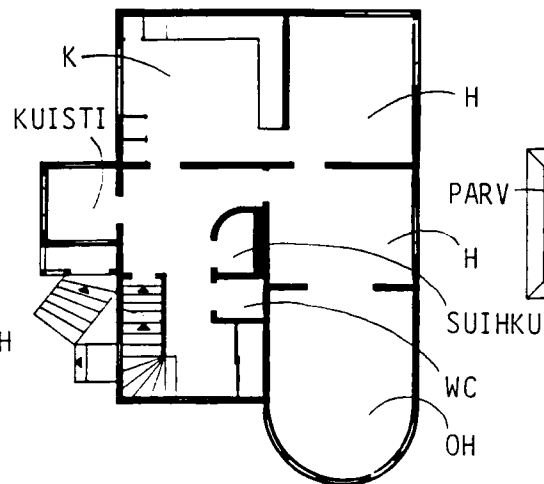
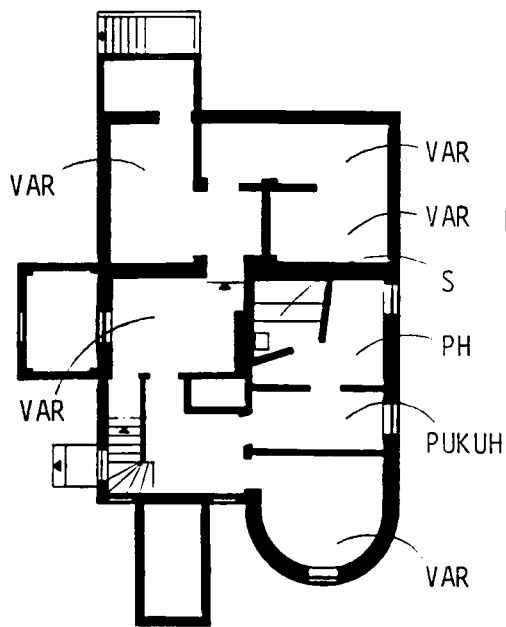

HUVILA 15/12

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

HUVILA 17/1

Vanhatie 4

Tontti: noin 1800 m²

Alkuperäinen kerrosala: 84 m² + kellari 54 m²

Nykyinen kerrosala: 104 m² + kellari 54 m²

Piirustukset on päivätty tammikuussa 1939.

Talo on rakennettu vuosina 1939-42.

Ei omistajanvaihdoksia.

Tontilla on autotalli, vaja, kasvihuone sekä lähde.

HISTORIA:

Tämä on ainoa funkistaloista, joka sijaitsee Pirkkalan valtatie eteläpuolella, Ylä-Haikassa.

Taloa rakennettiin pitkään, sillä työntekijöistä ja materiaaleista oli pulaa. Asumiskunnossa talo oli vasta vuonna 1942. Tuolloin talo osoittautuikin kovin pieneksi, kun sodan jälkeen yläkerta oli vuokralla.

Alkuperäispiirustuksia noudattaen wc:stä olisi tullut käyttökelvottoman pieni ja matala. Tämän vuoksi ulko-ovea jouduttiin hieman siirtämään.

1970-luvun lopulla julkisivuun asennettiin karaattilevyt, samalla uusittiin ikkunat sekä poistettiin joitakin kulmien ikkunoista. Tällöin myös parvekkeesta tehtiin asuinhuone.

ERITYISEDUT:

Rakennuksen sijainti tontilla on näkyvä. Tontilla on lisäksi säilynyt hyvin sen alkuperäinen peltotontin ilme.

Tontilla on oma lähde, josta yhä tulee kaikki tarvittava käyttövesi.

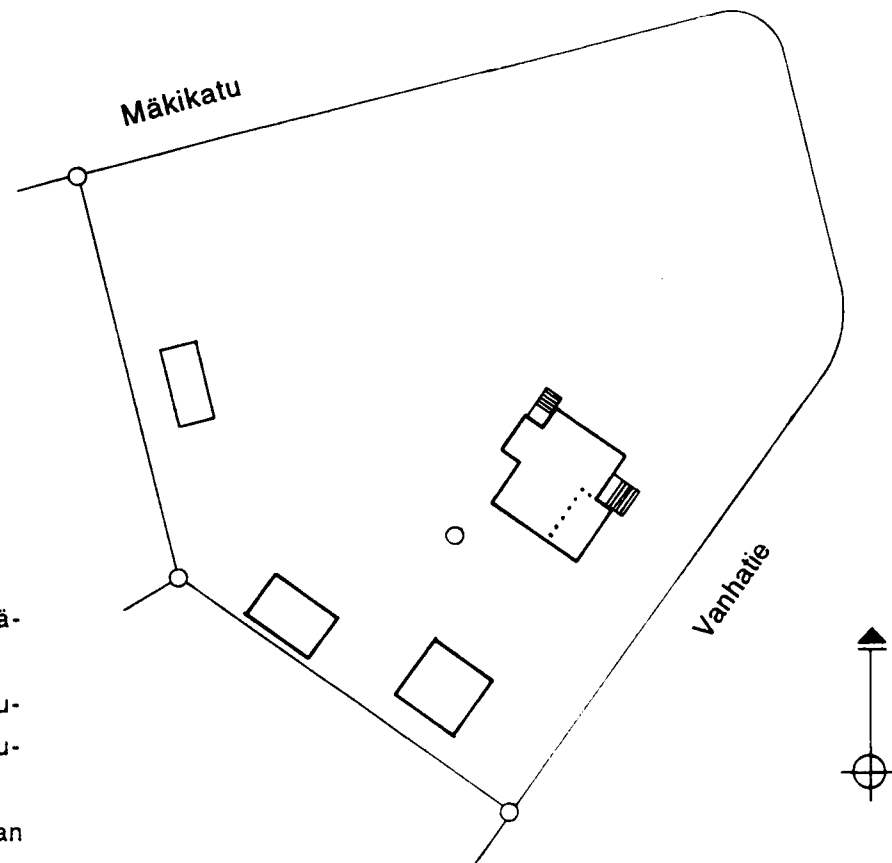
Sisätilat ovat säilyneet jokseenkin alkuperäisinä, ja samaten rakennusmassa on melko alkuperäinen. Sikäli talon funkishahmo on yhä selvästi nähtävissä.

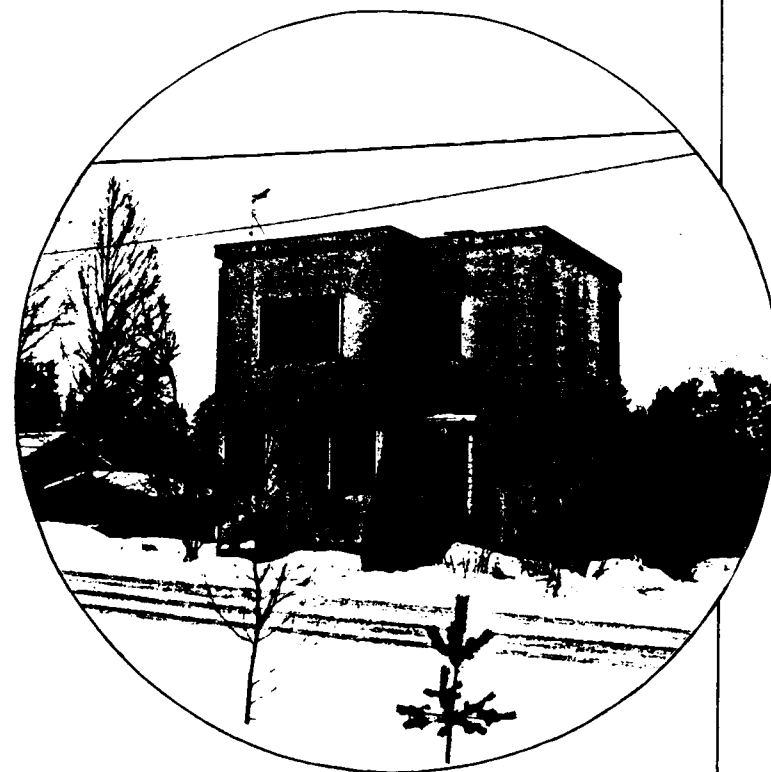
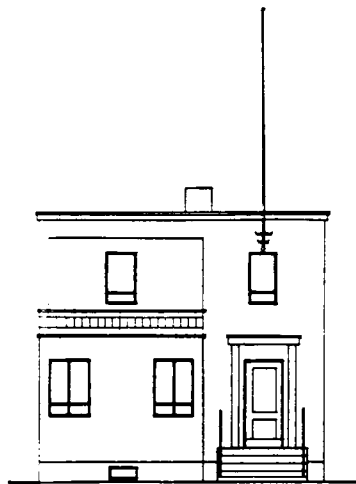
EPÄKOHDAT:

Rakennuksen julkisivu on päällystetty sitä voimakkaasti jaottelevalla karaattilevyllä, ja räystäs on ulkonäöltään kömpelö.

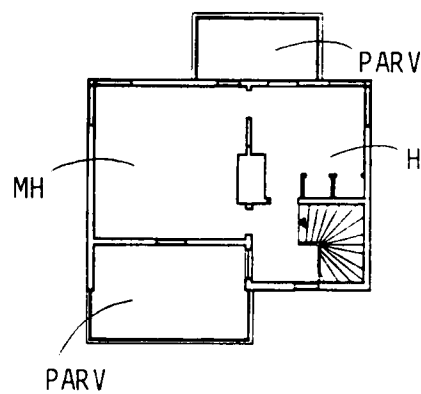
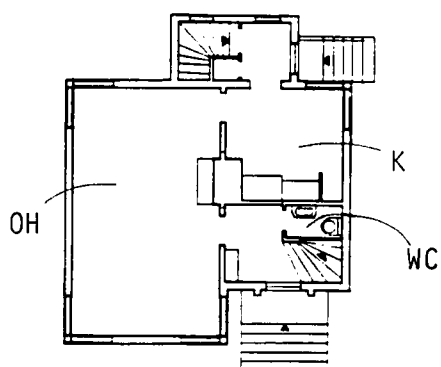
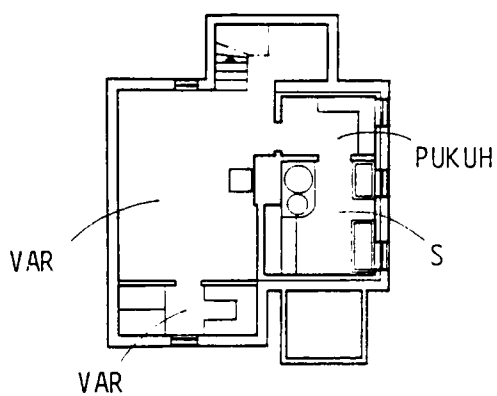
Ulko-ovet eivät sovi rakennuksen ulkoasuun.

Myöhemmin tehty yläkerran takaportaikko on erittäin kapea.

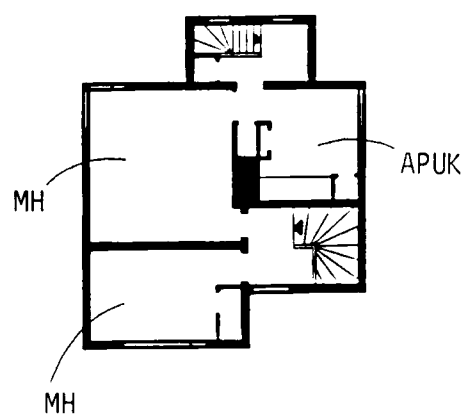
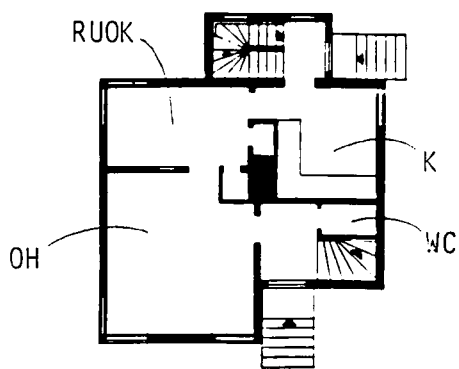
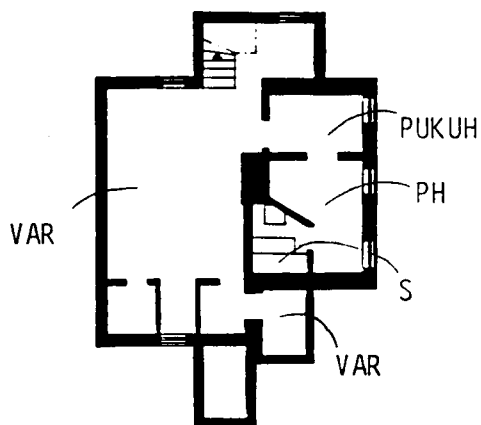

HUVILA 17/1

ALKUPERÄISET PIIRUSTUKSET

NYKYTILANNE

FUNKISTALOJEN OMINAISPIIRTEET

RAKENTEET

Haikan funkistalot ovat rankorakenteisia, ja niiden rakenneratkaisut ovat kaikissa taloissa periaatteessa samat. Yksityiskohdissa, työtavoissa ja materiaaleissa saattaa kuitenkin olla eroavaisuuksia. Materiaalit ovat tuon ajan pientalorakentamisessa yleisimmin käytettyjä.

Vaikka talot ovat tyyppitaloja, niissä ei ole vielä hyödynnetty rakeneosien standardointia.

Pystyrunko on tehty pääosin 2" x 4" sahatavarasta. Pystyparrut on sijoitettu 100 cm:n välein. Tukina ovat vinotuet sekä ovien ja ikkunoiden tukipuut. Ulkopinnassa on vinolaudoitus, vaakalaudoitus, tervapahvi, kanaverkko sekä alunperin rappaus. Sisäpinnassa on myös tervapahvi ja laudoitus, joko höylätystä ponttilaudasta tai ilmeisesti yleisemmin höyläämättömästä, jolloin seinä on ollut verhottu pinkopahvilla. Lämmöneristeenä on kutteripurua.

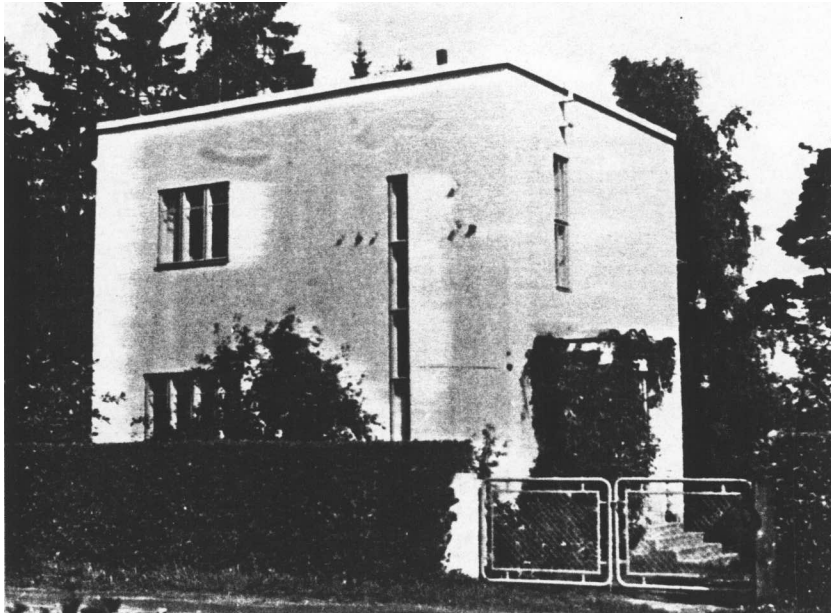
Sisäseinien rakenne muistuttaa ulkoseinärakennetta. Niissäkin on 2" x 4" runko, tervapahvi ja laudoitus molemmin puolin sekä välissä purua ääneneristeenä.

Rakenne on paikoin mahdollistanut sisäseinän käyttämisen hyötypinta-alana, kuten Huvila 17/1:n lääkekaappi osoittaa (Kuva 26), tai vaikkapa komeron laajentamisen ohentamalla seinää sisäpuolelta. Näin on esimerkiksi Huvila 12/8:n wc:hen saatu mahtumaan pieni käsienpesuallas. Tällöin on menetetty ääneneristystä, mutta säästytyt koko seinän purkamiselta ja siirtämiseltä.

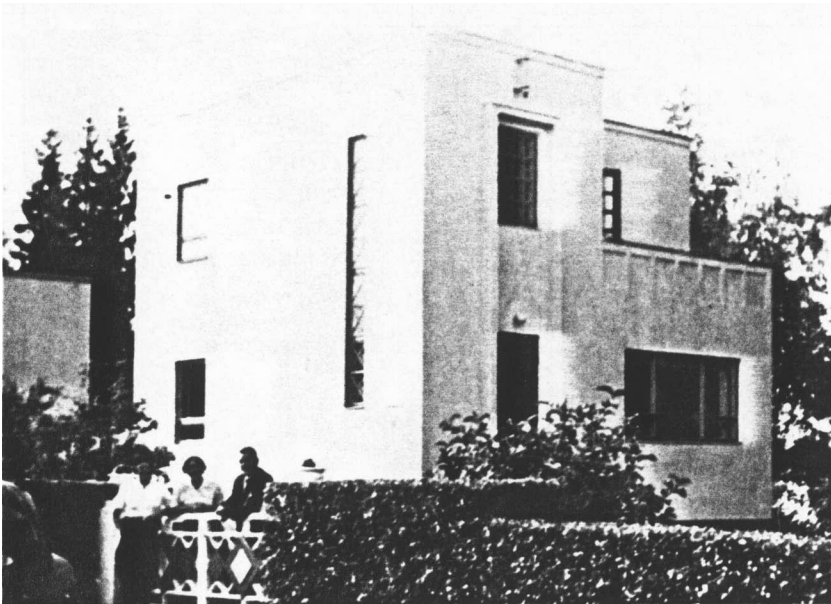
Perustukset on valettu betonista, kellarin lattia samaten. Vaikka maaperä Haikassa on hyvin savipitoista, eivät funkistalot ole kärsineet talojen liikkumisesta aiheutuvista vaurioista.

Kellarin välipohjassa on betoninen alalaattarakenne. Laattaholvin päälle on koolattu puulattia. Eristeenä on kutteripurua.

Yläkerran välipohjaparrut on sijoitettu 60 cm:n välein. Alla on tervapahvi ja laudoitus, lattiapintana on ollut lauta kuten alakerrassa. Välissä on kutteripurua. Sisäkatot on alunperin päällystetty pinkopahvia ohuella pinkopaperilla tai paneloitu.

Kuva 17: Huvila 11/5 1950-luvun lopulla. Parveke on jo muutettu lastenhuoneeksi.

Kuva 18: Huvilan 11/6 juhlava sisääntulojulkisivu 1950-luvulla.

Yläpohjassa kattotuolit ovat 100 cm:n etäisyydellä toisistaan. Tuolien päällä on ruodelaudoitus, ja katteena on alunperin ollut kattohuopa. Kattotuolien alapinnassa on tervapahvi ja laudoitus. Eristeenä on kutteripuurua ja sen päällä tuuletustila.

Rakenteissa ei ole käytetty höyrynsulkua. Kosteus on siten saanut haihtua rakenteista luonnollisesti. Yläpohjiin on joissain taloissa tullut sisäpuolisesta kosteudesta kosteusvaurioita, mutta niistä on päästy tuulettamalla vesikaton alaista tilaa paremmin.

Taloissa on asuttu keskeytyksettä niiden rakentamisesta lähtien, joten rakenteet ovat pysyneet hyvässä kunnossa eikä niissä tällä hetkellä ole suuria vaurioita.

JULKISIVUT JA VÄRITYS

Vaikka Rakennusteollisuus Oy mainosti osaa taloistaan funkis-nimikkeellä, on talomalleissa vielä 1920-luvun klassismiin viittaavia yksityiskohtia. Näitä on muun muassa juhlat portaalit ja parvekkeiden monimutkaiset rautakaiteet. Pelkistetyimmät ja rohkeammat mallit eivät kenties olisi vedonneet yleisöön, joka vasta oli totuttautumassa funktionalismiin.

Talomalleissa toistuvat talon koosta riippumatta pienin variaatioin samat teemat. Kaksikerroksisissa malleissa on suuri sisään vedetty parveke, ja joissain malleissa puolipyöreä olohuoneen seinä. Kapea porrashuoneen koristeikkuna on ollut helppo tapa saada jäsennöintiä ja juhlavuutta muuten melko yksinkertaisiin julkisivuihin. Lipputanko ja liehuva lippu kuuluivat usein tyylikeinoina funkistalopiirustuksiin. (Katso esimerkiksi kuva 2.) Monissa Rakennusteollisuus Oy:n talotyypeissä on lipputanko sijoitettu talon ulkoseinään. Se on maamme pientaloissa harvoin käytetty tapa. Lipputangon sijoitus viittaa siihen, että tyyppipiirustusten laatija on ottanut mallia suunnitelmilleen Etelä-Euroopasta. Lipputanko on viehättävä julkisivuaihe, mutta jos lippu on nostettavissa ainoastaan katolta, aiheuttaa se käytännön vaikeuksia etenkin Pohjolan talvessa.

Yksi funkikseen yleisesti liitetystä tunnusmerkeistä on rapattu julkisivupinta. Sen yhtenä esikuvana oli Etelä-Euroopan kansanrakennusten

kivirakennusperinne, johon kuuluu olennaisesti valkoinen, valoa ja lämpöä heijastava julkisivurappaus. Suomessa puutalon rapatulla pinnalla pyrittiin myös luomaan kivi- tai tiilirakennuksen arvokkuutta. Kaikki Rakennusteollisuus Oy:n funkistalot oli tarkoitettu puurakenteisiksi ja rapatuiksi. Myös Haikan funkistalojen julkisivut ovat alunperin olleet rapatut.

Huviloissa 11/5 ja 11/6 on nykyisenä julkisivumateriaalina pienikokoinen mineriittilevy, ja Huvila 17/1:ssä suurikokoinen karaattilevy. Muut ovat edelleen pääosin rapattuja, poikkeuksena on Huvila 13/7, jossa on lautaverhous.

Mineriitti on tuotenimike ohuelle asbestisementtilevylle. Valkoinen tai vaaleanharmaa mineriittilevy on hyvin säänkestävää, mutta siinä näkyvät helposti lika ja kolhut. Materiaalina siinä ei myöskään ole samanlaisia luonnollisuuden tuntua kuin puussa tai rappauksessa. Suorakulmainen, noin 30 x 60 cm:n kokoinen, ruudutus ennen muuta häiritsee julkisivuosien kuten ovien, ikkunoiden sekä paljaan seinäpinnan välistä hierarkiaa.

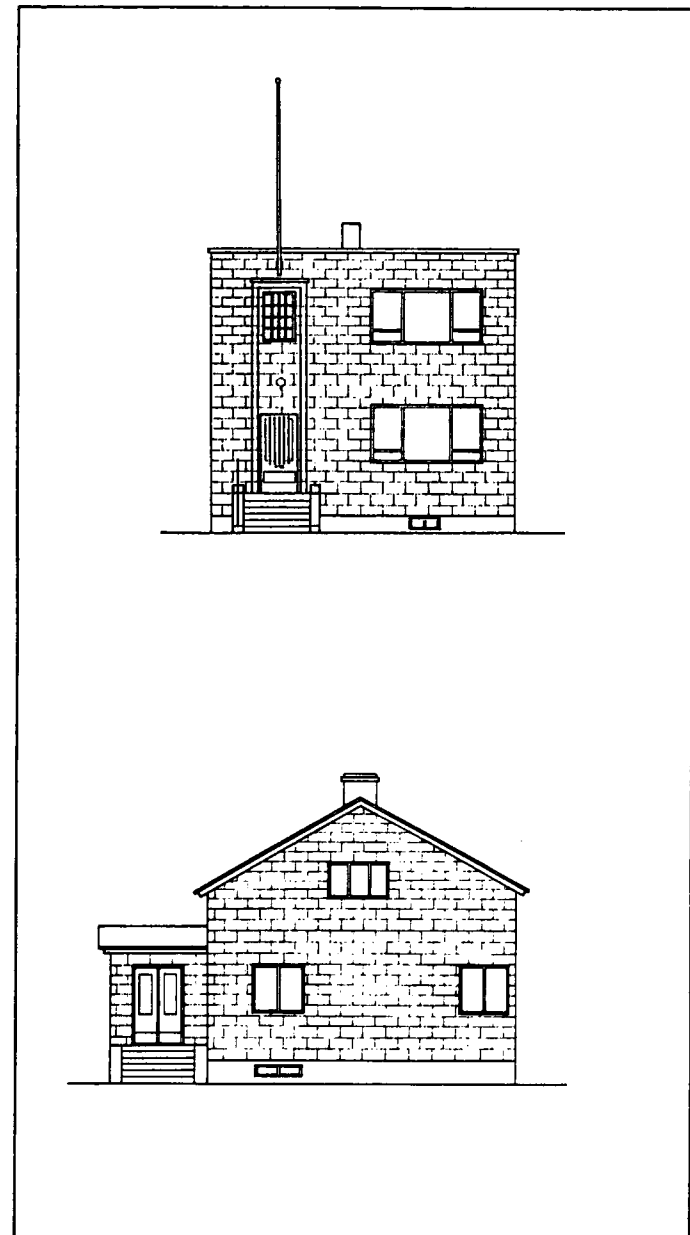
Perinteisten puolitoistakerroksisten omakotitalojen julkisivupinnoitteena suomumaista mineriittiä on jo yleisesti alettu välttää. Haikan funkistalojen julkisivumateriaalina mineriitin tuomitseminen ei ole aivan yhtä selvää. Kuutiomainen rakennusmassa, jossa ei ole näkyviä katonlappaita, ei kärsi julkisivuruudutuksesta aivan yhtä paljon kuin sitä perinteisemmät naapuritalot. (Kuva 19) Mineriitti on kuitenkin vieras kuoritus talojen päällä, ja rappaus on julkisivumateriaalina talojen ulkonäön kannalta ehdottomasti parempi vaihtoehto.

Huvila 17/1:ssä on julkisivun päällysteenä käytetty suurikokoista, noin 1.2 x 3 m:n karaattilevyä. Karaattilevy on kivipintaista asbestisementti-selluloosa levyä. Levyt jakavat julkisivun suuriin lohkoihin ja korkeussuunnassa keskivaiheille muodostuu vaakajako. Vaikka levy kestäisikin säänvaihtelut teknisesti hyvin, se vanhenee rumasti ja pilaa talon suhteita. (Kuva 20)

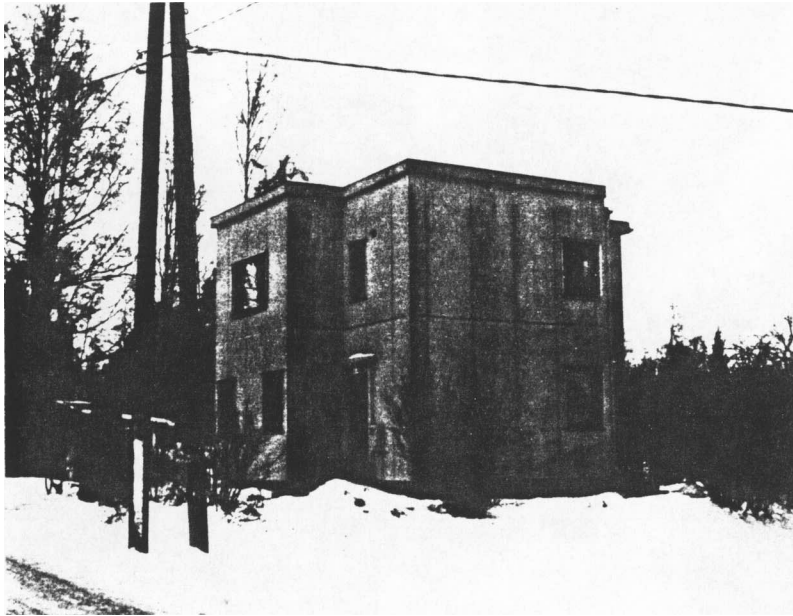
Huvila 13/7:ssä on laajennuksen yhteydessä koko julkisivu verhottu vaakalaudoituksella. Laidoituksessa vaihtelevat vuorotellen ohuempi ja leveämpi vuorilauta. Se tuo laajaan julkisivupintaan eloisuutta, mutta antaa osaltaan rakennukselle uudisrakennuksen leiman.

Taloille alunperin vieraita julkisivumateriaaleja, kuten tiiltä ja erilaisia julkisivulevyjä on käytetty Huviloiden 4/2, 11/3 ja 15/6 laajennusosissa. Yleisin syy siirtyä muihin julkisivumateriaaleihin on ollut rappauksen irtoaminen seinästä. Osa ongelmista on varsinkin alussa johdettu sota-ajan huonoista materiaaleista tai sitten työvirheistä¹.

¹ Esim. Angelvuo, Oiva 10.1.1990.

Kuva 19: Vertailu mineriitti -julkisivusta puolitoistakerroksisessa ja funkistalossa. (Huvila 11/6 ja Huvila 5/6, joka myös on Rakennusteollisuus Oy:n suunnittelema.) Mittakaava 1:200.

Kuva 20: Huvilan 17/1 nykyinen julkisivu, jossa pinnoitteena karaattilevyä.

Väritään talot ovat alkujaan kaikki olleet valkeita, lähes hohtavan valkoisia. Nykyisin rappauspintaisista taloista vain Huvilat 4/2 ja 11/3 ovat osittain valkoisia, muut ovat eri sävyisiä kellanruskeita. Vaalea maali on herkkä likaantumaan ja vaatii maalausta useammin kuin tumma sävy. Valkea seinäpinta kuitenkin kuuluu oleellisena osana funkistalon olemukseen.

Betonisen sokkelin korkeus on yleensä puolisen metriä. Sokkelit on tavallisesti slammattu.

Asuinrakennuksen toisesta kerroksesta on nykyään päästävä hätätilanteessa poistumaan esimerkiksi tikapuita pitkin. Alkuperäisten katolle johtavien tikapuiden lisäksi on siten saatettu joutua sijoittamaan vielä toiset.

KATOT, KATOKSET JA PARVEKKEET

Rapatun julkisivun lisäksi on tasakatto yleisesti muodostunut yhdeksi funktionalismin tunnusmerkiksi. Kun funktionalismin pioneerit etsivät muotoa rakennuksilleen, ratkaisuksi tuli yleensä yksinkertainen kuubiisuus. Katonlapeiden katsottiin häiritsevän sommittelua ja harjakattorakenteiden asettavan joissain tapauksissa liikaa vaatimuksia sisätilojen ratkaisemiselle.

Välimeren maiden perinteisessä kansanrakentamisessa tasakatto ja nimenomaan kattoterassi ovat käytännöllisiä ilmastollisista syistä. Suomen ilmastossa taas kattoterassi on suurimman osan vuodesta turha. Haikassa tontit ovat lisäksi niin suuria, ettei kattoterassia tarvita tilansäästönkään takia.

Pientalojen tasakattoja on kritisoitu erityisesti rakenteellisten syiden johdosta. Ongelmana on yleensä ollut veden pääsy rakenteisiin, joko liian loivien kallistusten takia tai siksi että sisältä tuleva kosteus kondensoituu rakenteisiin liian vähäisen rakenteen tuuletuksen johdosta.

Tasakatolla on kuitenkin harjakattoon verrattuna joitain etuja, joista tilan ja katemateriaalin säästöt ovat ehkä merkittävimmät. Lisäksi lumenluonti on tasakatolta turvallisempaa kuin harjakatolta. Vähälumisina talvina lumikuorman kevennys ei ole Haikan funkistaloissa ollut lainkaan tarpeellista.

Haikan tasakatot ovat valetasakattoja, joissa tasakorkuinen räystäslista peittää taakseen loivan pulpettikaton. Rakenteen tuuletus tapahtuu

lämmöneristeen ja ruodelaudoituksen välistä. Katon tuuletustilaan on joissain taloissa jouduttu lisäämään tuuletusaukkoja, kun sisältä tullut kosteus ei ole päässyt riittävästi poistumaan rakenteista. Joka seinälle tehty oma tuuletusaukko on tällöin osoittautunut tarvittavaksi määräksi.

Talojen katemateriaalina oli alussa huopakate. Pellin käyttö kiellettiin katoissa, ja erityisesti tasakatoissa sodan alussa materiaalipulan takia; vain peltiset sadevesikourut ja syöksytorvet sallittiin.² Myöhemmin useimpiin taloihin on vaihdettu peltikatto.

Tasakatolla katteen materiaalilla tai värillä ei ole yhtä paljon visuaalista merkitystä kuin harjakatolla. Katemateriaalin on kuitenkin rakenteiden vuoksi hyvä olla mahdollisimman kevyt. Tummanharmaa kattohuopa oli alunperin käytetyin materiaali.

Funkistaloissa vesikourut ja syöksytorvet ovat näkyvissä vain valetasakaton yhden lappeen puolella, joko piha- tai sivujulkisivulla.

Tasakattoratkaisusta seuraa luontevasti räystäättömyys, tai ainakin hyvin pienet räystäät. Haikan funkistaloissakin räystäät ovat alunperin olleet hyvin sirot. Räystääseen on kuulunut rapattu koristereunus ja ohut räystäspelti. Nykyisin räystäitä on muuteltu, ja yleensä niitä on levennetty.

1940-luvulla Pirkkalan kunnan rakennustarkastaja kielsi tasakattojen rakentamisen Haikan alueelle³. Syynä saattoivat olla joissakin taloissa sattuneet vesivauriot, jotka ovat saattaneet johtua ennemmin tuon ajan huonoista rakennusmateriaaleista ja työvirheistä kuin varsinaisista rakennevirheistä. Tämän johdosta jouduttiin Huvilaan 12/8, jonka katto-työt olivat vuoden 1940-lopulla vielä kesken, tekemään loiva harjakatto. (Kuva 21) Huvilaan 11/3 on jo alkuperäisissä piirustuksissa suunniteltu matala aumakatto. Huvilan 11/5 vesikatto puolestaan oli ensimmäisissä alkuperäispiirustuksissa korotettu räystäälinjan yläpuolelle. (Katso s.35) Se kuitenkin toteutettiin tavallisena valetasakattona. Tasakattoja ei ole myöhemmin muutettu harjakatoiksi.

Monen Haikan funkistalon alkuperäissuunnitelmassa ei ole ollut lainkaan ulko-ovikatosta. Nähtävästi ovikatos on katsottu vain koristeeksi, ilman sen tärkeämpää funktiota, ja siten olevan korvattavissa vaikka portaalilla. Katos kuitenkin suojaa ovea sadeveden ja lumen aiheuttamalta rasitukselta. Jos oven päällä on katos, ei lumi myöskään pääse vai-

² Seppänen 1982, s.42.

³ Itkonen, Taimi 8.3.1990.

Kuva 21: Huvila 12/8 1940-luvun lopulla Osuusliike Tuotannon kaupan toimiessa alakerrassa.

Kuva 22: Huvilan 11/6 parvekkeen kaide 1950-luvulla.

keuttamaan oven avaamista.

Taloihin ei ole alunperin suunniteltu kuisteja, paitsi Huvilaan 11/3, jonka alakerran asuntoon oli lasiseinäinen sisääntulooveranta. Huvilassa 11/5 on alunperinkin ollut pieni, kahden tolpan varaan kannatettu avokuisti. Huvilaan 16/12 on myöhemmässä vaiheessa rakennettu pihan puolelle funkistyylistä poikkeava sisääntulokuisti. Huviloihin 4/2 ja 13/7 on rakennettu tuulikaappeina toimivat lämmitetyt kuistit.

Parveke on pientalossa harvemmin nähty elementti, mutta funkistaloissa niitä on jonkin verran käytetty.

Rakennusteollisuus Oy:n funkistalojen eräs tunnusomainen erikoisuus oli suuri, rakennusmassasta puoliksi sisään vedetty parveke jota piirustuksissa kutsuttiin altaaniksi tai vilpolaksi. Altaani merkitsee kattoparveketta, kun vilpola taas katettua ulko-oleskelutilaa tai verantaa. Tässä tapauksessa altaani on ehkä oikeaoppisempi nimitys.

Alunperin kaikissa Haikan alueen funkistaloissa oli jonkinlainen parveke. Se oli joko suorakulmainen tai kaarevaseinäinen altaani tai, kuten Huvilan 17/1 kellarin portaiden päälle rakennettu, pieni tuuletusparveke.

Altaanin lattiarakenne oli periaatteessa sama kuin kattorakenteenkin. Päälimmäisenä oli useampi kerros kattohuopaa. Altaanin lattia oli kallistettu sadeveden poistamiseksi. Joissakin taloissa vesi on kuitenkin pääsyt rakenteisiin. Syntyneet lahovauriot ovat olleet osasyynä siihen, että altaaneista on luovuttu kaikissa taloissa joissa sellainen on ollut.

Altaaneista luopumisen tärkeimpänä syynä on ollut se, että niistä on saatu helposti kaivattua lisätilaa. Altaanin muuttamisella huoneeksi on saatu noin 8 m² huonepinta-alaa. Siitä on yleensä tehty lastenhuone.

Huvilassa 15/3 altaanista luopuminen on aiheuttanut myös luopumisen kaarevasta julkisivuaiheesta. Kaarevaseinäinen lastenhuone olisi ollut pieni ja epäkäytännöllinen, joten samalla kun poistettiin altaani, muutettiin myös alakerran olohuone suorakaiteen muotoiseksi. Vain kellarin seinä jäi muistuttamaan alkuperäisestä muodosta.

Altaaneista luopumiseen on vaikuttanut myös se, ettei niille ollut tarpeeksi käyttöä. Tontit ovat suuria, joten ulko-oleskeluun oli tilaa ilman altaaniakin. Talvella käyttö rajoittui lähinnä petivaatteiden tuuletukseen ja pienten lasten ulkoiluttamiseen.⁴ Kesällä altaani saattoi olla tukahduttavan kuuma.

Rakennuslupapiirustuksissa altaanin kaiteet oli piirretty koristeelliseksi metallikaiteiksi. Rakennusvaiheessa, materiaalipulan aikaan, kai-

⁴ Itkonen, Taimi 8.3.1990.

teita tehtiin myös puurakenteisina ja rapattuina kuten muukin ulkoseinä. Rapattua kaidetta saatettiin kuitenkin profiloida, kuten Huvilassa 11/6. (Kuva 22)

Jos altaanit olisivat säilyneet, ne olisi nykyään yleistyneeseen tapaan mahdollista varustaa parvekelasein.

IKKUNAT JA OVET

Rakennusteollisuus Oy:n tyyppitalojen ikkuna-aukot olivat funkistyylin mukaisesti leveämpiä kuin korkeampia. Tyypillisin ikkunaruuu oli kuitenkin yksittäinen, noin kaksi kertaa leveyttään korkeampi ikkuna. Se toimi pienen kokonsa vuoksi hyvin myös tuuletusikkunana.

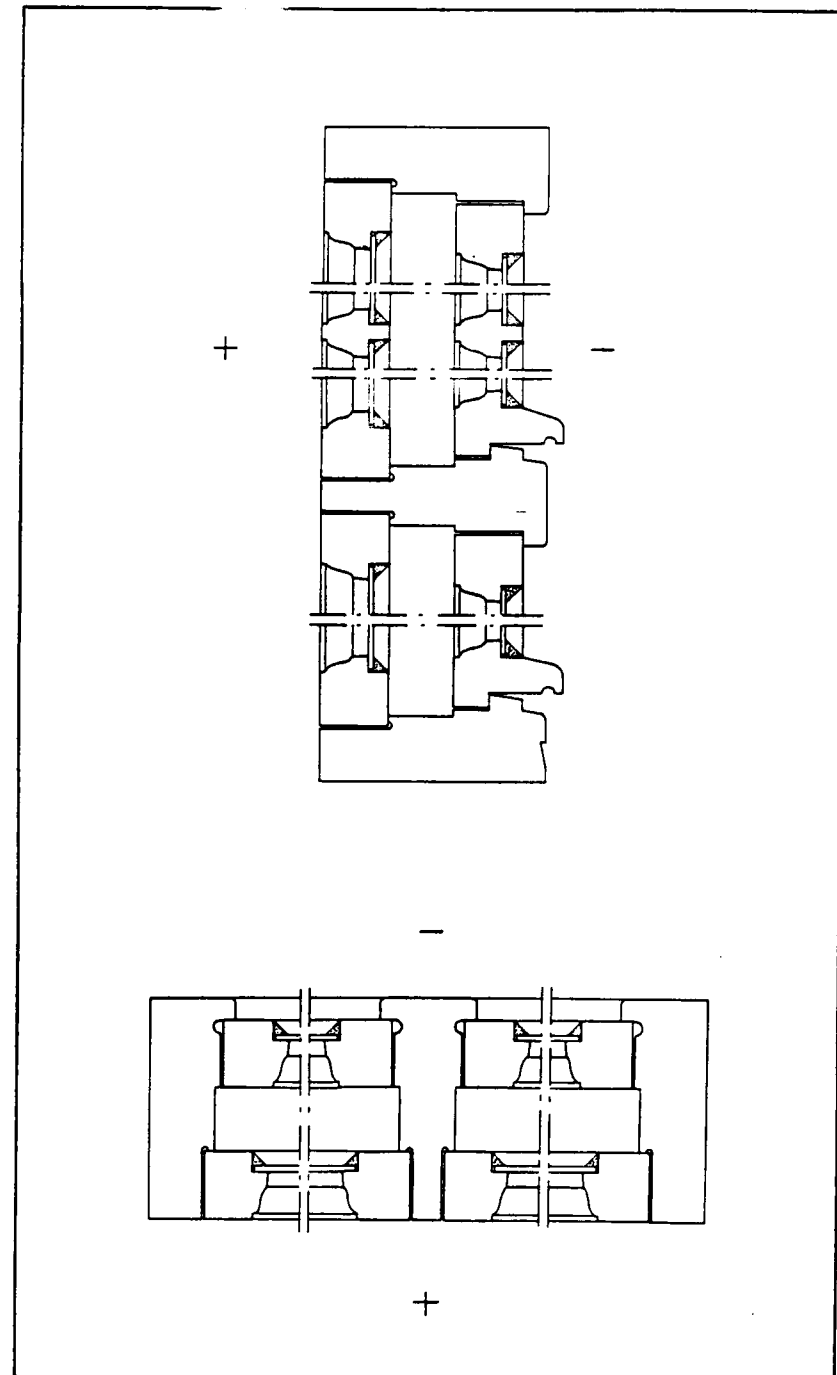
Suuria maisemaikkunoita tai horisontaalisia nauhaikkunoita, joita rohkeammin sommitelluissa funktionalistisissa pientaloissa saattaa nähdä, ei näissä taloissa ole. Niiden sijasta on korkea ja kapea porrashuoneen koristeikkuna, joka eri versioina on lähes kaikissa kaksikerroksisissa Rakennusteollisuus Oy:n funkistalomallesi. Puurunkoisessa talossa se olikin helpompi toteuttaa kuin vaakasuuntainen nauhaikkuna.

Funkistalojen ikkunanpuitteet tehtiin puusta, ja niiden sisä- ja ulkopuutteet ovat auenneet sisäänpäin. (Kuva 23) Ikkunat on todennäköisimmin kitattu öljykitillä ja maalattu öljymaalilla. Tuon ajan valikoitu, tiukkasyinen puu oli kestävä, ja hyvin hoidettuna ja huollettuna alkuperäisten ikkunoiden olisi pitänyt kestää ainakin nykypäiviin asti. Vanhoja ikkunanpuitteita on käytetty muun muassa kasvihuoneissa.

Useimpiin funkistaloihin on jossain vaiheessa hankittu uudet ikkunat. Ne ovat valkoiseksi maalattua tai tummaksi kuultokäsiteltyä puuta tai metallia. Vaikka ikkunoiden ruutujako olisi pysynyt samana, puitteen profiloinnit ovat tavallisesti alkuperäisiä kömpelömmät.

Monen talon alkuperäisissä julkisivupiirustuksissa on ikkunoita korostettu rapatuilla reunuksilla. Niitä ei todennäköisesti ole missään talossa toteutettu.

Ikkunanpuitteet on ulkopuolelta maalattu todennäköisesti harmaiksi tai tummanvihreiksi ja sisältä valkoisiksi, tai sitten kuten Huvila 11/5:ssä, 1930-luvulla käytettyyn tapaan, on valkopuitteisen ikkunan karmiin maalattu ohut punainen somiste.

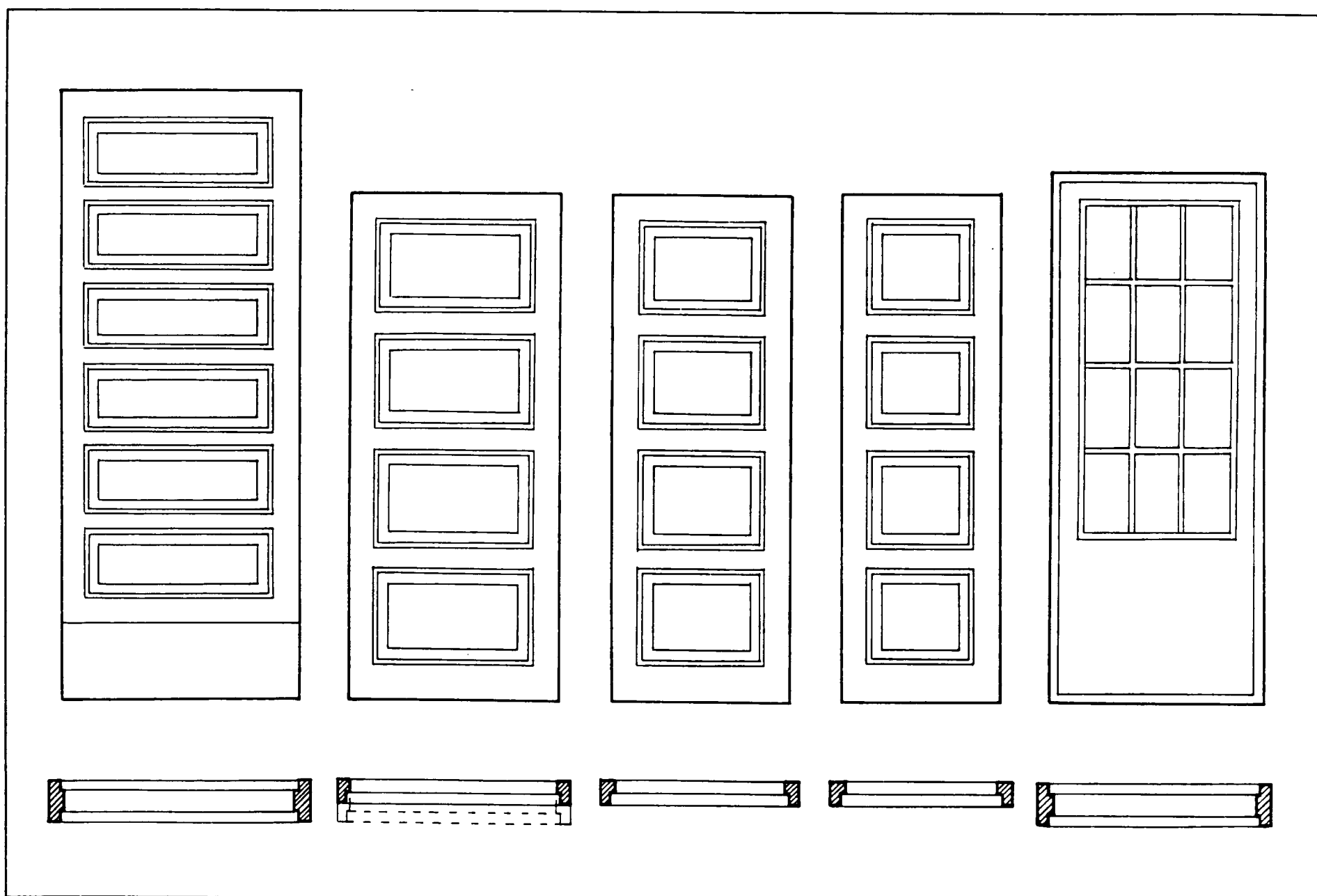
Kuva 23: Tyypillinen ikkunaprofiili. (Huvila 11/6. Ikkunat valmisti Kolho Oy.)

Mittakaava 1:5.

Ulko- ja parvekeovien mallit ovat alkuperäispiirustuksissa olleet vielä 1920-luvun klassismia. Ulko-ovet on petsattu ja lakattu jalopuuta jäljitellen tummanruskeiksi tai maalattu öljymaalilla tummanvihreiksi. Vain Huvila 11/6:n ovien mittapiirustukset detaljeineen ovat säilyneet. (Kuvat 24 ja 25)

Kaikkien talojen ulko-ovet on aikojen kuluessa jouduttu uusimaan. Siihen on ilmeisesti monessa talossa vaikuttanut ovikatosten puute. Ovia vaihdettaessa on valmiista ovimallistoista ollut lähes mahdotonta löytää näiden talojen ilmeeseen sopivia ulko-ovia.

*Kuva 24: Ovimalleja Huvilasta 11/6. Vasemmalla ulko-ovi.
Mittakaava 1:20.*

Sisäovet ovat alunperin olleet pääasiassa lasipeili- tai puupeiliovia. Laakaovet alkoivat yleistyä Suomessa funktionalismin myötä 1930-luvulla, mutta Haikan taloissa laakaovia on vielä käytetty lähinnä kome-roissa.

Huvilaan 11/6 on ruokasalin ja olohuoneen väliin tehty alunperin liu-kuovet.

Sisäovet on maalattu ajan tapaan öljymaalilla tai petsattu ja lakattu. Monessa talossa on sisäovien ensimmäisenä maalikerroksena käytetty Valmetilta rakennusvaiheessa halvalla saatua siniturkoosia maalia⁵. Esi-merkiksi Huvilassa 17/1 on osa ovista edelleen vaalean siniturkoosit.

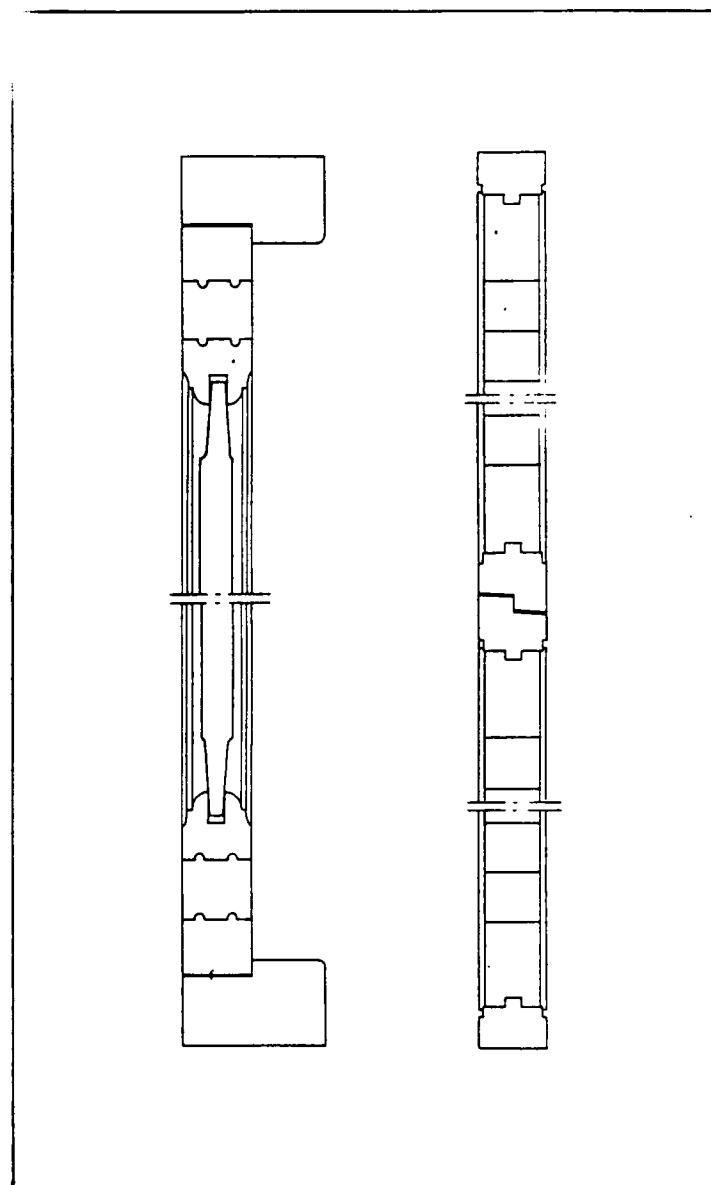
SISÄTILAT

Haikan funkistaloissa, kuten Rakennusteollisuus Oy:n tyyppimalleissa yleensäkin, on melko suljettu pohjaratkaisu, eli huonetilat ovat selvästi toisistaan erotetut. (Vertaa esimerkiksi kuviin 1 ja 2) Avaruutta on tosin pyritty saamaan olohuoneen ja ruokasalin välisellä leveällä oviaukol-la. Taloissa ei myöskään ole epäsäännöllisiä muotoja, jollei sellaiseksi lasketa Huviloiden 15/3 ja 15/12 puolipyöreää julkisivuosaa. Sisätilat ovat olleet ratkaisuiltaan yksinkertaiset. Yksityiskohdat noudattelevat pitkälti samoja periaatteita kuin 1920-1940 -lukujen pientalorakenta-misessa yleensä.

Haikan funkistalot ovat tyyppitalomalliston pienimpiä omakotitaloja, ja kaikki niistä ovat hieman erilaisia. Yksikään ei ole toteutettu aivan suoraan mistään yhtiön julkaisemasta luettelosta. Talot on talotyyppejä soveltaen pyritty suunnittelemaan kullekin rakennuttajalle ja tontille so-pivaksi.

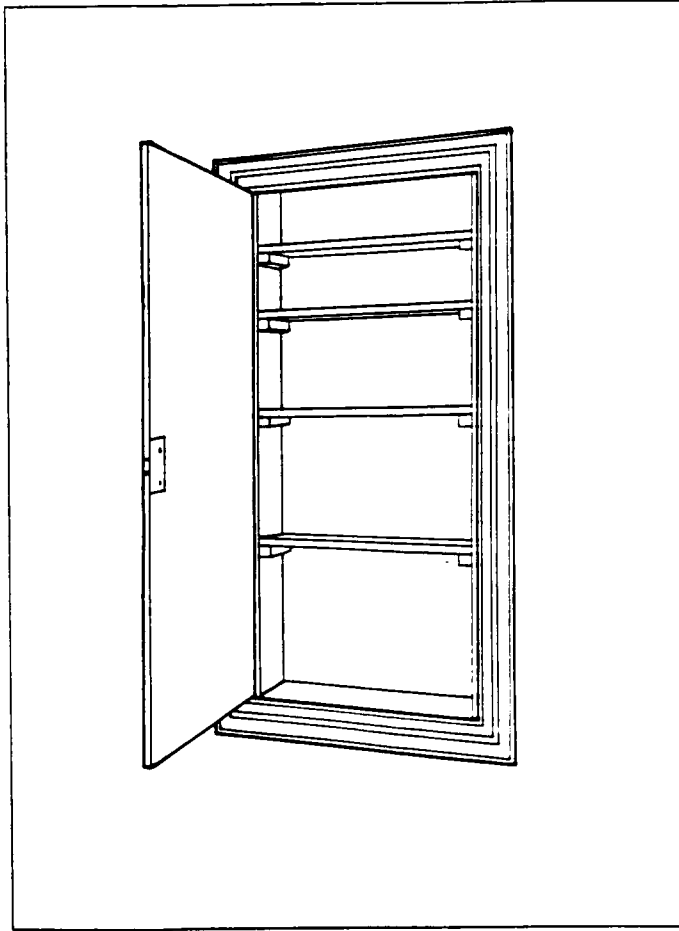
Talojen keskimääräinen pinta-ala ilman kellaria on alunperin ollut noin 105 m². Nykyinen pinta-ala ilman kellaria on keskimäärin 145 m². Julki-sivujen mitat ovat yleisimmin 7,5-8,5 m, ja talojen korkeus on noin 7,5 m. Pohjapiirroksen muoto on kaikissa lähes neliö, huoneiden määrät ovat kaikissa miltei samat, ja päätilat ryhmittyvät talon keskivaiheilla ole- van tulisijamuurin ympärille. Tulisijamuuri jakaa pohjan luontevasti nel-jään osaan, joista yhdessä neljänneksessä sijaitsevat portaat yläker-taan. Tällöin yläkertaan tosin muodostuu helposti yksi läpikuljettava ma-kuuhuone.

⁵ Lehtipuu, Irma 19.1.1990.

Kuva 25: Tyypillinen peiliovirakenne ja esimerkki pariovi-rakenteesta (Huvila 11/6).

Mittakaava 1:5.

Kuva 26: Väliseinärakenteeseen upotettu lääkekaappi (Huvila 17/1).

Rakennuslupapiirustuksissa portaat on piirretty melko ylimalkaisesti ja toteutettuina ne yleensä poikkeavat piirustuksista. Portaat yläkertaan lähtevät tuulikaapista tai suoraan eteisestä ja päätyvät yläkerrassa halliin. Porrashuoneiden seinissä on käytetty tavallisesti paneelia.

Säilyneissä alkuperäisissä porraskaiderakennelmissä näkyy tuon ajan puusepäntöön jälki (Kuva 27). Huvilan 13/7 kaidedetaljia voi pitää eniten funkisvaikutteisena.

Sisäkatot ovat alkujaan olleet joko paneloidut tai päällystetyt 1930-luvulla suosittuilla pinkopaperilla. Paneelikatot on joko lakattu tai maalattu öljymaalilla. Pinkopaperikatot taas on todennäköisimmin maalattu valkealla liimamaalilla. Huviloissa 15/3 ja 17/1 on vielä säilyneitä pinkopahviseiniä ja paperikattoja.

Lattiat ovat alunperin olleet lautapintaiset ja maalatut tai korkkimatolla päällystetyt. Kulkuväylät, kuten portaat, ovat joutuneet kovan kulumuksen kohteeksi, ja niiden pintamateriaalia on jouduttu useasti uusimaan.

Seinäpinnoitteena on ollut maalattu tai tapetoitu pinkopahvi. Sisustuksen väriskaala on ilmeisesti ollut alunperin melko vaalea. Tapetit ovat olleet tuon ajan mukaisesti pienikuvioiset. Esimerkiksi Huvilassa 15/3 on säilynyt alkuperäisiä tapetteja. Nykyisten tapettienkin alta saattaa löytyä alkuperäisiä tapettimalleja.

Kuten muiden rakennusmateriaalien myös listojen ja helojen hankkiminen on riippunut siitä, minkälaisia tarvikkeita on sota-aikaan missäkin talossa onnistuttu hankkimaan. Listoja on ollut sekä profiloituja että funkistyylin mukaisesti profiloimattomia.

Kaikissa funkistaloissa on ilmennyt pulaa säilytystiloista. Talojen rakentamisen aikaan ei yleensä tarvittu komerotilaa yhtä paljon kuin nykyään. Puolitoistakerroksisissa taloissa on tavallisesti voitu ottaa ullakkotilaa säilytyskäyttöön, mutta tasakattotaloissa siihen ei ole ollut mahdollisuutta. Varsinkin eteisten vaatesäilytystilat ovat osoittautuneet vuosien varrella alimitoitetuiksi. Ulkovaatteita varten on eteisissä ollut naulakko, mutta eteiskomeroille ei ole varattu tilaa.

Joidenkin kiinteiden komeroiden seinät on tehty purueristettyinä kuten muutkin sisäseinät. Ulkoseinällä olevat komerot ovat siten viileitä, vaikkei niitä olekaan tarkoitettu varsinaisiksi kylmäkomeroiksi.

Pesutilat olivat 1930-luvun lopulla nykyiseen verrattuna pienet. Esimerkiksi talojen ainoa eteisen yhteyteen sijoitettu wc on ollut mitoituk-

seltaan todella ahdas. Siihen on mahtunut yleensä vain yläsäiliöllinen wc-istuin ja pieni käsienpesuallas. Vuosien kuluessa on wc- ja kylpyhuone-tiloja lisätty ja suurennettu, mutta edelleen voidaan sanoa pesutilojen olevan joissakin taloissa puutteelliset.

Keittiökalusteet on alunperin ajan tapaan rakennettu paikalla. Muutamissa taloissa on näitä kalusteita säilynyt ainakin osittain. Keittiökalusteiden maalauksessa on yleisesti käytetty edellä mainittua siniturkkoisia maalia.

Keittiöt ovat edelleen kooltaan riittäviä, varsinkin kun vieressä on ruokasali, jota voidaan käyttää myös arkiuokailutilana. Keittiöiden koneistusta on tarpeiden mukaan lisätty. Vain Huvilan 11/5 keittiössä on jäljellä puuliesi.

Sodan aikana ja sen jälkeen Pirkkalaan sijoitettiin siirtoväkeä. Niinpä Pirkkalan rakennustarkastaja antoi vuonna 1940 Haikan alueen taloille luvan rakentaa vuokralaisia varten toisen keittiön yläkertaan.⁶ Vuokralaisten pito auttoi talojen omistajia taloudellisesti vaikeina aikoina, ja monessa talossa vuokralaisia olikin useita vuosia.

Kellarit ovat kaikissa taloissa alunperin olleet koko rakennuksen pohjapinta-alan kokoisia. Suuren osan pinta-alasta on vienyt suuri verstaaja varastotila, joka on ollut tarpeellinen silloin kun pääasiallisina lämmönlähteinä olivat vielä koksi ja puu. Tätä tilaa on myöhemmin Huviloissa 11/6 ja 12/8 hyödynnetty autotallina. Autotallikäyttöä varten on kellariin tarvinnut rakentaa vain ajoluiska ja ovi.

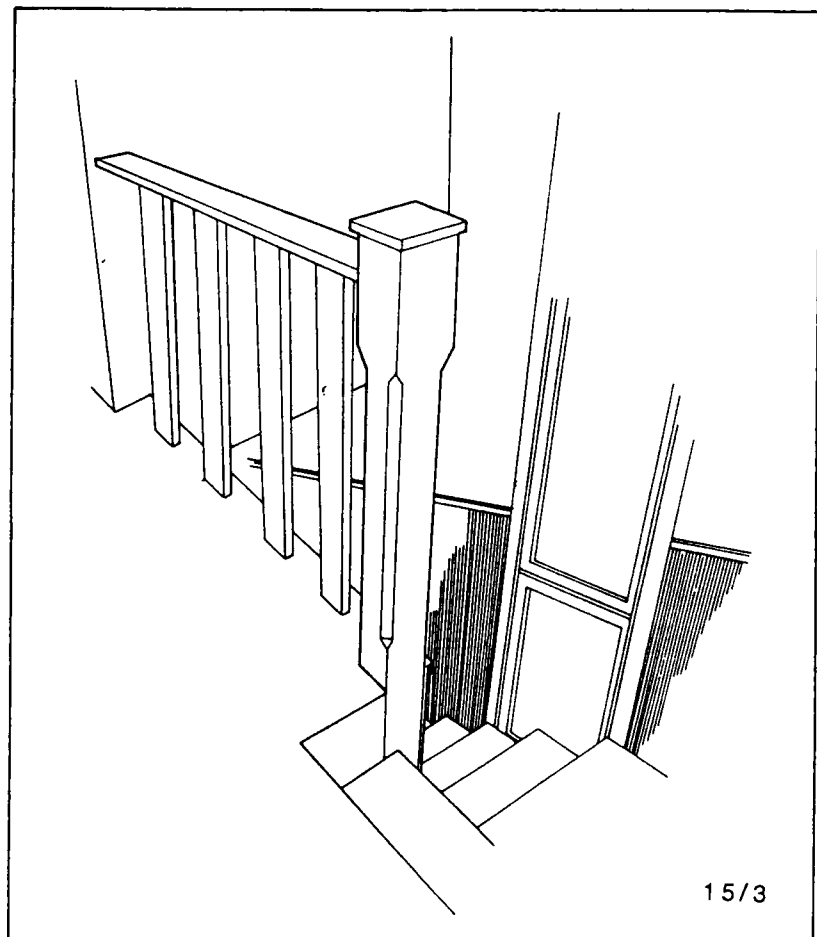
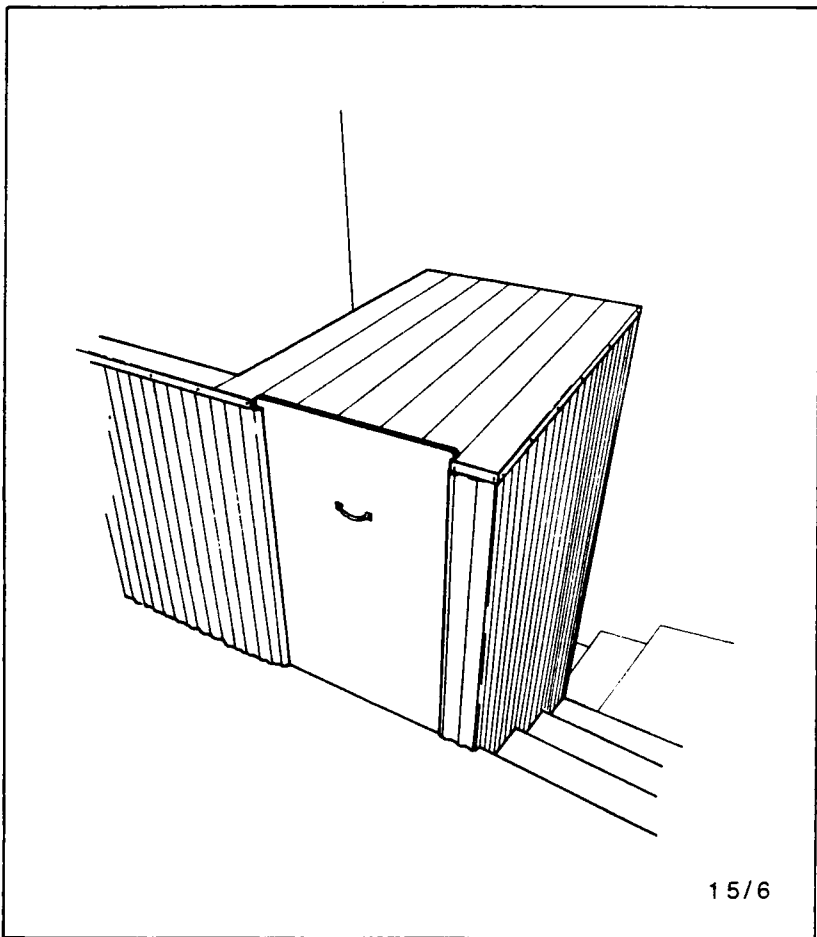
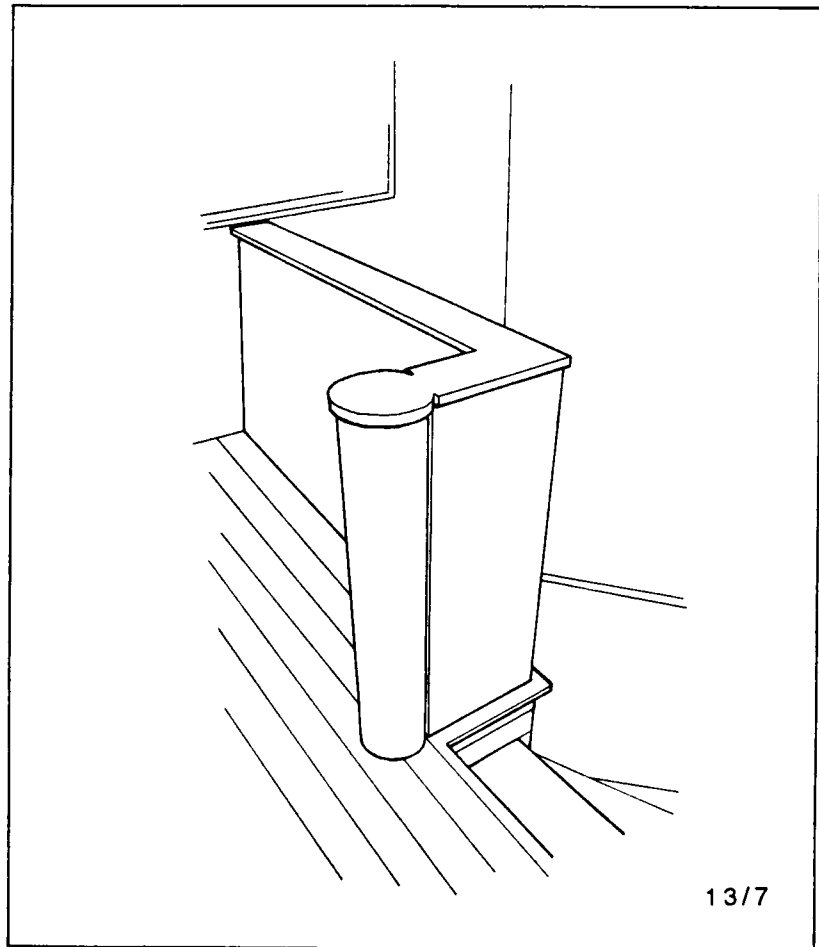
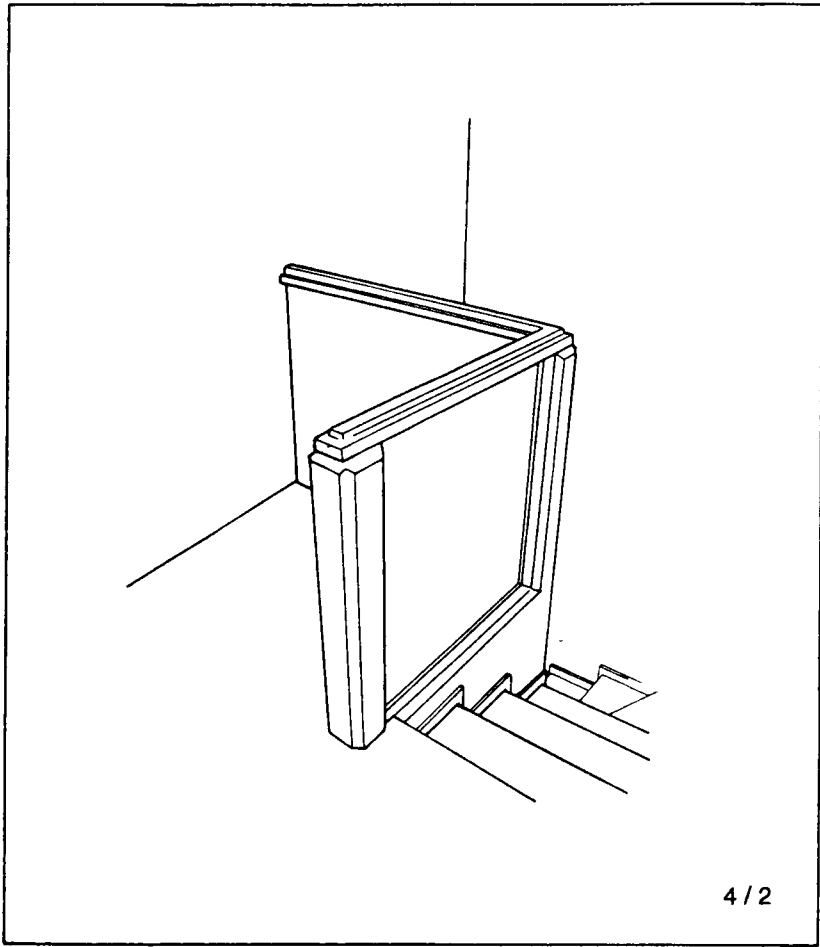
Kellarit on rakennettu roudattomaan syvyyteen, mutta kellaritiloista on alkujaan vain osa, kuten sauna, tehty lämmöneristetyiksi tiloiksi. Eristys on tehty tavallisesti muuraamalla sisäpuolelle tiiliverhous ja jättämällä väliin tuuletusrako.

Kellareiden käyttö asuintiloina on ollut rajoitettua. kellarien korkeus on vain 2,2 metriä, ja ikkunapinta-ala on sen verran pieni, että se haittaa tilojen ottamista esimerkiksi makuuhuonekäyttöön. Helppo tapa saada lisätilaa kellareihin on ollut ottaa käyttöön ulkoportaiden alla olevat perustustilat. Näin on esimerkiksi Huvilaan 13/7 tehty vaatehuone.

Löylyhuoneet on alunperin suunniteltu suuriksi. Erillistä pesuhuonetta ei ole tällöin tarvittu. Löylyhuonetta käytettiin samalla myös pyykkitu-pana. Seinänvierustoille oli sitä varten sijoitettu betoniset pyykkisammiot. Ne on aikojen kuluessa kaikista taloista poistettu. Suuren löylyhuoneen lämmittäminen on vaatinut aikaa ja paljon puuta. Nykyisin löyly-

Kuva 27: Erilaisia alkuperäisiä porraskaitteita.

⁶ Angelvuo, Oiva 10.1.1990.

huoneista on tavallisesti rajattu erillinen pesuhuonetila ja pesutilan varustusta parannettu muun muassa suihkuin. Muutamissa taloissa on yhä puulämmitteinen kiuas ja vesipata.

Kosteiden tilojen materiaalit, kuten lauteet ja paneelit, ovat joutuneet alttiiksi kovalle rasitukselle, ja niitä on siksi yleensä moneen otteeseen uusittu.

Taloja lämmitettiin ensimmäisinä talvina etupäässä uuneilla kuten Porin-Mateilla ja keittiön puuliedellä. Pian suurimpaan osaan taloista saatiin vesikeskuslämmitys. Keskuslämmityksen vuoksi ei katsottu tarvittavan takkaa, niinpä sellainen on vain muutamissa taloissa. Hormiston puolesta kaikissa taloissa olisi mahdollisuus takan tai uunien sijoittamiseen.

Kun ennen lämmönlähteenä oli koksi, on Haikan funkistaloissa nyt öljylämmitys. Vain Huvilassa 12/8 on päädytty sähkölämmitykseen.

Alussa joka tontilla oli oma kaivo. Nykyään Haikan talot on liitetty kunnan vesi- ja viemäriverkkoon. Huvilan 17/1 vesi tulee poikkeuksellisesti yhä suoraan tontilla olevasta lähteestä. Etupäässä pihojen kasteluun käytettävää vettä saadaan monille tonteille edelleen järvestä putkistoa pitkin.

Sähköasennukset on tehty sekä pinta- että uppoasennuksina, ja useassa talossa on yhä alkuperäisiä sähköjohtoja.

Irtokalusteet eivät taloissa ole ilmeisesti olleet mitenkään erityisemmin funkistyyliisiä. Nähtävästi funkisilmeen tavoittelu sisustuksessa ei asukkaiden mielestä ole ollut kovin tärkeää.

PIHAT JA ULKORAKENNUKSET

Haikan funkistalotontit ovat suuria kuten kaikki tontit Haikan alueella. Muodoltaan ne ovat pääasiallisesti pitkiä suorakaiteita. Kaikki funkistalot sijaitsevat lähellä kadun reunaa, istutusvyöhykkeen takana. Alkuperäisissä asemapiirroksissa ei tontin käsittelyyn otettu tarkemmin kantaa. Niihin oli sijoitettu vain päärakennus, katu ja mahdollinen ranta.

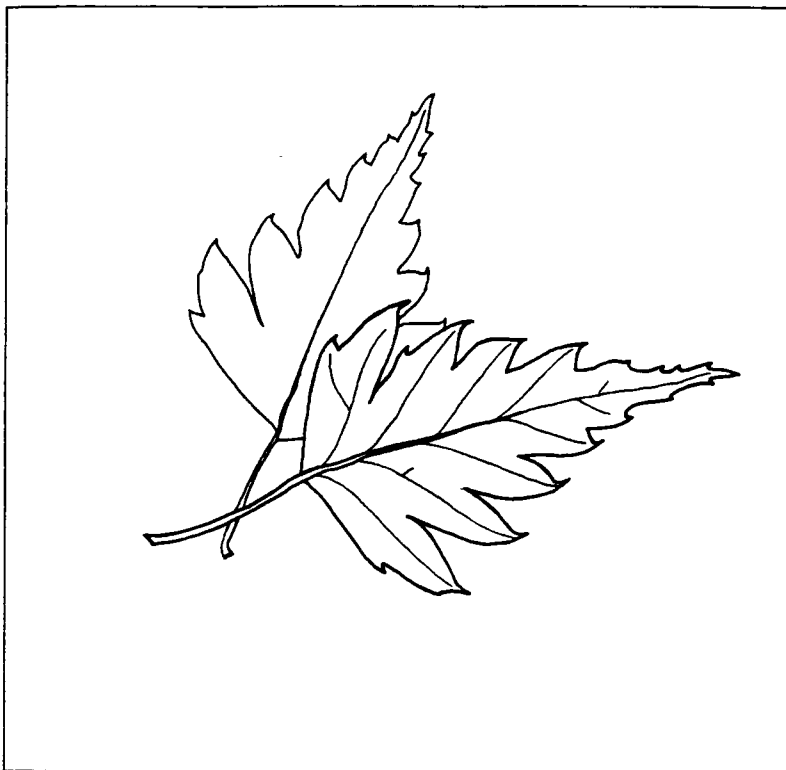
Funkistalotonttien käsittely ei ole ilmeisesti eronnut muiden alueen tonttien käsittelystä. Nykyään piha-alueiden käyttö vaihtelee käyttö-, hyöty- ja luonnonmukaisen puutarhan välillä, kuten muillakin tonteilla.

Kuva 28: Esimerkki rantatontin saunarakennuksesta (Huvila 11/5).

Mittakaava 1:100.

Kuva 29: Hankittaessa tonteille pihapuita, kannattaa pitää mielessä pirkkalankoivu. Se on voimakkaasti liuskalehtinen koivulaji joka on löydetty Pirkkalan alueelta.

Pihamateriaalina on nurmen lisäksi yleensä perinteinen pihasora.

Alkuaan alueen tontit jakautuivat selkeästi pelto- ja rantatontteihin. Koko Haikan alueella on yhteensä 12 tonttia joilla on oma ranta. Näistä kolme on funkistalontteja. Peitotontit olivat alkuaikoina suosittuja, sillä hyötypuutarha helpotti pitkälti perheen toimeentuloa. Rantatonteilla ei viljely juuri onnistunut, sillä maasto vietti rantaan paikoin jyrkästi ja rannan puusto varjosti tonttia. Rantatontit olivat lisäksi puolet kallimpia ja maksuaika puolet lyhyempi.⁷

1940-luvulla talouksissa pidettiin myös eläimiä. Tonteilla saattoi nähdä kanoja, sikoja ja lampaita⁸.

Haikan Omakotiyhdistys pyrki ohjailemaan alueen yhtenäistä kuvaa, ja antoi muun muassa vuonna 1941 suosituksen alueella käytettäväksi pensasaidaksi. Soveliain oli tuohon aikaan suosittu orapihlaja.⁹ Nykyisin funkistalontteja on orapihlajan lisäksi aidattu muun muassa ruusupensailta ja lauta-aidoilla.

Portinpylväitä on joitain vielä jäljellä, mutta portteja ei aidoissa nykyään ole, sillä ne vaikeuttavat ajoa autotalleihin. Esimerkkinä 1950-luvulla käytössä olleista porteista on Huvilan 11/6 geometrinen puuportti ja Huvilan 11/5 metalliportti. (Kuvat 17 ja 18)

Alunperin rakennusjärjestyksessä määrättiin ettei tontille saanut rakentaa kuin yhden talousrakennuksen tai rakennustarkastajan luvalla korkeintaan kaksi¹⁰. Tuohon aikaan ei juuri kukaan ollut vielä autotallin tarvetta. Nykyisin tonttien yleisimmät piharakennukset ovat autotalli ja puutarhavaja tai varastorakennus. Rantatonttitaloilla on lisäksi kullakin erillinen rantasauna. (Kuva 28)

Vaikka päärakennus on tyyliltään funkista, ei yhdenkään ulkorakennuksesta voi sanoa sitä olevan. Ne ovat laudoitettuja, harjakattoisia ja yksityiskohdiltaan perinteisiä. Rakennusteollisuus Oy tosin mainosti tyyppitaloluettelossaan myös funkistyyllisiä talousrakennuksia, mutta nähtävästi kukaan ei Haikassa ole ollut sellaisesta kiinnostunut, ainakaan rakentamiseen asti. Suurin osa piharakennuksista on suunniteltu ilmeisesti itse eikä useimmille ole vaadittu rakennuslupaa.

⁷ Hanhivaara, Ossi 12.1.1990.

⁸ Tuominen, Helmi 23.1.1991

⁹ Haikan omakotiyhdistys Ry: Pöytäkirjat 1941.

¹⁰ Rakennusjärjestys 1938, s.11-12. (Liite 1)

LAAJENNUKSET

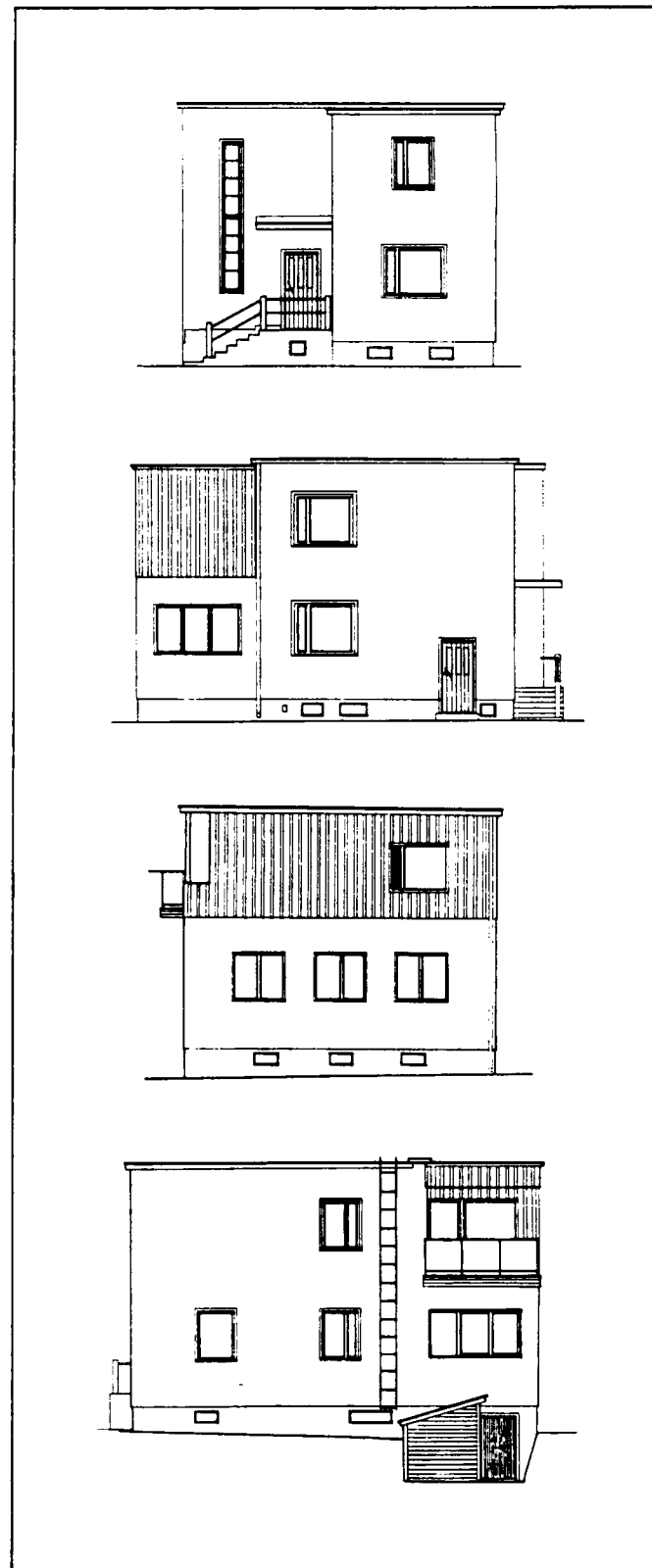
Funktionalistisessa pientaloarkkitehtuurissa yksi usein esille tulleista tavoitteista oli laajentamisen helppous ja vaiheittain rakentamisen mahdollisuus. Haikan funkistaloissa ei näitä seikkoja ole ajateltu ilmeisesti lainkaan.

Lisätilan, varsinkin säilytystilan, puutetta on ilmennyt jokaisessa talossa. Tasakattoratkaisun takia taloissa ei ole ollut hyötykäyttöön otettavaa ullakotilaa, ja siksi on jouduttu turvautumaan muihin ratkaisuihin. Helpoin ratkaisu on ollut jo parvekkeiden yhteydessä mainittu altaanin muuttaminen lisähuoneeksi. Ratkaisua on helpottanut, että se on ollut rakenteellisesti helposti toteutettavissa, sekä se, etteivät altaanit ole osoittautuneet käytännössä kovin tarpeellisiksi. Valitettavasti muutos ei aina ole ollut julkisivujen ulkonäölle eduksi.

Kaikkia Haikan funkistaloja on muutettu tai laajennettu vähitellen uusien tarpeiden mukaan. Niitä taloja, joissa on yhä alkuperäisiä asukkaita, on laajennettu vähiten. Talot kun on alunperin rakennettu juuri heidän tarpeitaan ajatellen. Sen sijaan monia omistajan- tai sukupolvenvaihdoksia kokeneet talot ovat joutuneet mukautumaan uusien asukkaiden erilaisiin tarpeisiin.

Haikan funkistaloille tyypillinen piirre on alkuperäisen rakennusmassan yksinkertainen noppamaisuus. Laajennettaessa taloja ulospäin on tuosta ominaispiirteestä jouduttu enemmän taikka vähemmän luopumaan. Kuutiomaista massaa on periaatteessa hyvin helppoa jatkaa mihin suuntaan tahansa. Osaa taloista onkin laajennettu varsin runsaasti. Huvilan 11/3 kerrosala on laajentamisen seurauksena lähes kaksinkertaistunut.

Laajennustapoja on ollut erilaisia. Huvilaa 4/2 on laajennettu pienillä päämassan eri puolille liitetyillä lisäosilla. Esimerkki kadun suuntaisesta laajentamisesta on Huvila 13/7. Rakennus on muutenkin tietoisesti muutettu uudisrakennuksen luonteiseksi. Pihan puolelle pituussuuntaan laajentaminen ei vaikuta yhtä paljon katujulkisivuun. Sen ansiosta Huvilan 15/6 laajennusta ei kovin helposti huomaa. (Kuva 30)

Kuva 30: Huvilan 15/6 nykyiset julkisivut.
Mittakaava 1:200.

RAKENUSSUOJELUN LÄHTÖKOHDAT

ARKKITEHTONISIA JA HISTORIALLISTA ARVOJA

Haikan funkistalojen arvoja voidaan tarkastella esimerkiksi jakamalla ne kolmeen pääryhmään: arkkitehtonisiin, historiallisiin ja maisemallisiin arvoihin.¹ Arkkitehtoniset arvot muodostuvat esteettisistä arvoista ja käyttöarvoista.² Nämä voivat usein olla toistensa kanssa ristiriidassa. Historialliset arvot muodostuvat siitä, mitä rakennus kertoo historiasta tai kulttuurista yleensä. Jos edellämainitun lisäksi halutaan korostaa materiaalin aitouden ja historiallisen kerrostuneisuuden säilymistä rakennuksessa, voidaan puhua rakennushistoriallisista arvoista³.

Haikan funkistaloissa on alunperin pyritty korostamaan esteettisiä arvoja, monesti käyttöarvojen kustannuksella. Esimerkkeinä tästä voidaan mainita altaani ja ulkoseinään sijoitettu lipputanko. Pääjulkisivujen sommittelulla on tavoiteltu juhlavuutta, seremoniallisuutta ja funkisyleisilmeestä huolimatta klassista hienostuneisuutta. Myöhemmissä muutostöissä on puolestaan käyttöarvoja korostettu esteettisten arvojen kustannuksella. Talot ovatkin nykyään käyttöarvoiltaan melko hyviä. Rakenteet ovat hyvässä kunnossa, ja sisätilat ovat pienin poikkeuksin toimivia.

Historiallista arvoa tarkasteltaessa voidaan kansanfunkiksen yleensäkin katsoa olevan kulttuurihistoriallisesti mielenkiintoinen ilmiö.

Rakennusteollisuus Oy:n tyyppitalojen voi sanoa muodostavan jonkinlaisen kansanfunkiksen alalajin. Haikan funkistaloryhmäkin on siten oleellinen osa kansanfunkiskokonaisuutta ja sitä myötä koko Suomen funktionalismin historiaa.

Paitsi että kyseisillä taloilla on taustanaan mielenkiintoinen yrityshistoria, ne ovat kiinnostavia osana Pirkkalan paikallishistoriaa, tyyppitalokehitystä ja koko Suomen funktionalismin historiaa. Kaikki tämä tekee taloista historiallisesti ja rakennushistoriallisesti arvokkaita.

---

¹ Nikula 1989, s.72.

² Tallqvist, Tore 5.9.1991.

³ Sama 5.9.1991.

Maisemallisesti Haikan funkistalojen merkitys on vähäinen. Talot sulautuvat massaltaan muiden alueen talojen joukkoon. Nykyasussaan kaikista taloista ei heti edes tunnista niiden funkisalkuperää.

Yhteenvetona voi sanoa että Haikan funkistalojen arvot eivät niinkään ole yksittäisissä rakennuksissa vaan koko funkistaloryhmässä ja sen historiassa.

HAIKAN FUNKISTALOJEN ONGELMIA

Haikan funkistalojen pääongelmat ovat arvostuksen puute, vuosien varrella tehdyt talojen ilmeeseen soveltumattomat muutokset, sekä se, ettei taloista muodostu alueen sisällä selkeää yhtenäistä ryhmää.

Ongelmista pääimmäisenä on se, että funkis on arkkitehtuurityylinä nuori. Joka ajalla on omat esteettiset arvonsa, joita seuraavan sukupolven on yleensä mahdotonta arvostaa. Haikan funkistaloillekin on käynyt näin. Pelkistetyn funktionalismin aika jäi lyhyeksi, ja myöhemmät muutos- ja laajennustyöt on tehty uusista lähtökohdista funkis unohtaen tai se tietoisesti hyläten.

Myöskään Pirkkalan kunnassa ei Haikan funkistaloihin ole kiinnitetty erityistä huomiota. Vuonna 1975 laadittu Pirkkalan rakennushistoriallinen tutkielmakin keskittyy vain Haikan taloja vanhempaan rakennuskantaan⁴.

Eräänä ongelmana voidaan pitää sitä, että vaikka taloja on Louhenkadun varrella kaikkiaan kahdeksan kappaletta, ne sijoittuvat yksittäin. Hajanainen sijainti on ollut vaikuttamassa siihen, että talot ovat vuosien mittaan menettäneet funkisilmettään. Talojen ulkoasu on alkanut yhä enemmän sopeutua naapuruston rakennuksiin, kuin häpeillen omaa ainutlaatuisuuttaan.

Funkistalot ovat kuitenkin alunperin olleet poikkeavia. Jos ne rohkeasti ilmaisisivat ulkoasullaan ominaispiirteitään ne, vaikkakin erillisinä, paremmin tukisivat toistensa olemassaoloa ja samalla nostaisivat koko rakennusryhmän arvoa.

Taloilla ei hyvän kuntosensa ja teknisen varustetasonsa ansiosta ole varsinaista purku-uhkaa. Ne täyttävät pienin kunnossapito- ja korjaus-

---

⁴ Knuuti 1975.

toimin hyvin asumisen vaatimukset. Yhtään funkistaloa ei ole tähänkään mennessä purettu, vaikka niiden naapurit ovat sitä talojen ulkonäön vuoksi joskus piloillaan ehdottaneet⁵. Talojen säilyminen ei ole ongelma, sen sijaan ongelmana ovat vähemmän hienovaraisesti tehdyt muutos- ja laajennustyöt.

Alueella tulevaisuudessa tapahtuva sukupolvenvaihdos on tuomassa lisää muutos- ja laajennuspaineita. Neljässä funkistalossa on edelleen alkuperäisiä asukkaita.

Tarkkojen kaavamääräysten puuttuminen alueelta voidaan katsoa ongelmaksi, paitsi funkistalojen, myös muiden talojen kannalta. Alueelle olisikin hyvä saada säilyttämistä suosiva kaava. Siinä voitaisiin esimerkiksi harkita funkistaloille määrättäväksi rapattu julkisivu ja kieltää tasakattojen muuttaminen harjakatoiksi. Kaava voi tosin antaa toimille vain puitteet. Funkistaloihin liittyy monia sellaisia yksityiskohtia jotka eivät ole kaavassa määrättävissä. Niinpä jos talojen edellä esiteltyjä ominaispiirteitä todella halutaan vaalia, se ennen kaikkea velvoittaa talojen omistajia.

Kuva 31: Väkeä Huvilan 11/6 edustalla 1940-luvulla.

⁵ Lehtipuu, Irma 19.1.1990.

TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Rakennusten käyttötarkoituksen valinnassa ei ole ollut monia vaihtoehtoja. Kysymykseen tulee lähinnä vain jonkinlainen talomuseo, toimistotila tai normaali asuinkäyttö. Funkistalomuseo on suljettavissa pois epärealistisena ja kuluttavana käyttönä. Toimistotilakäyttö olisi rakennusten alkuperäiselle käyttötarkoitukselle vieras, ja se vaatisi todennäköisesti muutoksia sisätiloihin. Pieni kotikonttori olisi kyllä sijoitettavissa erilliseen piharakennukseen. Asuinkäyttö on taloille luonnollisinta. Käyttötarkoituksen muutokseen ei muutenkaan ole tarvetta. Talot toimivat hyvin nykyisellään, ja pienin peruskorjaustoimenpitein vielä kauan, asuinkäytössä.

Peruskorjaustoimenpiteeksi riittää monessa talossa ulkoasun kohentaminen. Erityishuomio onkin kiinnitettävä nimenomaan talojen julkisivuihin, kun taas sisätilojen muutostöissä on sallittavissa enemmän vaihtoehtoja.

Kaikki muutostyöt tulee tehdä harkiten ja välttää suuria muutoksia. Laajentaminen yleensä muuttaa talon ilmettä eniten. Etusijalla tulisi olla olemassaolevien tilojen käytön tehostaminen ja ennestään käyttämättömien tilojen, kuten kellarin, hyödyntäminen. Jos lisätilan tarve on niin suuri, etteivät nämä toimet riitä, kannattaa harkita kokonaan toisen, suuremman talon hankkimista.

Ohessa esitellään kuvin ja kuvatekstein toimenpide-ehdotuksia yksittäisiin funkistaloihin. Suunnittelutehtävät on valittu koskemaan mahdollisimman erilaisia asuinmukavuuden epäkohtia ja rakennusten ulkoasun ongelmia. Suunnittelussa on myös pyritty ottamaan huomioon talojen nykyisten asukkaiden esittämiä muutostarpeita.

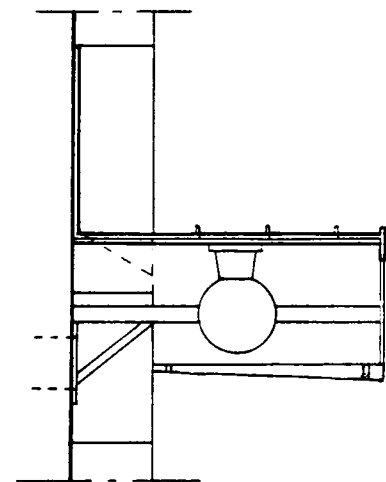
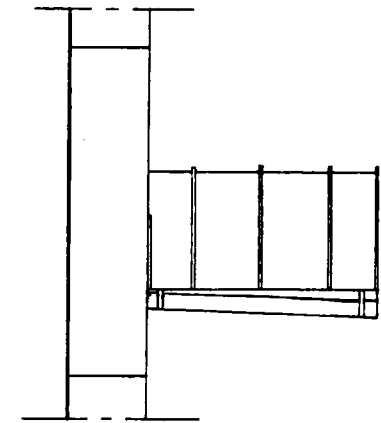
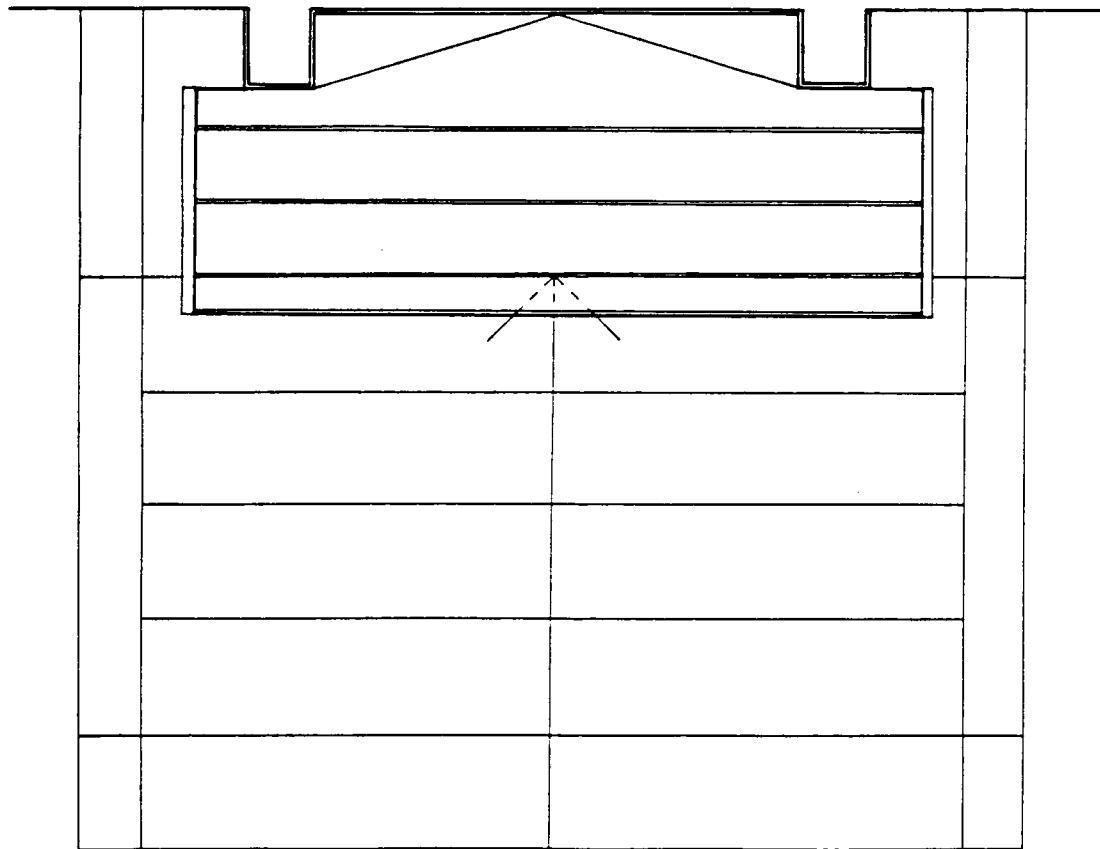
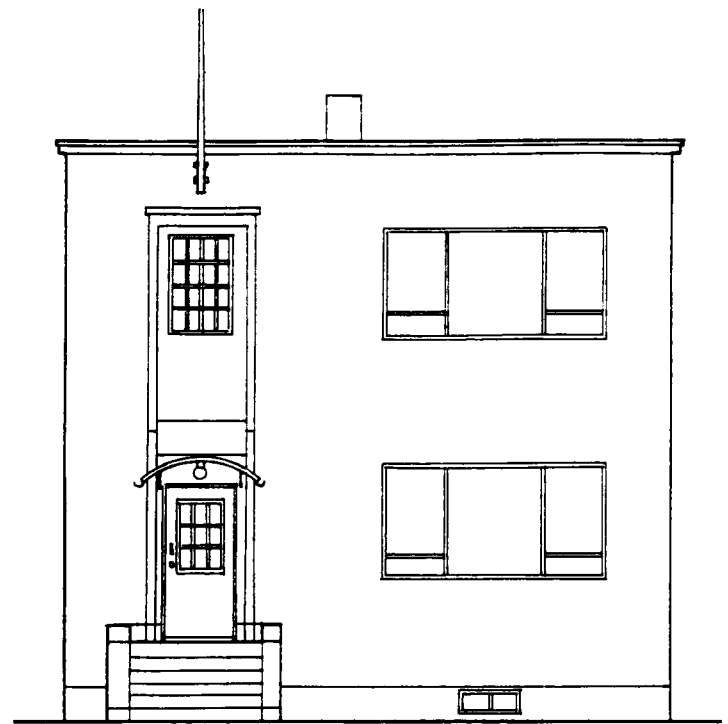
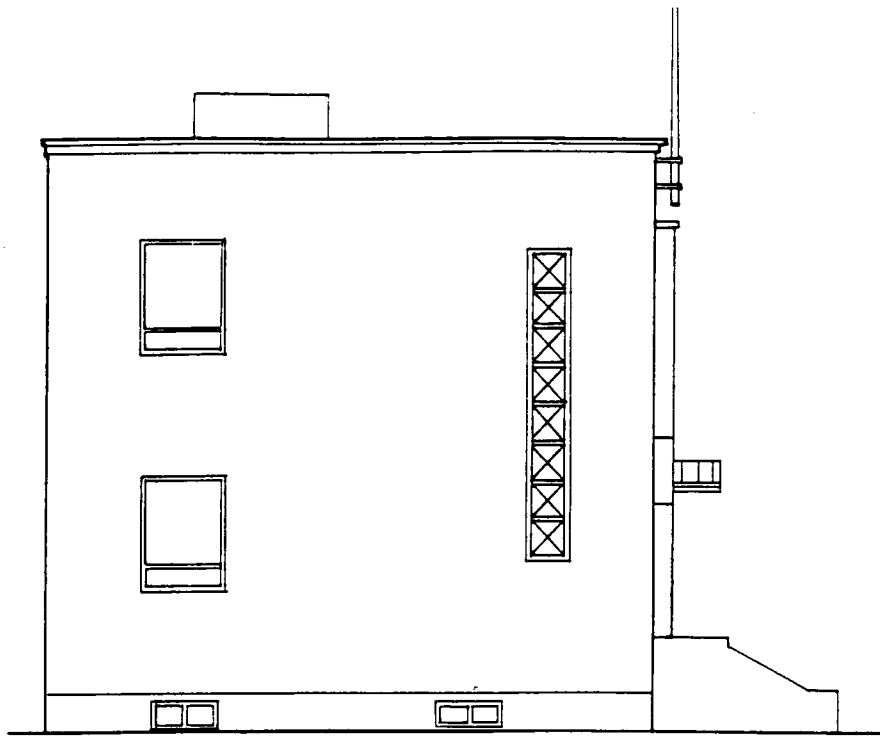
Uudisosien arkkitehtoninen muotokieli on joka talossa ratkaistu yksilöllisesti kunkin talon nykyisistä lähtökohdista.

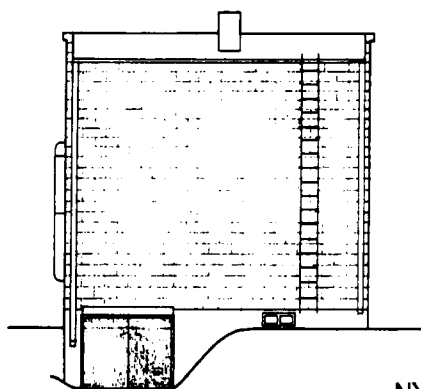
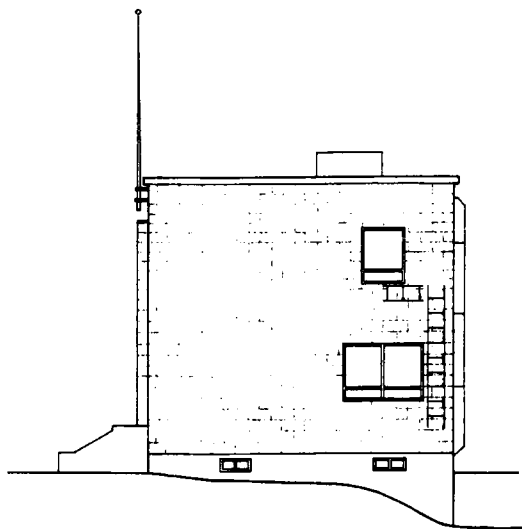
Kuva 32: Ehdotus Huvilan 11/6 ovikatokseksi:

Ovikatoksen puuttuminen on koettu talossa ongelmaksi. Lumi putoaa talvella portaalin päältä ja pakkautuu oven eteen. Katoksesta on pyritty tekemään kokonaisuudessa mahdollisimman huomaamaton ja koruton tekninen lisäys, joka on haluttaessa mahdollista helposti poistaa. Ehdotuksessa on samalla palautettu rappausjulkisivut ja ohuempi räystäsprofiili, sekä uusittu ulko-ovi.

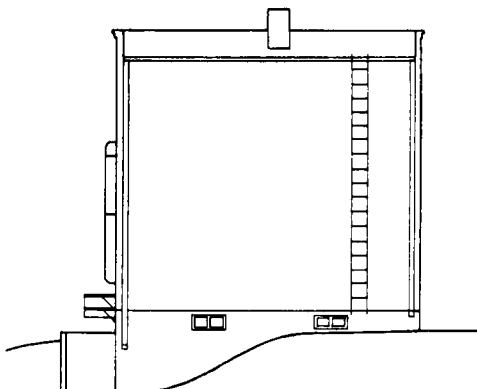
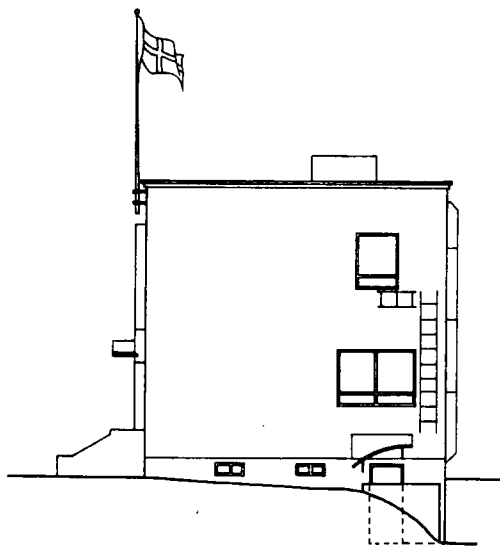
Jos katoksen rakentamiselta halutaan välttyä, on mahdollista sijoittaa esimerkiksi erilliseen pylvääseen infrapunalamppu, joka kohdistetaan porrastanteeseen. Se voidaan kytkeä päälle, kun oven edustan halutaan pysyvän sulana.

Mittakaavat 1:100 ja 1:20.

NYKYTILANNE

SUUNNITELMA

Kuvat 33 ja 34: Ehdotus Huvilan 11/6 kellaritilojen ja takajulkisivujen muutoksiksi:

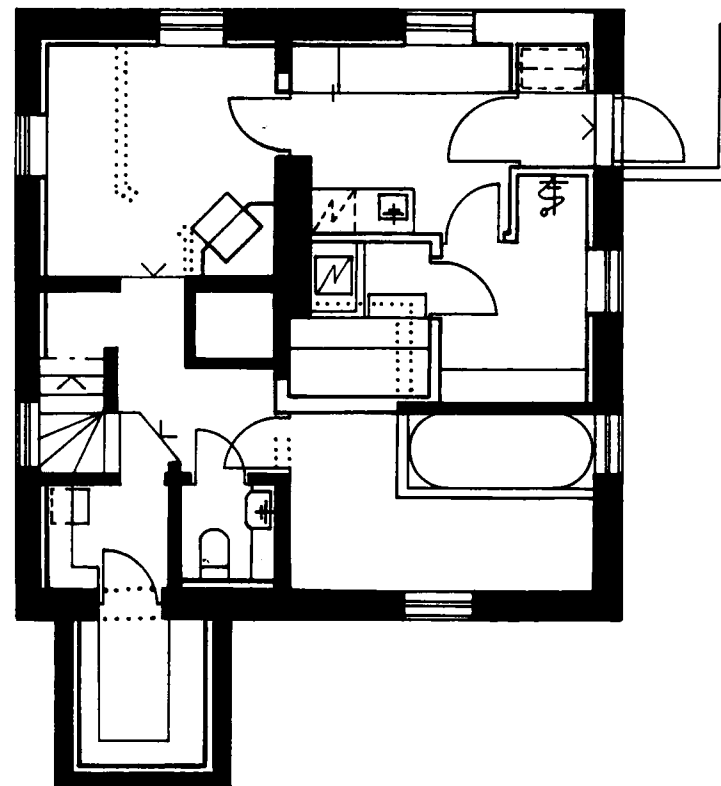
Huvilan 11/6 kellari on nykyisellään epäkäytännöllinen ja vajaakäytössä. Pukuhuone on pieni, ja yhdistetystä löyly- ja pesuhuoneesta on läpikulku vanhaan autotalliin.

*Sauna, pesuhuone ja kodinhoitotila on ehdotuksessa sijoitettu käyttämättömän autotallin paikalle. Sauna- ja pukuhuonetiloi-
sta on tehty saunakamari. Vanhan autotallin oven sijaan on avattu uusi tuulikaapillinen kellarinovi. Vanhoista ruokakellareista toiseen on tehty wc ja toista on laajennettu pääoven portaiden alle.*

Ulkoseinät kannattaa lisäeristää. Se voidaan tehdä esimerkiksi muuraamalla erillinen kevytbetoniseinä vanhan seinän viereen ja jättämällä väliin parin sentin tuuletusrako. Kosteissa tiloissa on sisämateriaalin oltava kosteutta läpäisemätön.

Lattiaan voidaan haluttaessa asentaa lattialämmitys ja lisätä samalla kellarin huonekorkeutta nykyisen 2,2 metrin sijaan. Tällöin nykyinen lattia puretaan ja alle sijoitetaan kevytsoraa. Päälle asennetaan vastuslangat ja valetaan lämpöä varaava betonilaatta.

Mittakaavat 1:100 ja 1:200.

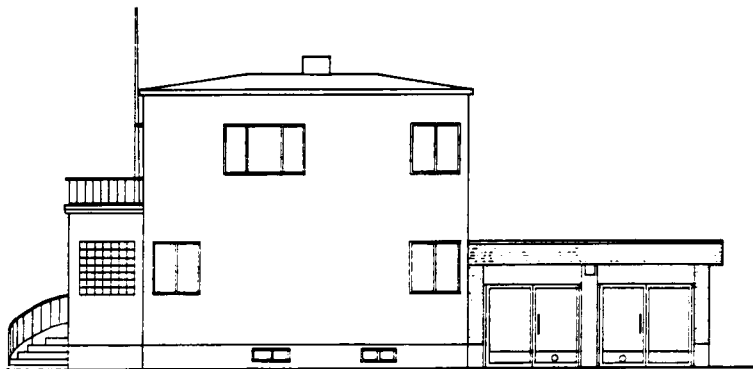
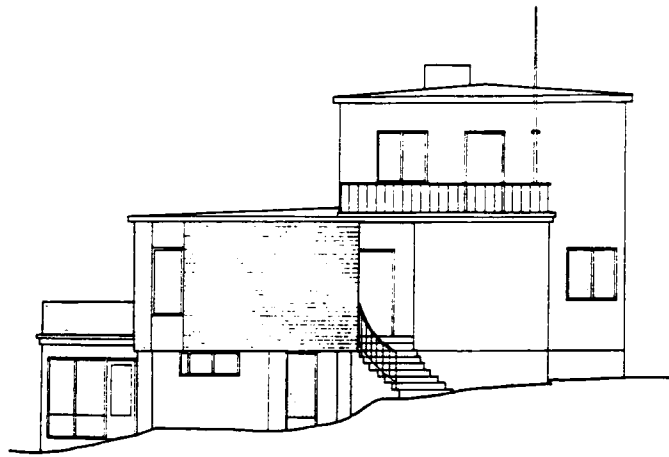
*Kuva 35: Ehdotus Huvilan 4/2 julkisivumuutoksiksi:
Huvilan 4/2 laajennusosien merkitys korostuu liikaa, sillä
kirkkaankeltainen ja tummanruskea levyjulkisivu muodos-
taa suuren kontrastin muuhun rakennukseen. Koska laajen-
nusten purkaminen on epätodennäköistä, tulisi niiden hu-
mioarvoa vähentää rauhallisemmalla värityksellä.
Jotta talon alkuperäinen massa hahmottuisi paremmin, eh-
dotetaan se säilytettäväksi nykyisellään, valkoiseksi ra-
pattuna, ja kaikkien laajennusosien julkisivut muutettavak-
si esimerkiksi vaalean vihreäksi rappauspinnaksi.*

NYKYTILANNE

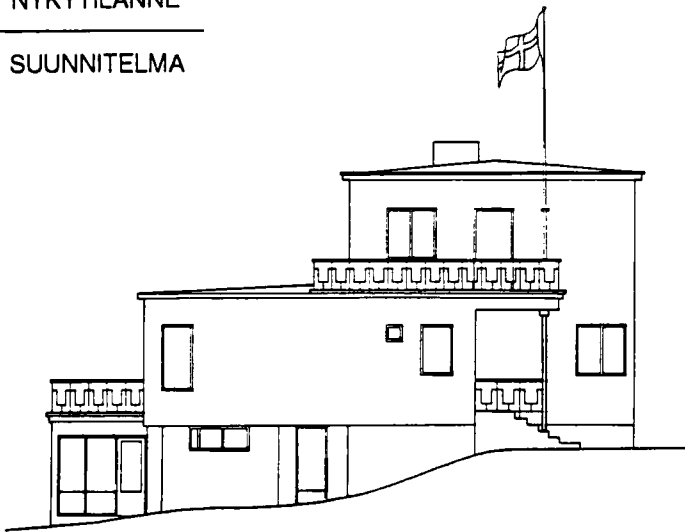

SUUNNITELMA

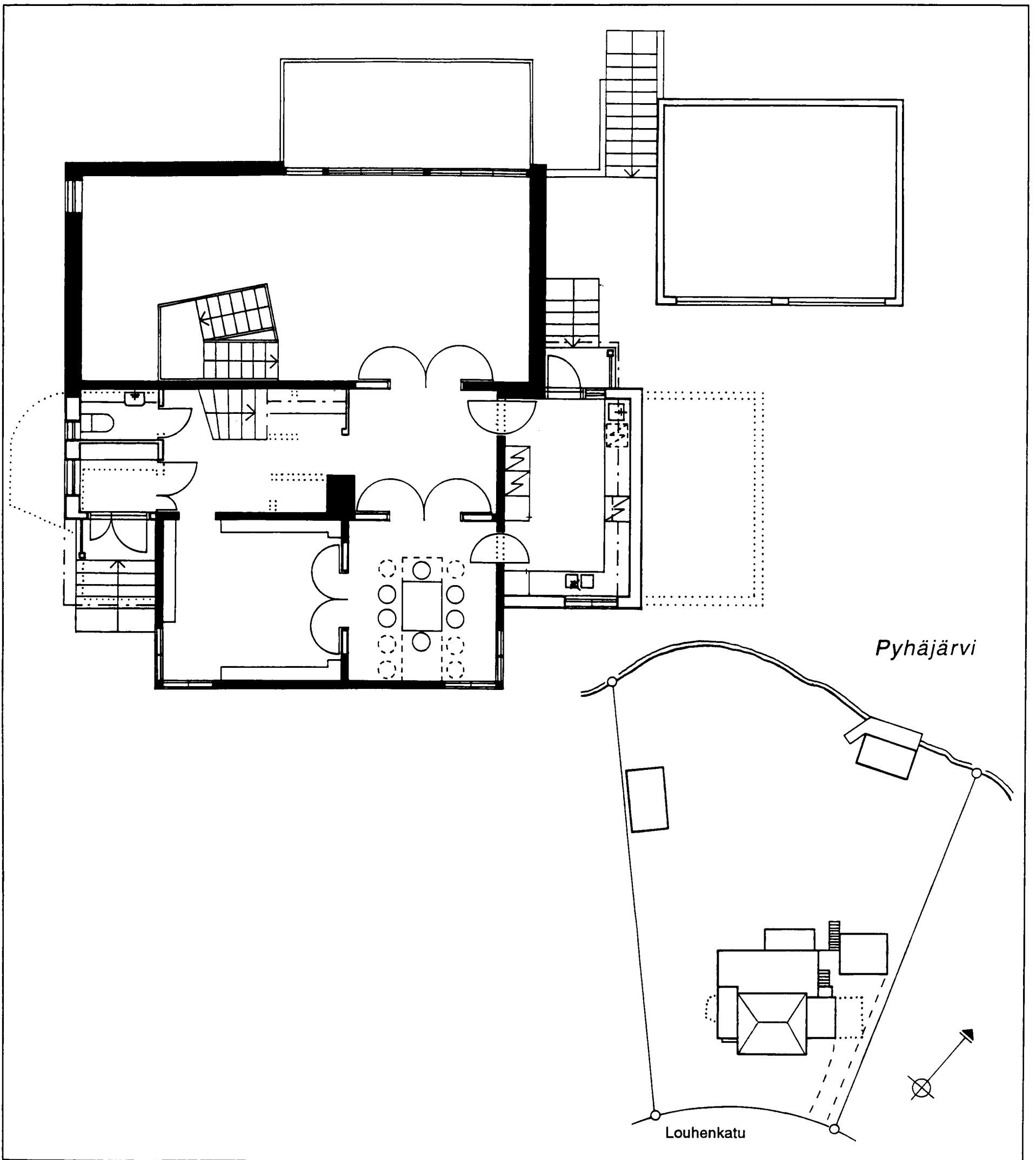
NYKYTILANNE

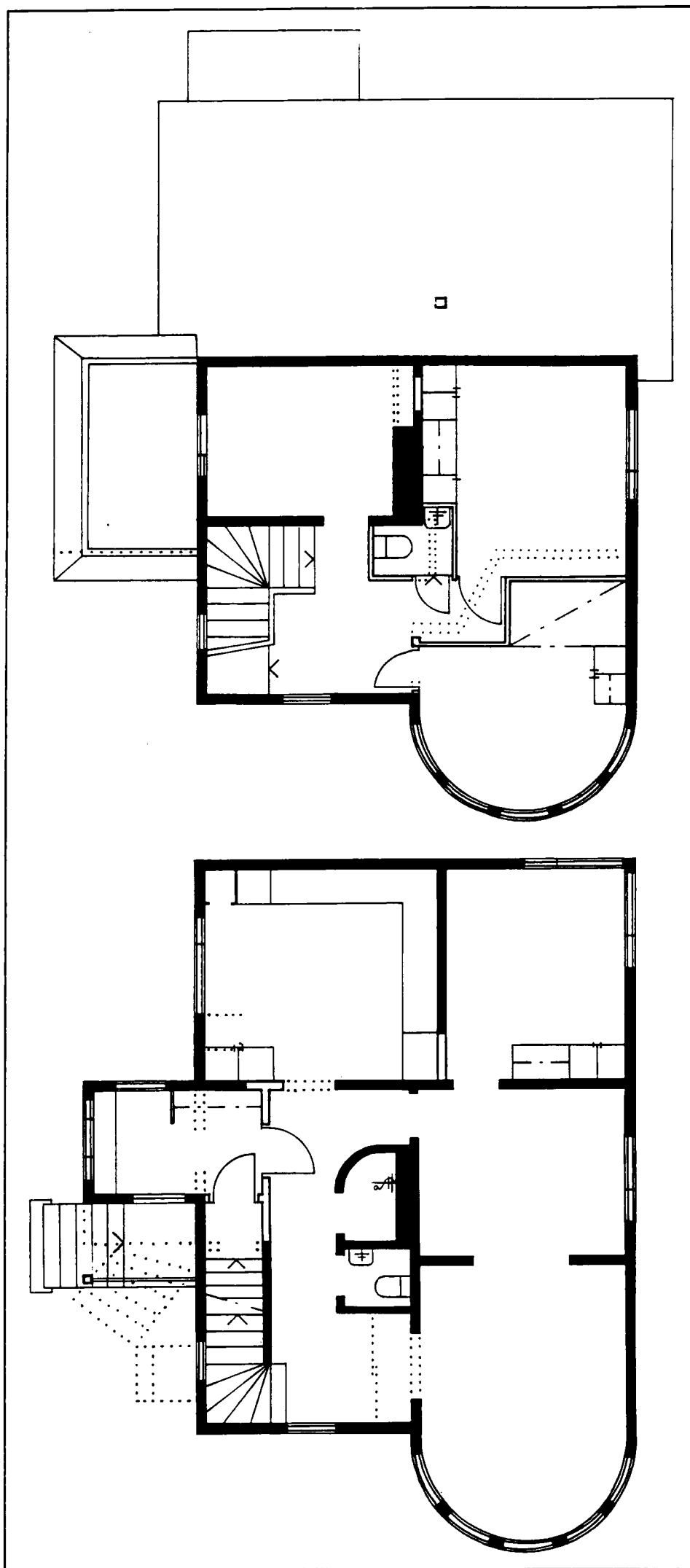
SUUNNITELMA

Kuvat 36 ja 37: Ehdotus Huvilan 11/3 muutoksiksi: 1960-luvulla puhtaaksimuuratusta tiilestä rakennettu autotalli on ehdotettu vähäarvoisena purettavaksi. Uusi talli on suunniteltu rakennettavaksi taaemmas katulinjasta. (Autotalliin on mahdollista rakentaa alapihalle avautuva kellari, jossa voi olla vaikkapa pihavarasto- tai verstaatilaa.) Nykyisen sisäänkäynnin vieressä sijaitseva varsin pieni keittiö on korvattu entisen autotallin paikalle rakennetulla suuremmalla pitokeittiöllä. Näin muodostuisi edustushuvilalle sovelias pääsisäänkäynnistä erotettu keittiöpiha. Sisätiloissa on kirjaston ja ruokasalin paikkoja vaihdettu. Kirjasto on sijoitettu rauhallisempaan paikkaan, jolloin ruokasali liittyy paremmin olohuoneeseen. Julkisivumateriaali on yhtenäistetty rappaukseksi, ja parvekekaiteet on vaihdettu alkuperäispiirustusten mukaisiksi, koristekaiteiksi. Vaikka kaidetta ei mahdollisesti olisikaan koskaan toteutettu suunnitellun mukaisena, voidaan mallia kuitenkin pitää talon historiaan kuuluvana, ja siten käyttökelpoisena esikuvana uudelle kaiteelle.

Mittakaavat 1:500, 1:200 ja 1:100.

Kuva 38: Ehdotus Huvilan 15/12 sisätilojen muutoksiksi: Huvilan 15/12 asema Louhenkadun alussa on katukuvallisesti merkittävä. Puolipyöreine julkisivuineen se ohjaa Louhenkadulle, jolla kahdeksan kymmenestä funkistalosta sijaitsee.

Nykyiset asukkaat ovat tilantarpeensa vuoksi harkinneet tontin jakamista kahtia, funkistalonsa myyntiä ja uuden suuremman talon rakentamista toiselle tontinpuoliskolle. Ehdotuksessa on pyritty tilantarpeen ratkaisemiseen niin ettei kaunista tonttia tarvitsisi jakaa. Ratkaisuna on nykyisen rakennuksen tilankäytön tehostaminen ja paikoin epäkäytännöllisen tilajaon selkiyttäminen.

Puolilämpimästä kuistista on tehty suurehko eteinen. Kuis-tin portaat on saatu sijoitettua luontevammin, kun tarpeetomat kellarin ulkoportaat on poistettu. Toiset ulkoportaat kellariin jäävät edelleen rakennuksen pätyyn.

Alakerran kolmesta olohuoneesta yksi voidaan ottaa vanhempien makuuhuoneeksi. Menetetty oleskelutila on korvattavissa kellarin suureen varastotilaan sijoitettavalla takahuoneella.

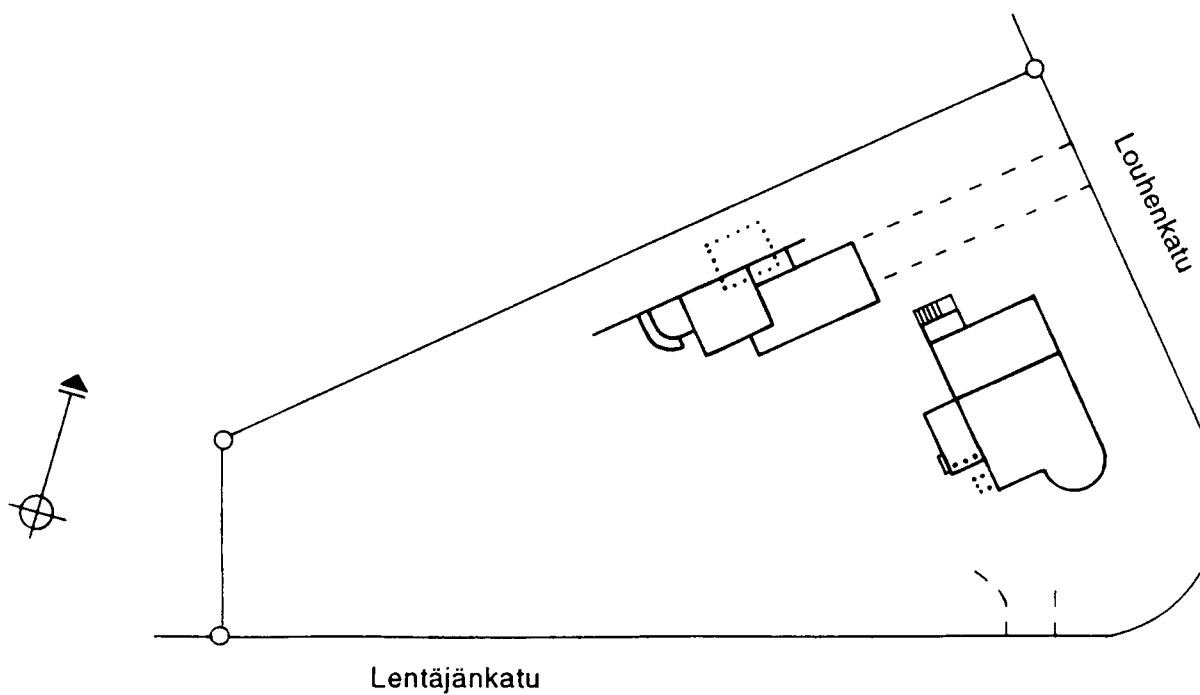
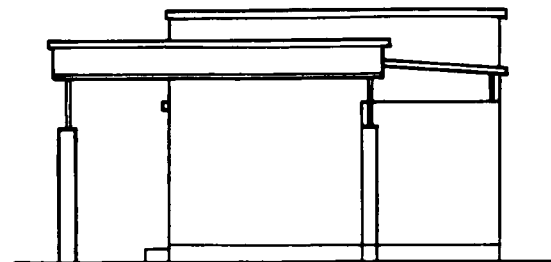
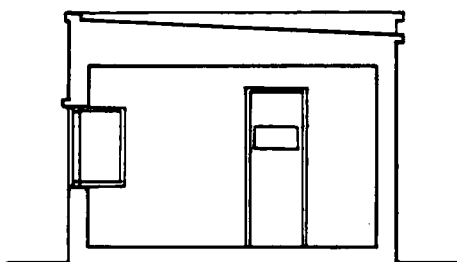
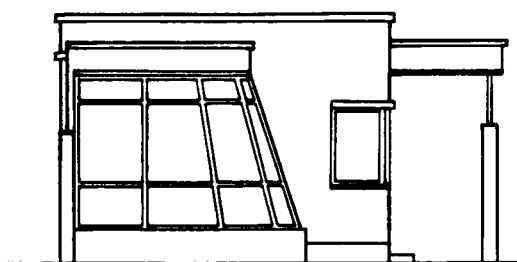
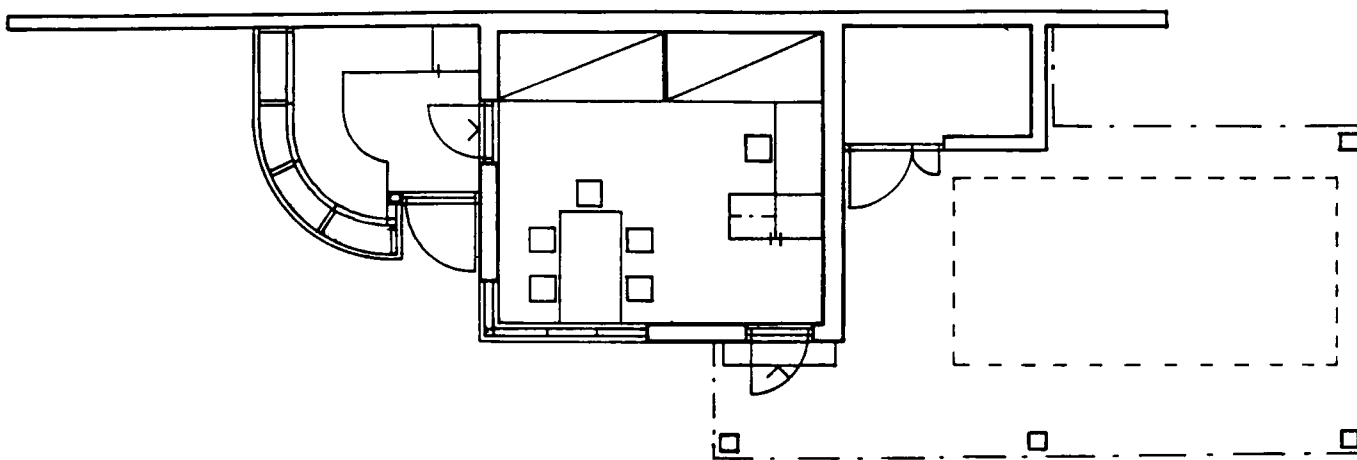
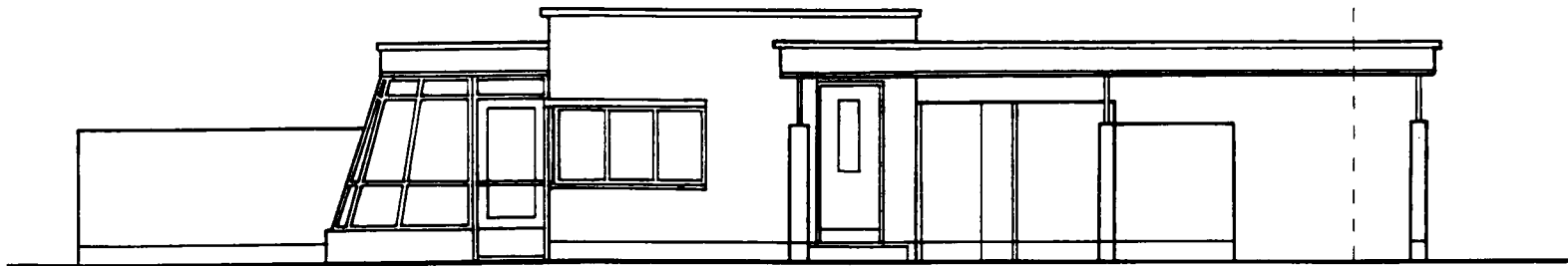
Alakerran 1960-luvun vaihteessa rakennettu kaarevasei-näinen suihkuhuone toistaa julkisivun kaarevaa aihetta, ja on muodoltaan ollut ahtaassa eteisessä perusteltu ratkaisu. Suihku on alakerrassa edelleen käyttökelpoinen, varsinkin jos perimmäinen olohuonetila otetaan makuuhuoneeksi.

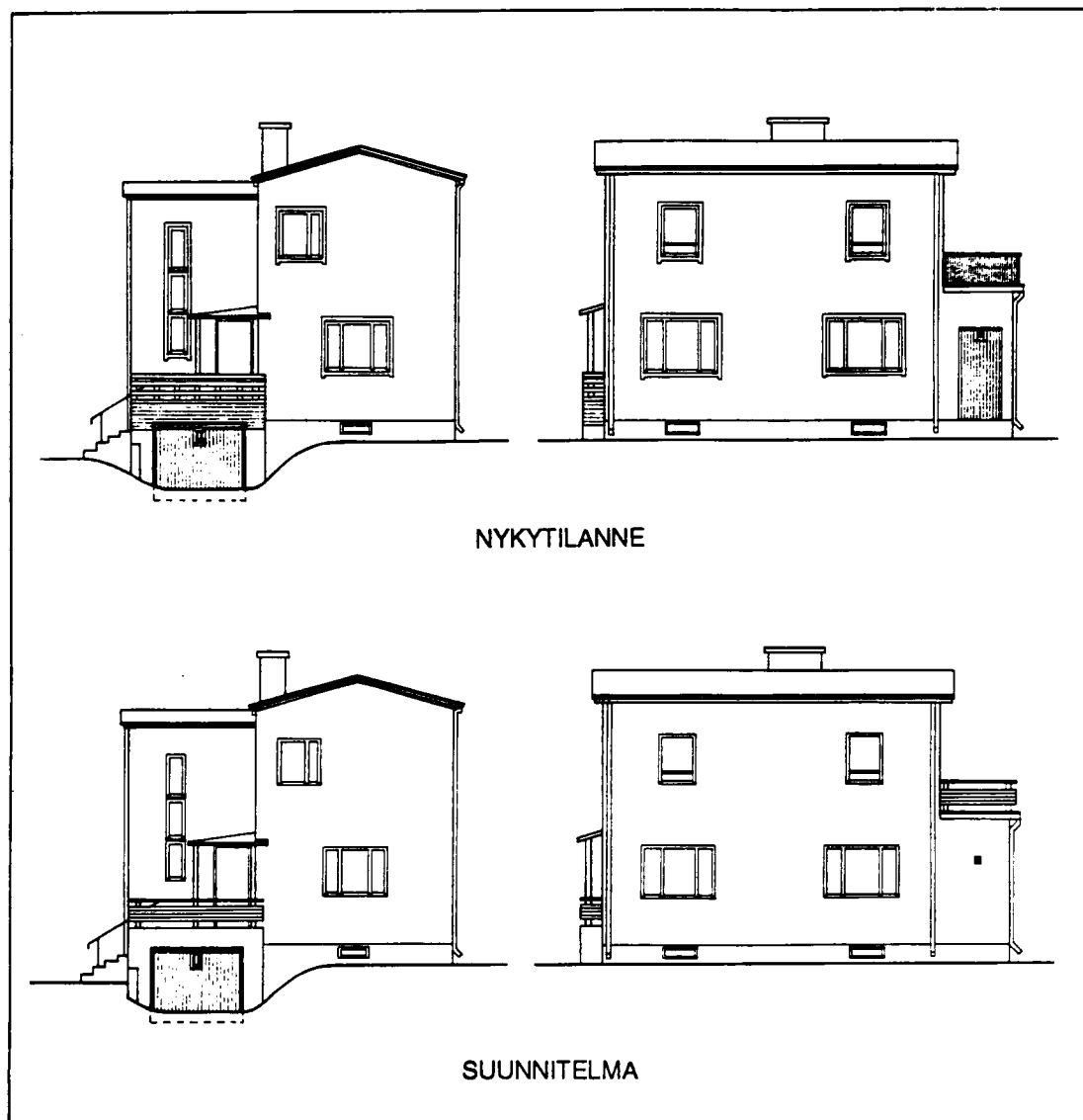
Yläkerrassa on suurennettu wc:tä ja selkiytetty huoneiden muotoa.

Mittakaava 1:100.

Kuva 39: Huvilan 15/12 pihalle on suunniteltu piharaken-nus, jossa on pieni kasvihuone, kesähuone, ulkovarasto ja toistaiseksi tontilta puuttuva autotalli. Kesähuonetta voi-daan talvella käyttää myös puolilämpimänä askartelu- tai leikkutilana.

Rakennuksen runko on suunniteltu rakennettavaksi kevytbe-toniharkoista ja rapattavaksi valkeaksi kuten päärakennus. Mittakaavat 1:100 ja 1:500.

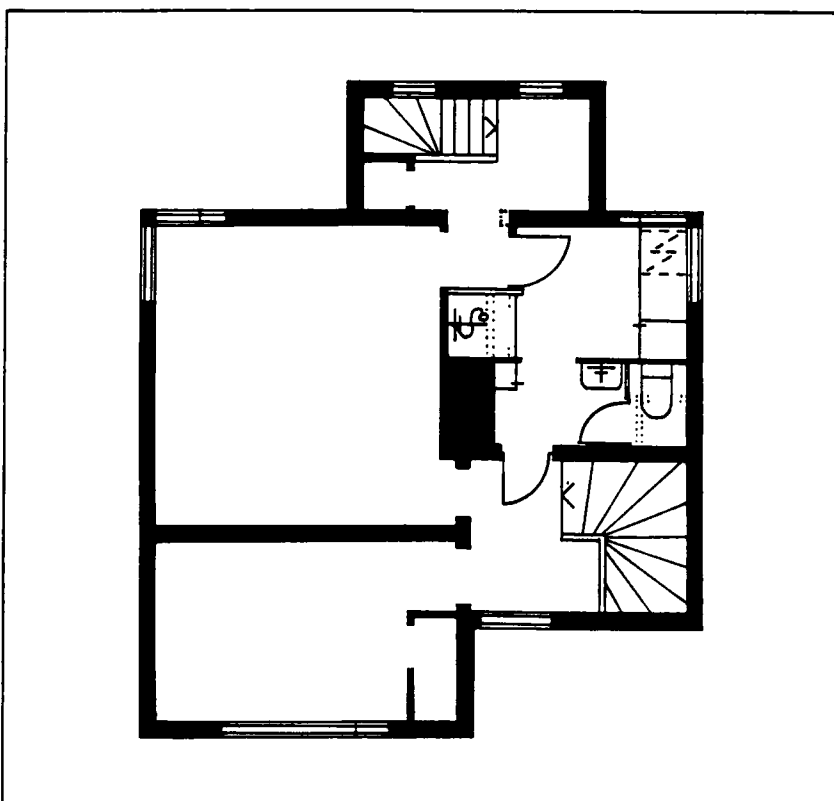
Kuva 40: Ehdotus Huvilan 12/8 julkisivumuutoksiksi: Nykyisellään Huvilan 12/8 kattoa, sokkeliä, ikkunoiden vuorilautoja ja kuistia sekä syöksytorvia on korostettu tummanruskealla värillä.

Ikkunoiden tummanruskeat vuorilaudat ehdotetaan poistettaviksi. Puitteet voidaan maalata öljymaalilla vaaleammiksi. Rappaus voisi sekin olla vielä vaaleampi, samoin räystäät, syöksytorvet ja sokkeli. Sisäänkäyntikuistista on suunniteltu visuaalisesti nykyistä kevyempi.

Harjakaton muuttamiseen tasakatoksi ei ole syytä. Vaikka talo on erikoisen näköinen, kattomuoto on talon historian kannalta perusteltu.

Tummanruskean lauta-aidan voi korvata pensasaidalla.

Mittakaava 1:200.

Kuva 41: Ehdotus Huvilan 17/1 yläkertaan sijoitettavaksi yhdistetyksi kylpy- ja kodinhoituhuoneeksi:

Kun uusia pesutiloja sijoitetaan vanhaan rakennukseen, pitäisi välttää pirstomasta olemassaolevia käyttökelpoisia asuintiloja ja käyttää hyväksi toisarvoisia tiloja kuten komeroita ja kellaria. Haikan funkistaloissa riittävän kokoisen kylpyhuoneen luonteva sijoittaminen yläkertaan on yleensä mahdotonta ilman, että joudutaan luopumaan yhdestä makuuhuoneesta. Kunnollisesti mitoitettu ja saunan yhteyteen sijoitettu kylpyhuone kellarissa ja vanha erillinen wc-tila alakerrassa on kuitenkin yleensä täysin toimiva ratkaisu.

Tässä talossa yläkerran vanhan keittiön muuttaminen pesutilakäyttöön on perusteltavissa talon koolla. Talo on muilta asuintiloiltaan sen verran pieni, että kolmatta makuuhuonetta ei välttämättä tarvita.

Kylpy- ja kodinhoitotila voidaan sijoittaa myös kellariin, saunan yhteyteen. Tällöin yläkerran keittiöstä voidaan tehdä esimerkiksi työhuone.

Ehdotettuun kylpy- ja kodinhoituhuoneeseen on palautettu vanha kulmaikkuna.

Mittakaava 1:100.

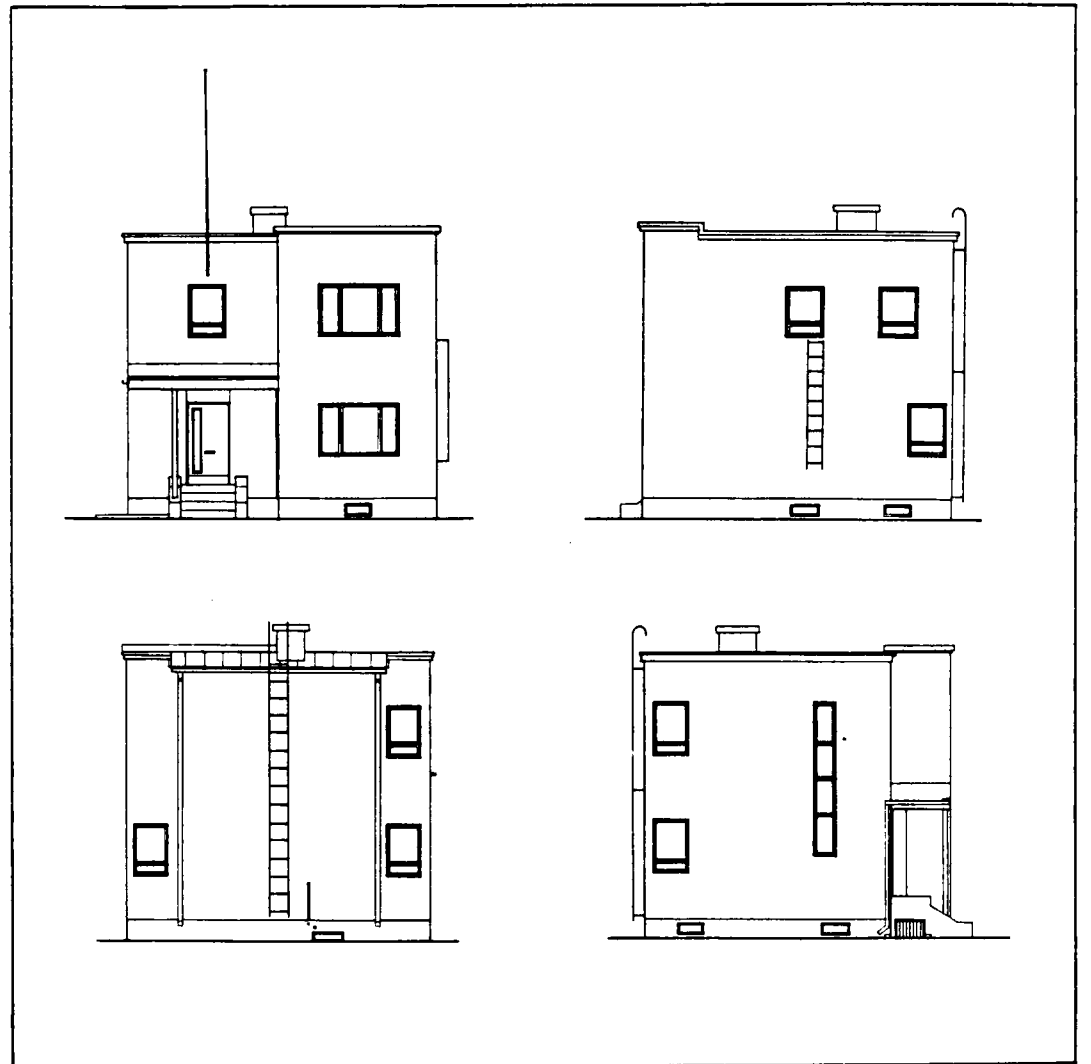
PERUSKORJAUSSUUNNITELMA HUVILAAN 15/3

Tässä yhden Haikan funkistalon peruskorjaussuunnitelmassa on keskitytty muita esimerkkisuunnitelmia tarkemmin yksityiskohtiin kuten rakenne- ja materiaaliratkaisuihin.

Huvila 15/3 valikoitui kymmenen talon joukosta siksi, että talo on säilynyt sisältä ja ulkoa melko alkuperäisessä asussa. Niinpä suunnittelussa on voitu keskittyä nimenomaan peruskorjaukseen eikä myöhemmin tehtyjen muutosten korjailuun.

Mitään suuria rakenteellisia ongelmia ei Huvilassa 15/3 ole. Ongelmat liittyvät, kuten suurinpiirtein kaikissa Haikan funkistaloissa, talon ajanmukaistamiseen ja ulkonäköseikkoihin.

*Kuva 42: Huvilan 15/3 nykyiset julkisivut.
Mittakaava 1:200.*

Keittiö on nykystandardein mitattuna epäkäytännöllinen, varsinkin jos talossa asuu vähänkin suurempi perhe. Vanhoja keittiökalusteita on valittavasti jäljellä enää yksi yläkaappi, muut kalusteet ovat uudempia. Suunnitelmassa esitetään nykyisten keittiökalusteiden uusimista ja niiden määrän lisäämistä. Kalustus saadaan riittäväksi, kun keittiöstä poistetaan arkiruokapöytä, ja ruokasali otetaan myös arkikäyttöön.

Ruokasalin ja olohuoneen välissä oleva suuri oviaukko on aikoinaan korvattu yhdellä laakaovella. Kun alkuperäinen oviaukko palautetaan oleskelutilojen avoimuus lisääntyy.

Puolipyöreän seinän ja yläkerran parvekkeen rekonstruointi ei ole perusteltua sillä tällöin jouduttaisiin luopumaan yhdestä makuuhuoneesta.

Tässä, kuten muissakin alueen funkistaloissa, oleskelutilat ovat selkeästi alakerrassa ja makuuhuoneet yläkerrassa. Suunnitelmassa on suurta makuuhuonetta pienentämällä vanhasta lastenhuoneesta saatu käyttökelpoisemmän kokoinen. Samalla on yläkerran halliin sijoitettu pieni wc. Hallin väljyys saadaan säilymään purkamalla nurkasta kaltevalattainen komero.

Kellarin käyttöä voidaan tehostaa ottamalla vanha puolipyöreä perunakellari pukuhuonekäyttöön. Kellarin vanhasta pukuhuoneesta voidaan tehdä apukeittiö.

Kellarin lattiaa ei välttämättä tarvitse lisäeristää, sillä maaperä toimii melko hyvänä eristeenä. Pintamateriaaliksi voidaan nykyisen, paljaan betonipinnan päälle harkita esimerkiksi koolattua laualattiaa ja pesutiloihin klinkkeriä. Saunaan ja pesuhuoneeseen sopivat myös perinteiset puuritulät.

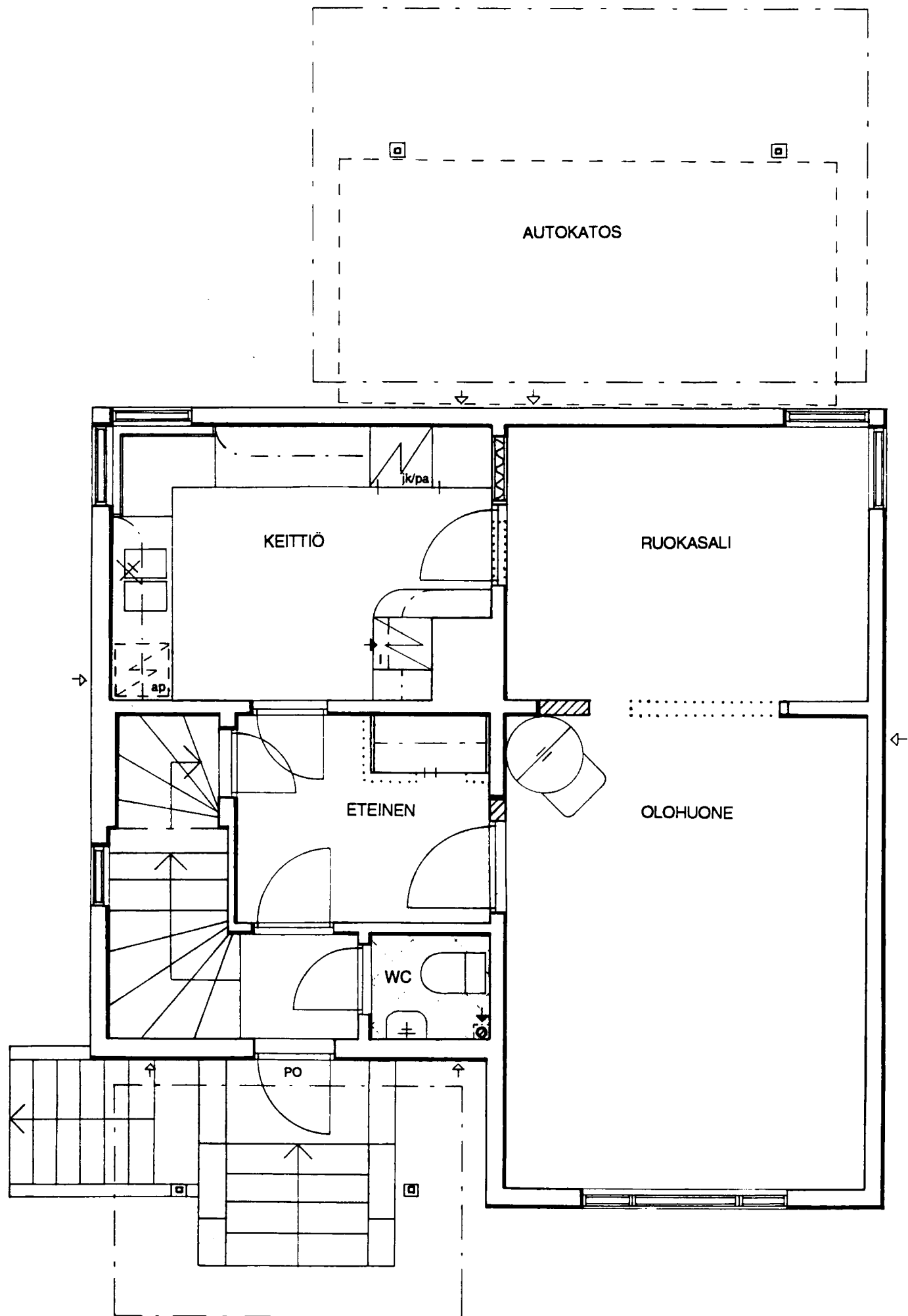
Eteistilaa ulkoa kellariin on nykyisellään yritetty eristää styrox-levyillä, mutta tila on edelleen kylmä ja kostea. Eteistilan ei ole välttämättä oltava lämmitettyä tilaa. Suunnitelmassa sisäseiniin ehdotetaan vaakapanelia, jonka alareunaan jätetään riittävä tuuletusrako. Eteistilan ja kellariaulan välinen ovi voidaan uusita tiiviimmäksi, ja madaltaa tarvittaessa.

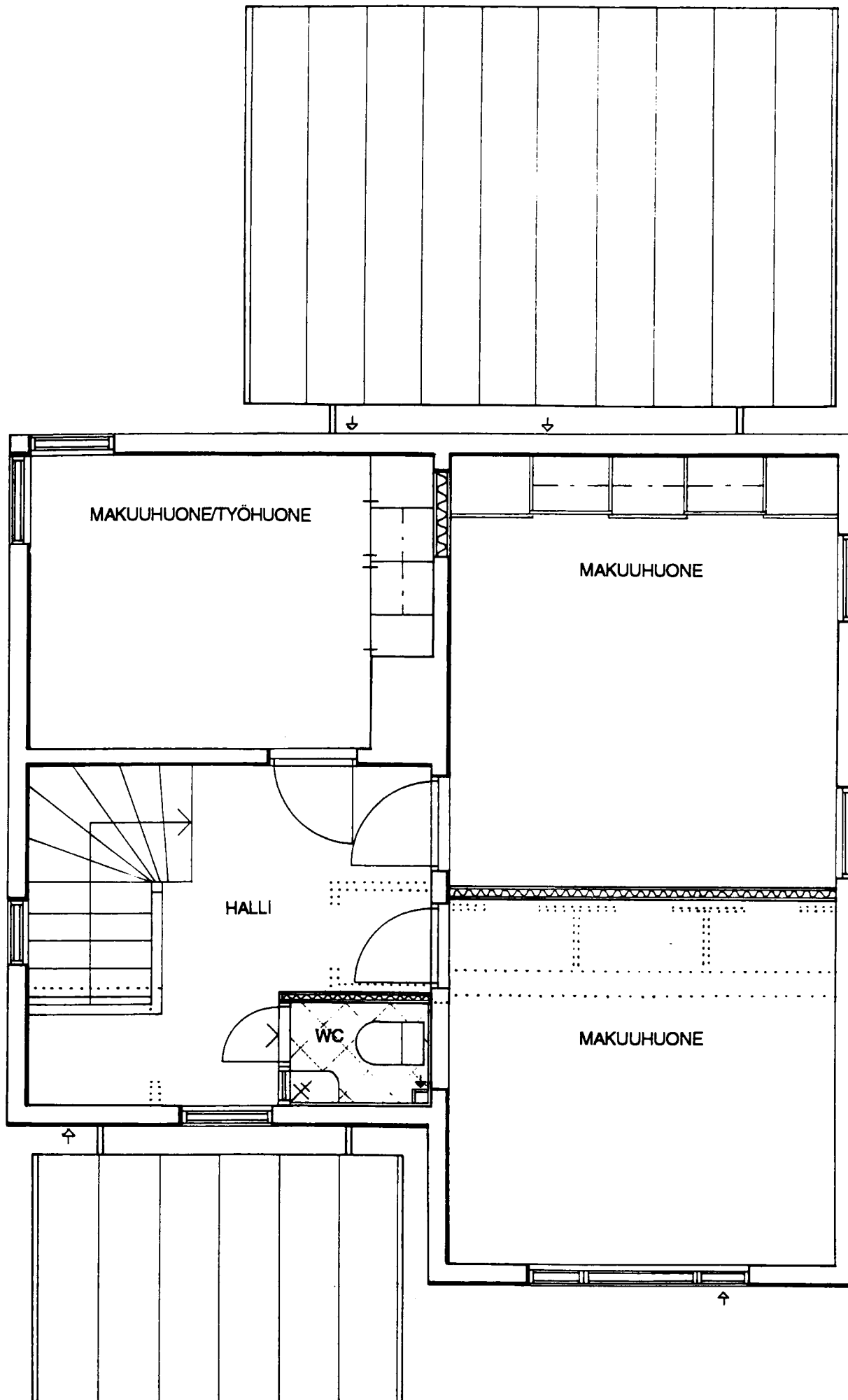
Huvilassa 15/3 ei ole koskaan ollut keittiön puulieden ja kellarin leivinuunin ja kiukaan lisäksi muita tulisijoja, vaikka sellaisia alussa harkittiin. Suunnitelmassa ehdotetaan olohuoneeseen öljymaalilla maalattavaa peltikuoriuunia. Keittiön puuliesi on jossain vaiheessa poistettu. Nykyaikaisessakin keittiössä se olisi käyttökelpoinen, myös lisälämmönlähteenä.

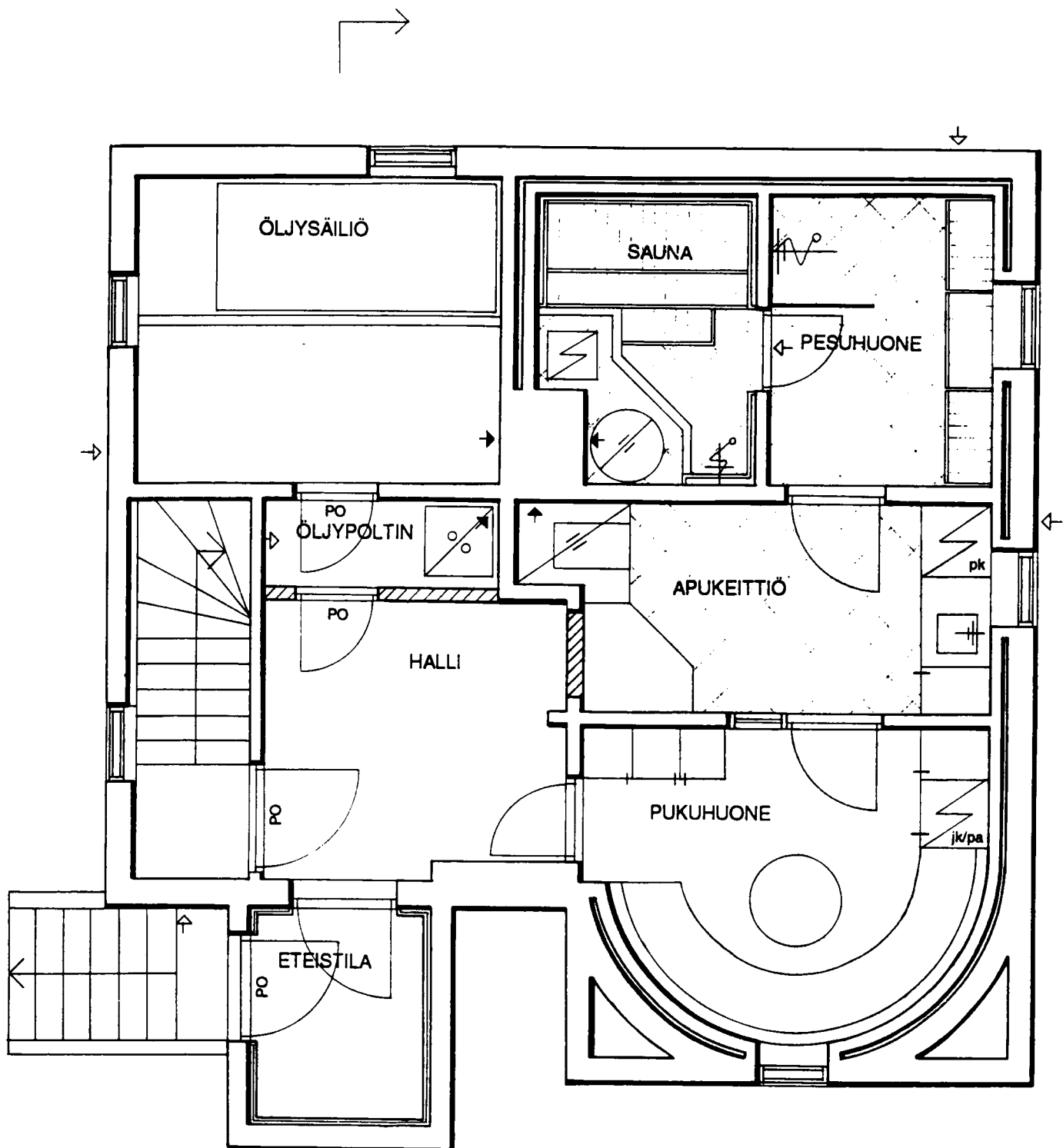
*Kuva 43: Suunnitelma Huvilan 15/3 pohjakerrokseksi.
Mittakaava 1:50.*

*Kuvat 44 ja 45 (seuraavilla sivuilla): Suunnitelmat Huvilan 15/3 toiseksi kerrokseksi ja kellariksi.
Mittakaava 1:50.*

Kellarin pukuhuoneessa olevaa leivinuunia ei ole käytetty vuosiin, ja se on hieman haljennut. Uuni on kuitenkin todennäköisesti korjattuna otettavissa uudelleen käyttöön. Saunassa puukiukaan rinnalle voidaan sijoittaa helpommin lämpiävä sähkökuuas, jos sellaiseen nähdään tarvetta. Puukiuas kannattaa sen antamien makeampien löylyjen vuoksi säilyttää.

Keskuslämmityspatterit ovat talossa alkuperäiset ja toimivat. Energiansäästön kannalta kannattaa öljypolttimen teho tarkastaa.

Lisäeristämiseen ei talossa ole tarvetta. Jos seinän sisään joudutaan kutteripurun painumisen takia lisäämään eristettä, on suositeltavinta lisätä selluvillaa.

Vanhimmat sähköjohdot ovat uppoasennettuja. Niiden uusiminen on tämän ikäisessä talossa harkitsemisen arvoista johtojen haurastumisen takia. Johdot sijoitetaan vanhoihin putkiin.

Sisämateriaaleissa on käytettävä mahdollisimman alkuperäisen kaltaisia luonnonmateriaaleja. Normaali tapetointi, maalaus ja lakkaus ovat talon henkeen paremmin sopivia kuin erilaiset seinä- ja kattolevyt, joita talossa tällä hetkellä on monin paikoin käytetty.

Porrashuoneessa ja yläaulassa on jäljellä alkuperäistä pienikukkaista tapettia. Se on paikoin kulunut ja haalistunut. Varsinaisissa arvorakennuksissa noudatettavaan tapaan on tässäkin talossa vanhasta tapetista mahdollista jättää mallipala johonkin osaan seinää, kertomaan historiallisista kerrostumista. Tätä tapaa voidaan käyttää myös muissa tiloissa, jos nykyisten materiaalien alta löytyy mielenkiintoisia materiaaleja.

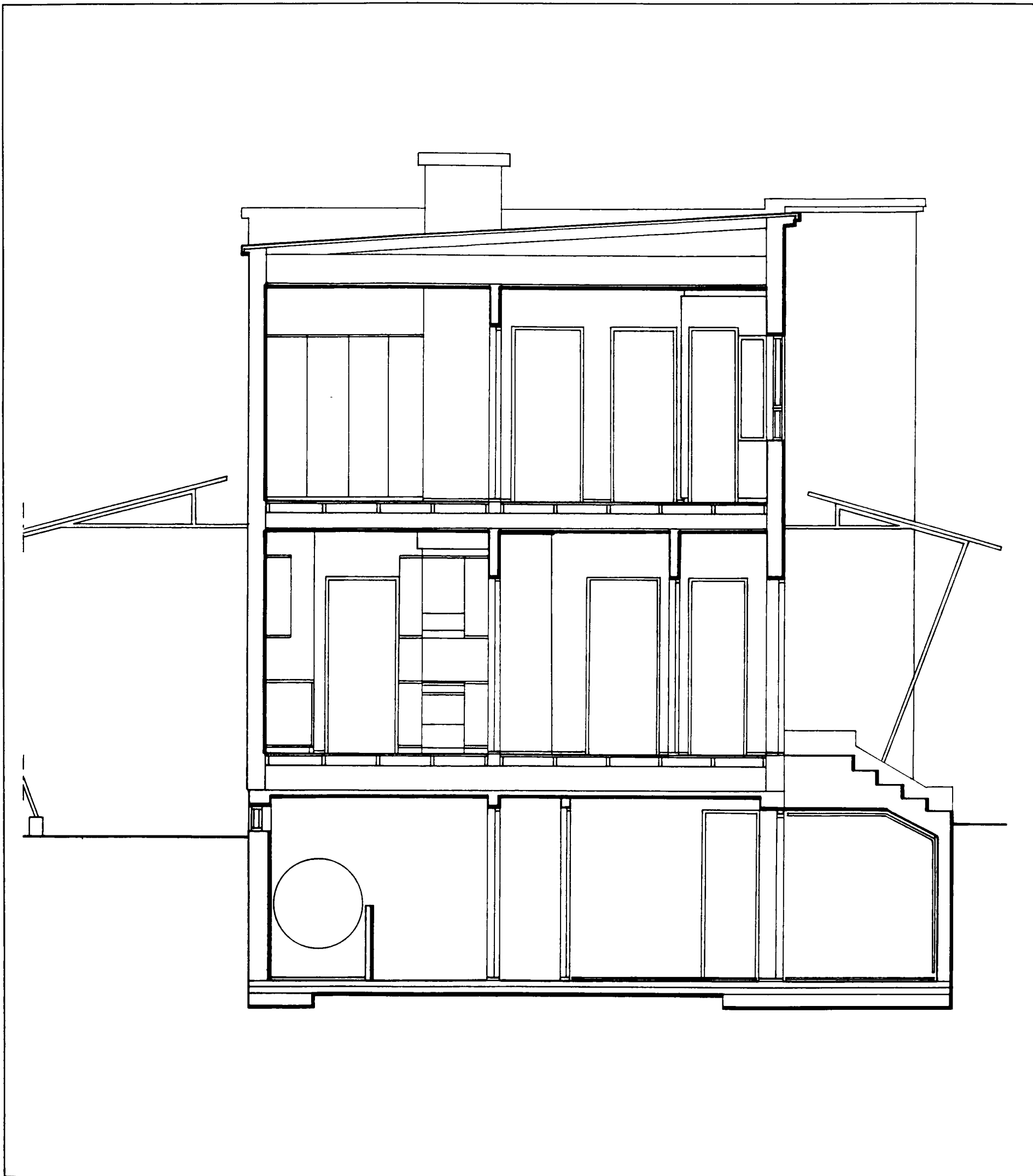
Katoissa sekä porrashuoneessa oleva panelointi on ehdottomasti säilyttämisen arvoinen.

Lattiat on tällä hetkellä päällystetty pääasiassa erilaisilla korkkimattoilla. Yläaulassa lattiapintana on edelleen lauta. Uusiksikin lattiamateriaaleiksi ovat lauta ja korkkimatto suositeltavimmat. Vanha lautalattia on maalattuna, ja tarvittaessa hiottuna, edelleen täysin käyttökelpoinen.

Keittiön pinkopaperikatto on pari vuotta sitten revennyt. Syynä on ollut joko liiallisen lämmittämisen ja sen myötä huoneilman kuivumisen aiheuttama pahvin kutistuminen, tai sitten rakenteen liikahtaminen; muuta merkkiä rakenteiden liikkumisesta ei kylläkään ole.

Pinkopaperiseinät ja -paperikatto ovat periaatteessa säilyttämisen arvoisia pintamateriaaleja. Paperikaton uusiminen ja paikkaaminen ovat kuitenkin ammattitaitoa vaativaa. Yläkerran suuressa makuuhuoneessa on liimamaalilla maalattu kattopaperi maalattu uudestaan lateksilla, ja maali on irronnut suurina kappaleina. Maalauksen poistaminen on hanka

*Kuva 46: Suunnitelma Huvilan 15/3 leikkaukseksi.
Mittakaava 1:50.*

laa. Jos yläkerran tilajakoa muutetaan on suositeltavaa vaihtaa kattoon uusi pinkopaperi. Yhtenäiseksi tasoitettu ja liimamaalilla valkoiseksi maalattu kipsilevy on myös mahdollinen kattomateriaali.

Sisäovet maalataan tarvittaessa uudestaan öljymaalilla ja uudet ovet teetetään vanhojen malliin. Väriä valittaessa kannattaa ensin vanhaa maalipintaa raaputtamalla tutkia ovissa aiemmin käytetyt värisävyt.

Irtokalusteisiin ja värikyseen ei ole tässä suunnitelmassa otettu yksityiskohtaisemmin kantaa. Sisustuksen olisi kuitenkin hyvä noudatella talon yleisilmettä ja rakennusajan mukaisia ratkaisuja.

Nykyinen, alkuperäisen sileästä poikkeava, karkea julkisivurappaus kerää helposti likaa ja on väriltään hieman liian tumma. Maali on lisäksi sieltä täältä irronnut rappauspinnasta. Nykyinen rappauspinta suositellaan pestäväksi vedellä ja vaurioituneet kohdat paikattaviksi. Koko seinäpinta tulisi tasoittaa nykyistä sileämmäksi hierontappaukseksi. Rappauksessa voidaan käyttää valkoista värilaastia, joka koostuu valkosementistä ja marmorijauheesta.

Sokkelin rappaus on paikoin lohkeillut ja maali irronnut. Ennen paikkarappausta on helposti irtoava rappaus ja maali poistettava.

Peltikatto voidaan tarvittaessa maalata pellavaöljypohjaisella grafiitimaalilla. Mahdollinen irtonainen maali poistetaan, ja maalaus voidaan tehdä vanhan maalin päälle.

Sisääntuloseinään sijoitetut rakennuslevyt on suunnitelmassa poistettu ja seinä noilta osin uudestaan rapattu. Ovikatos on vaihdettu selvästi uuden ja kepeämmän näköiseksi teräskatokseksi. Samalla periaatteella on luoteisjulkisivun puolelle suunniteltu autokatos. Nykyisten kattotikkaiden paikkoja on muutettu.

Lippu on tällä hetkellä nostettava salkoon katoilta tai kurkotellen ylähallin ikkunasta. Lipputankoa ja sen sijaintia voidaan kuitenkin pitää taloon niin oleellisesti liittyvänä yksityiskohtana, että se olisi säilytettävä.

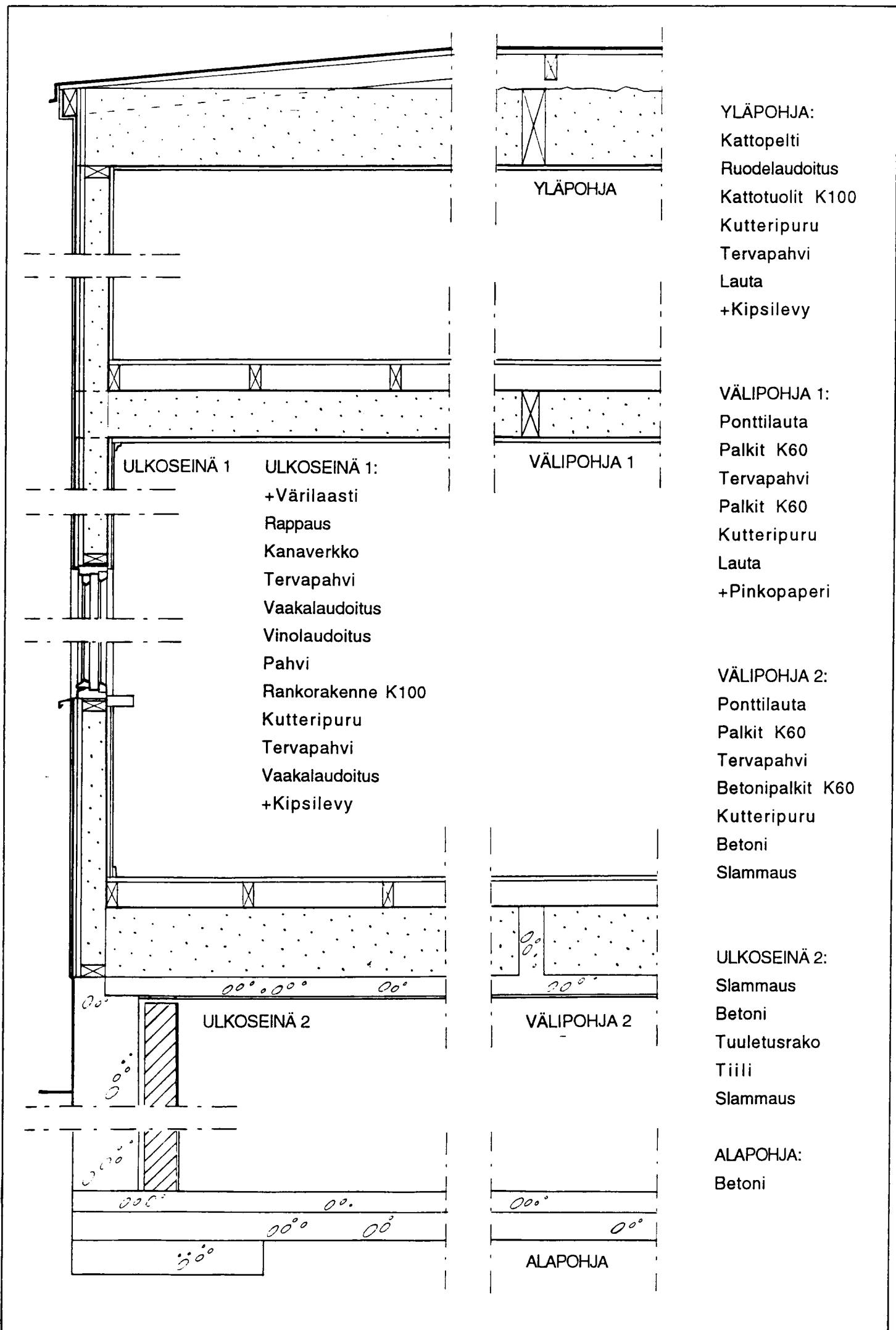
Nykyinen ulko-ovi on talon luonteeseen sopimaton. Uusi ulko-ovi on suunniteltu soveltaen talon alkuperäispiirustusten mukaista ovea. Oven väri voi olla tummanvihreä.

Nykyiset ikkunat ovat tummanruskeaksi kuultokäsiteltyä puuta. Paikoin, etenkin etelänpuoleisella seinällä, ovat puun syyt auringon vaikutuksesta hapertuneet. Ikkunat ovat vielä käyttökelpoiset, ja ne suositellaan maalattaviksi pellavaöljymaalilla ulkoa vihreiksi ja sisältä valkoisiksi. Ikkunoiden kapeat vuorilaudat voidaan maalata valkeiksi.

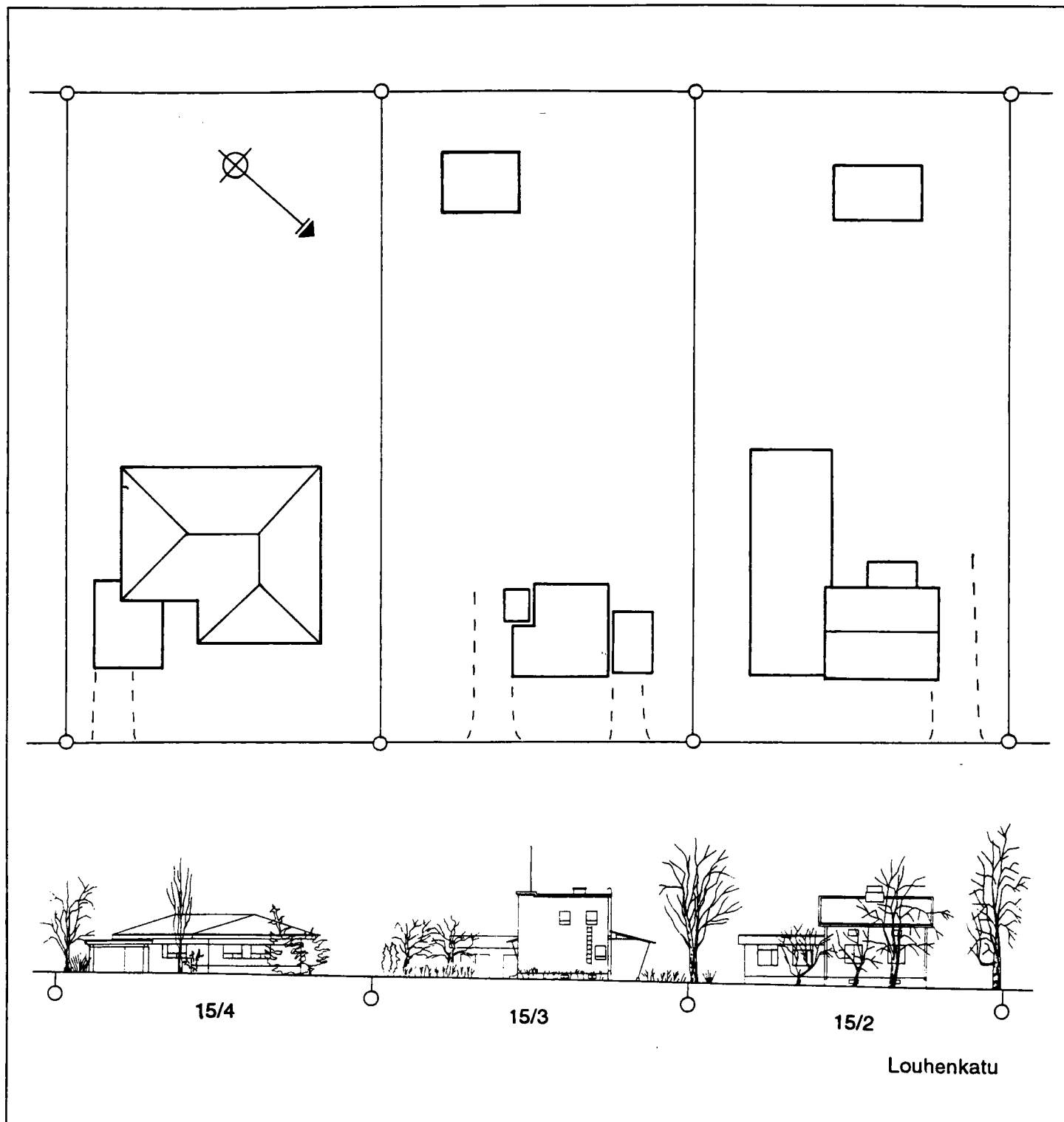
Kuva 47: Suunnitelma Huvilan 15/3 rakenneleikkaukseksi.

Lisätyt materiaalit on osoitettu + -merkillä.

Mittakaava 1:20.

Vesivaurioiden estämiseksi on pidettävä huolta siitä, että vesipellitykset ja rännit ovat kunnossa, ja ettei sadevesi pääse jatkuvasti roiskumaan esimerkiksi seinän vierellä olevista kasveista rappauspinnalle.

Kuva 48: Suunnitelma Huvilan 15/3 asemapiirroksiksi ja katujulkisivuksi.

Tontilla on runsaasti rakennusoikeutta. Käyttämätöntä kerrosalaa on noin 305 m². Pohjapinta-alaltaan mahdollinen laajennus saisi olla noin 130 m².

Viereisistä naapuritonteista 15/4 oli pitkään rakentamatta. Vasta 1980-luvun alkupuolella sille rakennettiin yksikerroksinen ja pohja-alaltaan laaja kahitiilitalo. Toisella naapuritontilla 15/2 on alueelle tyypillinen puolitoistakerroksinen, rapattu omakotitalo. Sitä on vuonna 1971 laajennettu matalalla, myös kahitiilisellä siipirakennuksella.

Mittakaava 1:500.

Vanha yhdistetty autotalli ja ulkovaja voi toimia muun muassa harrastusvälinevarastona ja halkoliiterinä. Pienempi halkojen käyttövarasto on hyvä olla esimerkiksi kellariaulassa. Koska ulkovaja sijaitsee tieltä katsottuna tontin äärimmäisessä päässä, autotallia voitaneen ajatella vain kesäauton säilytykseen.

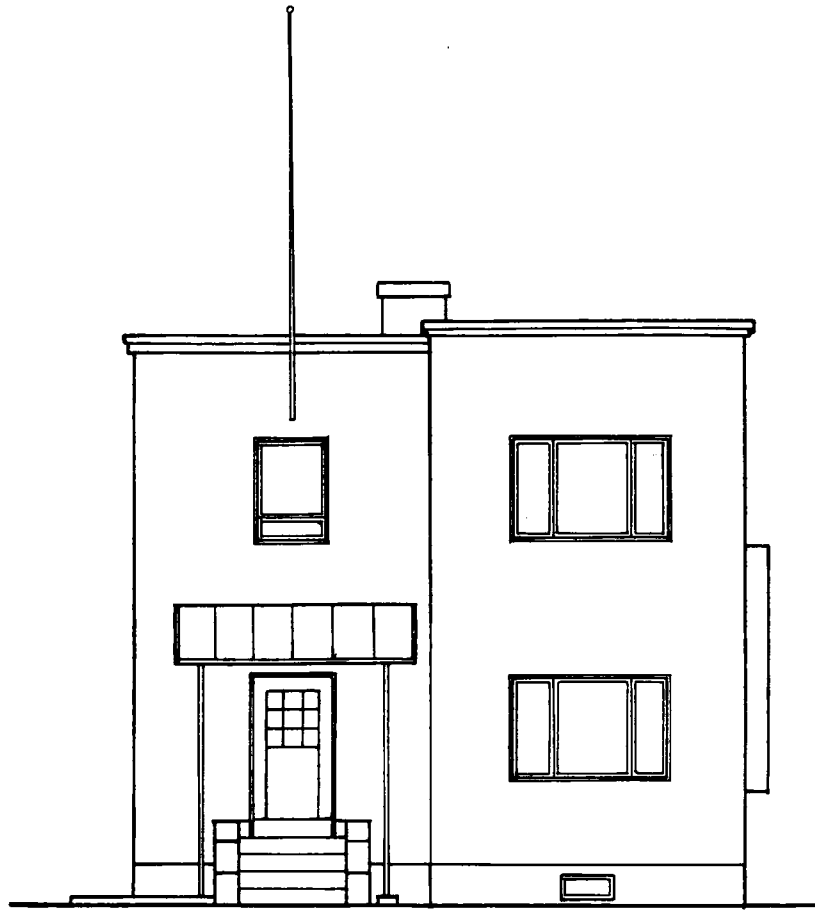
Pihan omenapuita voidaan vähitellen uusia. Tontin aitaamiseen on matalahko pensasaita suositeltavin. Kovin korkea ja tuuhea pensas estää talon näkymät kadulle ja päinvastoin. Kapealla tontilla sijaitseva piha on tarpeeksi suojaisa ilman näköestettä kadulle.

Pihalla on kaivo, josta käyttövesi alkujaan saatiin. Kaivo kannattaa säilyttää vaikkapa mahdollista myöhempää tarvetta varten.

Järvestä johdettua vettä voidaan edelleen käyttää esimerkiksi pihan kasteluun.

Kuvat 49 ja 50 (seuraavilla sivuilla): Suunnitelmat Huvilan 15/3 julkisivuiksi.

Mittakaava 1:100.

KAARKOON

RAPPAUS: Väri-laasti, hierretty, valkoinen

KATOKSET: Teräs, öljymaali, tummanvihreä

OVI: Puu, öljymaali, tummanvihreä

PUITTEET JA KARMIT: Öljymaali, vihreä

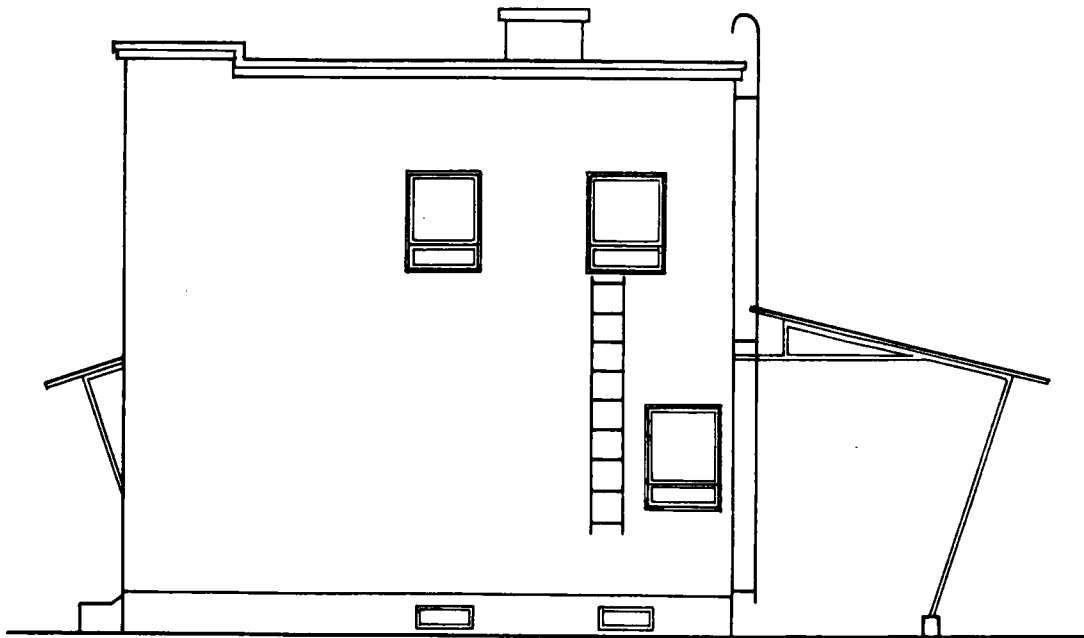
VUORILAUDAT: Öljymaali, valkoinen

SOKKELI: Slammas, harmaa

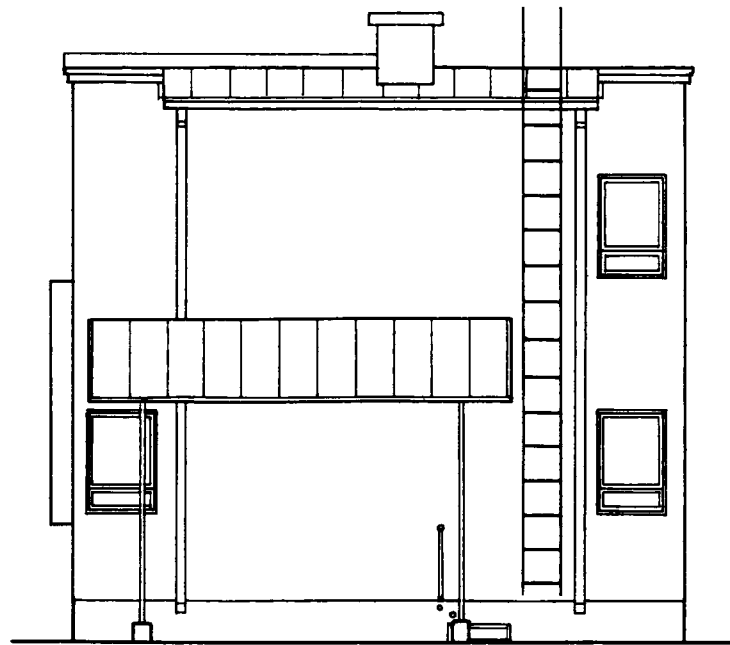
RÄYSTÄSPELTI, SYÖKSYTORVET JA KATTOTIKKAAT:
Öljymaali, harmaa

KATTOPELTI: Grafiittimaali, tummanharmaa

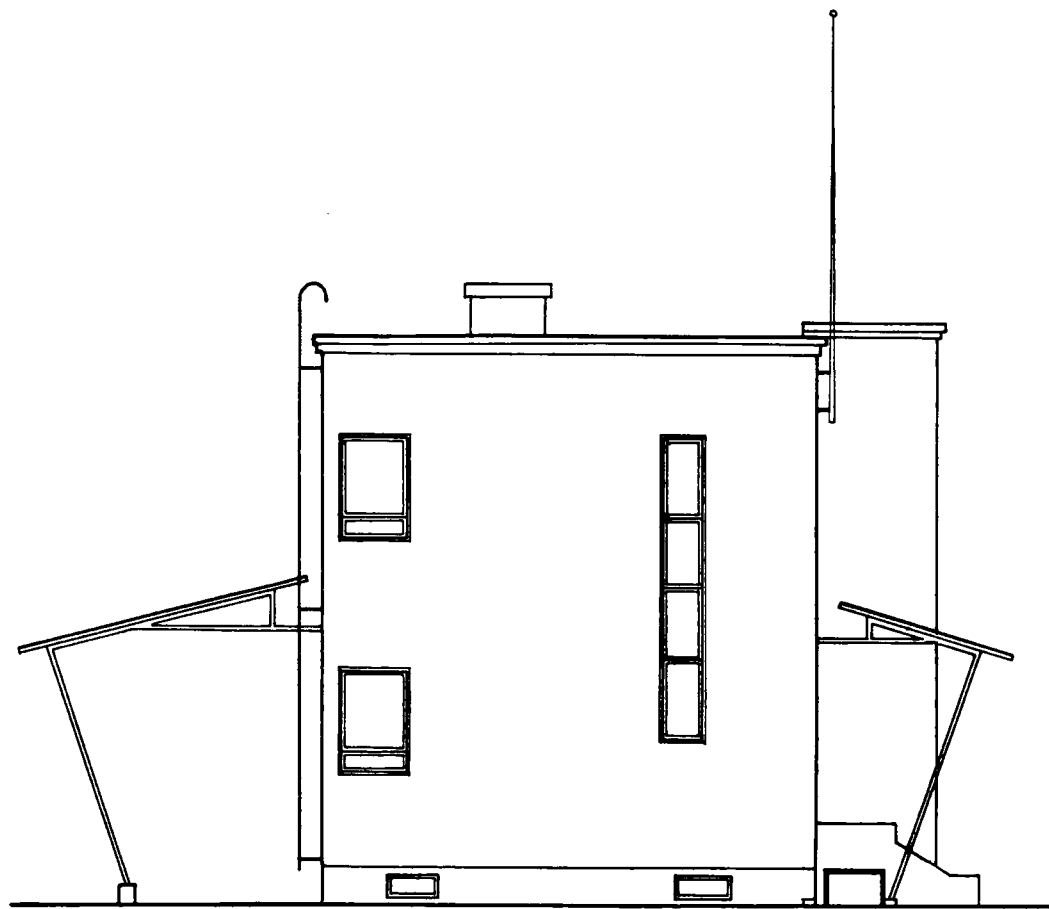
LIPPUTANKO: Öljymaali, valkoinen

KOILLISEEN

LUOTEeseen

LOUNAASEEN

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

- Aamulehti 3.2.1946: s.4. "Haikan omakotialueella noin 100 taloa ja 500 asukasta".
- Arkkitehti 11/1939: s.169. "Arkkitehtiliiton rakennustaidenäyttely. 8—23 p. Marraskuuta 1930".
- Arkkitehti 2/1932: Liite s.7. "Suomen Arkkitehtiliitto (helmikuussa 1932)".
- Arkkitehti 4/1932: s.62-64 ja s.73-75. "Pohjoismaiset rakennuspäivät 1932. Insuliittihuvilakilpailu".
- Arkkitehti 6/1932, s.84-86. "Asuntotyyppejä Pohjoismaisten rakennuspäivien asunonäytelyssä".
- Arkkitehti 6/1932: s.94-98. "Viikonloppumaja-kilpailu".
- Arkkitehti 8-9/1950: Liite s.14. "Paavo Hanste 50v."
- Asutushallituksen arkistoluettelo 523, "Asutustarkastaja-Asutushallitus", Valtionarkisto.
- Brunila, Birger: "Sananen huokeista kesäasunnoista", s.217-232. Otava (aikakauslehti) 1913.
- Englund, Kaj (nimimerkillä K.E-d.): "Funkis-Tradis". Liite s.24. Arkkitehti 6/1937.
- "Eureka" byggnadsritningar, Hälsingborg 1949.
- Heinonen, Raija-Liisa: Funktionalismin läpimurto Suomessa. Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki 1986.
- Huttunen, Erkki: "Funktionalismi - Rakennustaiteen 'tarvetyyli'. Hiukan sen edellytyksistä ja sen estetiikasta." s.12-15. Nuori Voima 1/1936.
- Härö, Merja toim.: Työväenasunnot. Suomen rakennustaiteen museo, Helsinki 1981.
- Kaukovalta, K.V. & Jaakkola, K. & Sorila, Aug.: Pirkkalan historia, Tampere 1934.
- Lahti, Matti J.: Kuinka Helsinkiä on rakennettu. Rakennustoimintaa ja työmenetelmiä viime vuosisadan loppupuolelta toiseen maailmansotaan asti, Vammala 1960.
- Maalain (nimimerkki): "Kansanomaisesta ja nykyaikaisesta funkistyylistä rakennustaiteessamme rahvaan miehen arvostelemana". s.118-119. Rakennustaito 5-6/1937.
- Mikkola, Kirmo toim.: Funkis. Suomi nykyaikaa etsimässä. Suomen ra-

- kennustaiteen museo, Helsinki 1980.
- Nikula, Riitta: "Aesthetic versus historical values". s.70-75. Building Conservation 88 Symposium, Report, Helsinki 1989.
- Niskanen, Aino: Osuusliike rakentaa. Ajankuvia arkkitehtuurista, Helsinki 1987.
- Otava (aikakauslehti): "Huokeita kesäasuntoja", s.169-181, 1913.
- Paalanen, Elias: Omakotirakennusten tyyppiirustuksia ja rakennusopas. Sosialiministeriön tiedonantoja, Helsinki 1935.
- Pirkkalainen 34/1990: s.1 ja 5. "Omakotiväki juhli Haikassa: Puoli vuosisataa asukkaiden yhdyssiteenä".
- Rakennusjärjestys rakennussuunnitelmalle järjestetyille Haikan omakoti-alueelle Pirkkalan kunnassa, 1938 (Liite 1).
- Rakennustaito 14-15/1939: s.223-224. "Esimerkin voima".
- Rakennusteollisuus Oy: 99 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader. "Funkis-tradis" no2, Helsinki.
- Rakennusteollisuus Oy: 111 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader no3, Helsinki.
- Saarenheimo, Juhani: Vanhan Pirkkalan historia, Tampere 1974.
- Saarikangas, Kirsi: "Onnelliset omat kodit -1940-luvun tyyppitalot ja niiden sosiaali- ja aatehistoriallista taustaa". s.191-214. Taidehistoriallisia tutkimuksia 10, Helsinki 1987.
- Schultén, Marius af: "Huvilat ja lomamajat". s.186-188. Arkkitehti 12/1937.
- Stigell, Anna-Lisa: "Maaseudun funktionalismi". s.49-55. Asuntonäytely 39, Helsinki 1939.
- Strengell, Gustaf: "Millaiselta tulee kirkkojemme näyttää". s.114-115. Suomen Kuvalehti 2/1933.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

- Haikan omakotiyhdistys Ry: Hallituksen pöytäkirjat 1940-1955.
- Heikkilä, Jorma: Valtion lentokonetehtas v.1921-1936. JY pro gradu, moniste, Jyväskylä 1971.
- Knuuti, Mikko: Pirkkala. Rakennushistoriallinen tutkielma. Moniste, Pirkkala 1975.
- Seppänen, Jouko: Funkis-pientalot. Tasakaton ensiaskeleet suomalaisessa pientalossa 30-luvulla. TTKK Arkkitehtuurin historian laitos, harjoitustyö, moniste, Tampere 1982.

HAASTATTELUT

Alanen, Anneli (23.10.1989, 12.1.1990)
Alanen, Aulis (12.1.1990)
Angelvuo, Oiva (10.1.1990)
Angelvuo, Meeri (10.1.1990)
Forss, Helge (Rakennusteollisuus Oy), (18.12.1989, 4.9.1991)
Giltig, Pirjo (15.12.1989)
Hanhivaara, Elli (12.1.1990)
Hanhivaara, Ossi (12.1.1990)
Itkonen, Taimi (8.3.1990)
Juntunen, J.A. (17.1.1990)
Juntunen, Teija (17.1.1990)
Järvi, Sirkka (9.1.1990)
Kalliokoski, Ritva-Liisa (Ympäristöministeriö, ylitarkastaja),
(7.1.1991)
Laukkanen, Markku (29.1.1990)
Laukkanen, Ulla (29.1.1990)
Lehtipuu, Irma (19.1.1990)
Mäkelä, Marja (15.3.1990)
Mäkinen, Jukka (4.2.1990)
Mäkinen, Tiina (4.2.1990)
Roivainen, Matti (Pirkkalan kunta, kunnanarkkitehti), (15.12.1989,
21.1.1991)
Saarinen, Esko (16.1.1990)
Saarinen, Sirkka (16.1.1990)
Sallila, Pertti (Kärköjän kunta, rakennustarkastaja), (29.10.1990)
Sillanmäki, Kirsi (29.1.1990)
Tallqvist, Tore (TTKK, Arkkitehtuurin historian professori), (5.9.1991)
Tetri, Tarja (Haikan omakotiyhdistys, puheenjohtaja), (2.10.1989,
4.9.1991)
Tuominen, Helmi (18.1.1990, 23.1.1991)
Virtanen, Elsa (8.3.1990)

KUVALÄHTEET

Kannen kuva: Hanhivaara, Ossi.

Alkuperäiset Haikan rakennuspiirustukset: Pirkkalan kunta. Rakennusvalvonta.

Kuva 1: Arkkitehti 4/1932, s.62.

Kuva 2: Arkkitehti 8/1936, s.125.

Kuva 3: Seppänen s.141. (Alkuperäiset piirustukset: Helsingin rakennustarkastuksen arkisto.)

Kuva 4: Paalanen, 1935.

Kuva 5: Rakennusteollisuus Oy: 111 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader no3.

Kuva 6: Rakennusteollisuus Oy: 111 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader no3.

Kuva 7: Rakennusteollisuus Oy: 99 "Eureka" Rakennuksia-Byggnader "Funkis-Tradis" no2.

Kuva 8: Hanhivaara, Ossi.

Kuva 9: Pirkkalan kunta, Suunnittelutoimisto ja Tampereen kaupunki, Mittausosasto.

Kuva 10: Pirkkalan kunta. Suunnittelutoimisto.

Kuva 11: Haikan Omakotiyhdistyksen valokuva-albumit. (Alkuperäinen kuva Veljekset Karhumäki Oy.)

Kuva 12 ja 16: Alkuperäinen tonttikartta Pirkkalan kunta, Suunnittelutoimisto.

Kuva 15: Haikan omakotiyhdistyksen valokuva-albumit ja tekijä. (Alkuperäinen vuoden 1940 kuva Yrjö Hassinen.)

Kuva 17: Hanhivaara, Ossi.

Kuvat 18 ja 22: Itkonen, Taimi. (Alkuperäinen kuva Sulo Virtanen.)

Kuva 21: Pirkkalan kunta, rakennuspiirustuksia, valokopio.

Kuvat 23, 24 ja 25: Itkonen, Taimi. (Alkuperäiset piirustukset Kolho Oy.)

Kuva 31: Itkonen, Taimi. (Alkuperäinen kuva Sulo Virtanen.)

Liite 1: Hanhivaara, Ossi

RAKENNUSJÄRJESTYS

RAKENNUSUUNNITELMALLE JÄRJESTETYLLE
HAIKAN OMAKOTIALUEELLE
PIRKALAN KUNNASSA

Rakennusjärjestys
rakennusuunnitelmalta järjestetyille
Haikan omakotialueelle
Pirkalan kunnassa

1 luku.

Alueen järjestely ja rakentaminen.

1 §.

Haikan omakotialueen rakennusuunnitelma alue Pirkalan kunnassa on järjestettävä ja rakennettava vahvistetun rakennusuunnitelman ja siihen kuuluvien rakennusuunnitelmasrysten mukaan.

Rakennustoiminnan järjestelyssä on sen lisäksi mitä asemakaavassa, rakennuslainsäädännössä tai muuten laillisessa järjestyksessä on säädetty, noudatettava tämä rakennusjärjestys säännöksiä.

2 luku.

Katujen, teiden ja yleisten paikkojen rakentaminen ja kunnossapito.

2 §.

Yleistä liikennettä varten tarkoitettua, rakennusuunnitelman merkityn tieman kuntoon panemiseen ja kunnossapidamiseen on vastaavasti sovellettava yleisen joko- ja teliaisäädännön alopääty- ja kyläntä koskevia perusteita, mikäli tiemerkorastusta ei ole järjestetty niin, että maanomistajat tai/tonttien omistajat tai haltijat ovat vapaaehtoisesti ottaneet vastatakseen noista rasituksista.

3 luku.

Viemärit.

3 §.

Tontin omistaja tai haltija on velvollinen ryhtymään tarkoituksenmukaisiin toimenpiteisiin tontin kuivauksen ja jäteveden poistamista varten. Jäteveden ja juoksevan lian kokoamista varten on tontille terveydellisesti sopivaan paikkaan tehtävä kaivo vetäjäpäänsästä noin 10 m pohjus sekä pohja- ja pintaveden keräämistä varten tehtävä tontille oia. Mainittuun kaivoon ja oijin kerääntyneen veden poistamista varten on, mikäli viemärijohtaja on alueelle rakennettu.

tehtävä yleiseen tai yksityiseen viemäriin laskeva suljettu tai viemäriputki tai on lähtevä ohjattava tai kuljetettava muuhun terveydenhoitolautakunnan hyväksymään paikkaan.

4 §.

Mitä rakennuslainsäädännön 17 §:ssä on sanottu oikeudesta johtaa yleisen viemäriputken yksityiseen maan läpi, tontinomistajan velvollisuudesta sallia yksityisen viemäriputken rakentaminen maansa kautta sekä usealle tontille yhteisen yksityisen viemäriputken tekemisestä on vastaavasti sovellettava tässä puhetta olevaan yleiseen tai yksityiseen viemäriin.

5 §.

Kaivun tai lantasaalosta tulevaa likaa ei saa johtaa 3 §:ssä sanottuun viemäriin, ellei terveydenhoitolautakunta erityisten olosuhteiden perusteella anna siihen suostumusta.

6 luku.

Rakennustarkastaja.

6 §.

Rakennustarkastajan tehtävänä on lähinnä valvoa rakennustoimintaa rakennusuunnitelma-alueella. Sen lisäksi mitä rakennustarkastajan tehtävistä on säädetty asemakaavassa, rakennuslainsäädännössä, joulukuun 21 päivänä 1932 annettuina

sääntöministerion päätöksessä rakennustarkastajatoimista sekä muussa laillisessa järjestyksessä annetuissa säännöksissä, tulee hänen erittäinkin: 1) tonttien lohkottamisesta ja vuokra-annettujen selvitä, miten rakentaminen rakennusuunnitelma-alueella on asianmukaisesti järjestettävä ottaen huomioon rakennustieteelliset, terveydelliset ja paloturvallisuusnäkökohdat sekä antaa lausuntoja, neuvoja ja ohjeita korttelien jakamisesta ja rakentamisesta.

2) antaa vastaus ja käsitellä rakennuslupa-ano-mukset, tarkastaa niihin liitetyt piirustukset ja asia-papereit sekä toimittaa tarpeelliset tarkastukset niille säädettyssä järjestyksessä.

3) avustaa asianomaisia viranomaisia valvo-taessa, että tontteihin liitetyt tekevät ja pitävät kunnossa rakennusuunnitelma-alueella ja sen ympäristössä kulkuyhteyttä varten tarpeelliset ti-t; 4) myöntää lupa sellaisesta luvasta, puhelin-voima- ja valaistuslupa- ym. pylyvästä kiinnik-keiden, tukien tai kahsteiden pystyttämiseen tai kiinnittämiseen, joka vaikuttavat katukuvaan tai rakennuksen julkisivun ulkonäköön;

5) toimittaa tarpeen mukaan rakennusuunni-telma-alueella luvasta rakennuksen, porras-ta, aidoitaa ja pihotessa ilmenevien vikojen selvittämistä varten;

6) valvoa, että tonttien esipihat ja istutukset pidetään siistissä kunnossa;

7) edistää yhdessä terveydenhoitolautakunnan kanssa yhteisen veden poistoajamijärjestelmän aikansaamista sekä riviävän talous- ja palonaa-muusveden saannin toteuttamista;

8) järjestää sopivaa yhteistoimintaa kunnallisen hallinto-, terveydenhoito- ja paloviranomaisten kesken;

9) olla toimistohuoneissaan yleisen tavattavissa maaherran määrämällä aikana, sekä

10) noudattaa tarkempia ohjeita, joita sisä-asiainministerio tai maaherra voivat katsoa tar-peelliseksi antaa.

5 luku.

Rakennuslupa, rakennuksen palauttaminen, rakennustyön johtaminen ja valvominen, rakennusasioiden varmistaminen varo-vuusotoimenpiteet sekä rakennus-kohteiden muuttaminen.

7 §.

Rakennusluvasta säädetään rakennuslainsäädän-nön 100 §:ssä.

Sen jälkeen kun rakennuslupa-anomus on tehty, on rakennustarkastajan mahdollisimman pian suori-tettava rakennuspaikalla alustava katselmus, mikäli tämä katsotaan tarpeelliseksi rakennusmaan tutkimista varten.

8 §.

Rakennuksen purkamisesta, maankaiuusta, lou-himisesta tai maantäyttämisestä on etukäteen tehtävä ilmoitus rakennustarkastajalle.

9 §.

Ennen rakentamiseen ryhtymistä on rakennus-teen oikea paikka maalle palautettava.

Uudis- ja lisärakennusta tehtäessä on rakennus-tarkastajan tarpeen mukaan suoritettava tarkastus:

a) kun maankaiu on suoritettu, mutta ennen-kun perustuksen tekemiseen on ryhdytty (perus-pohjan tarkastus);

b) kun perustus on valmis ja kivillä on päh-kihollaan paikallaan (perustuksen ja kivijalan tarkastus);

c) kun välipohjapalkit on asetettu paikalleen ja saavutettu tehty, mutta ennenkuin rappausa ja permantoja on tehty (saavupinnan ja palkiston tarkastus); sekä

d) kun rakennus on täysin valmis tarkotuk-seensa käytettäväksi (loppukatselmus). Loppu-katselmus voidaan sopivaksi havaitessa suorit-taa useammassa erässä.

Katselmuksista on rakennustoiden edistymisen mukaan jätettävä kirjallinen anomus rakennus-tarkastajalle.

10 §.

Rakennustarkastajan lupa on myöskin hankit-tava:

Huoneiston iakamisen, rakennuksen tai sen osan käyttämiseen olennaisesti toiseen tarkoituk-seen kuin mihin sitä ennen on käytytty ja vah-vistettu rakennusluvat on otettava.

palaneen rakennuksen saattamiseen ennalleen sekä julkisivun, tulinjan ja rakenteen muuttamiseen.

Tilapäisen, enintään 75 m² laajuinen ja 3,5 m kor-kuisen rakennuksen rakentamiseen; tilapäinen ra-kennus on purettava määräaikana ja viimeistään 3 vuoden kuluttua.

11 §.

Uudestaan rakentamiseen ja rakennuksen korot-tamiseen sekä muiden sellaisien töiden valvonnasta, joihin vaaditaan rakennuslupa tai muoniatuinen lupa, ovat 9 §:n säännökset soveltuvin osin voi-massa.

12 §.

Jos rakennuspaikka on huononlainen tai raskaasti kuormitettu, tai rakennuksessa käytetään rauti-betoni- tai harvinaisia rakenteita, suuria jonne-välisiä ja kuormituskia, on rakentajat mielittettävä ja rakennettava sen mukaisesti asiantuntevan henki-lön johdolla noudattaen sellaisista annettuja eri-koitusmääräyksiä ja on rakennustarkastaja oikeu-

tettu ennen rakentamista vaatimaan yksityiskoh-taiten laskelmien ja piirustusten tarkastuttamisen asianajajalta.

13 §.

Rakennustyön johtamisesta saa huolehtia ai-nostaan henkilö, jonka rakennustarkastaja on hy-väksynyt työnjohtajaksi.

14 §.

Rakennuspaikalla on ryhdyttävä varovaisuus-toimenpiteisiin, joita rakennustöissä suoritettaessa ovat tarpeellisia henkilöihin tai omaisuuden kohdistuvan vahinkoen välttämiseksi, ja on rakenta-jain tällöin noudatettava, mitä voimassa olevassa järjestysohjeissa työntekijöiden moimamiseksi lapa-turmita on säädetty, sekä mitä ohjeita ja varovai-suusmääräyksiä, joita rakennustarkastaja sen li-säksi katsoo olevan syytä antaa naapureihin ja ohikulkijoille kohdistuvan vaaran ja haitaa ehkä-i-semeksi.

15 §.

Rakennuksen korkeus mitataan yleiseen tien pinnasta, tai, milloin rakennus on tontin sisällä, yleiseen maan pinnasta julkisivunpinnan yläreun-naan, ja, jos rakennuksen lämmitettävä osa kohoaa ulkoisellaan yläreunsa korkeammalle, tätä osaa kat-tavaa välipohjan välistään. Jos tien tai maan pinta on kallava, käytetään keskitärvaa joko koko rakennukselle tai sen osalle.

16 §.

Käsitteissään luvasta, puhelin-, voima- ja valaistuslaitteiden kiinnittämistä, tukien ja muuta sein-nin, kattopinnoitteen tai aitoihin asetettavista laitteista koskevia kysymyksiä, on rakennustarkas-tajan kuuluttava tontin omistajaa, joka asemakaavai-lain 70 §:n mukaan on velvollinen sallimaan sa-nottujen laitteiden kiinnittämisen, otettava huo-mioon hänen etunsa sekä huolehdittava, että va-hinkoen, haittaa ja ruumennesta mahdollisimman suurena määrin vältetään.

17 §.

Ellei rakentamista ole aloitettu kolmen vuoden kuluessa ja loppuun saatettu viiden vuoden kule-sa rakennusluvan myöntämisestä, oikoon lupa rau-ennat, ellei rakennustarkastaja erityisistä syistä pidänsä sen voimassaolona. Muu rakennus-tarkastajan antama lupa oikoon rauennat, ellei sitä ole käyrtetty kolmen vuoden kuluessa.

6 luku.

Toiminnan järjestelystä, pihamaasta ja rakennuspaikan kuivumisesta.

18 §.

Veden ja kosteuden estämiseksi tunkautumasta rakennukseen tai sen alle on ryhdyttävä tarpeelli-sin kuivaus- ja eristämistoimenpiteisiin.

Mikäli

rakennuspaikka sijaitsee matalammalla kuin 2 m mitattuna lähteen vesitasoon pinnasta tai 1,5 m perusveden pinnasta, on rakentuksen alla ja ympäristö täytettävä maunittuun korkeustasoon asti. Rakennustontille rakennettavien suunnon suhteen voi rakennustarkastaja harkintansa mu-kassa sallia poikkeuksen tästä määräyksestä.

19 §.

Tontin luonnollista maanpinnan korkeutta ei saa rakennustarkastajan luvatta muuttaa. Kuitenkin on rakennuksen ja tienlinjan väliseen tontinosa ei episiä, mikäli mahdollista korotettava siihen ta-joitettava tiemassa kopuliseen tasoon.

Pihamaa ja esipihat on pidettävä huolitellussa kunnossa. Ne tontin osat, jotka eivät ole liik-en-teille välttämättömiä, on istutettava. Puista ja muusta tavaraa saa varastoida tontille vasta rakennustarkastajan luvalla.

20 §.

Tiellä tulee tontin pihamaalle olla suora aiotie, jonka leveys on vähintään 2,4 m ja vapaa korkeus vähintään 2,7 m.

Rakennusluonnosten väliset pihamat eivät saa olla leveydenä kolmannesta syvempiä.

7 luku.

Rakennustapa.

21 §.

Rakennusmenetlin, rakennuksen laajuuden ja paikkan tontilla, rakennuksen kerroslukuun sekä muihin rakentamistapa koskeviin seikkoihin näh-deen on noudatettava alueen rakennusuunnitelman ja rakennusuunnitelamääräyksiä. Mikäli rakennusuunnitelamääräyksiä ei ole vahvistettu, tai mikäli niistä ei ole toisin säädetty, on sen lisäksi, mitä rakennuslainsäädännön 101-109 §:ssä on säädetty noudatettava seuraavaa:

A. Asuintontit.

1. Omakotontit ei saa olla alustaan 1200 m² pienempi.

2. Omakotontilla saa rakentamiseen käyttää enintään 1/6.

3. Omakotontin päärakennus on, ellei rakennustarkastaja myönnä poikkeusta, suoritettava rakennusuunnitelmaa vahvistettuun rakennus-tapaan ja vähintään 6 m päähän naapuritontin rajasta.

4. Kullekin asuintontille saa rakentaa vain yh-den päärakennuksen ja yleensä vain yhden talous-talouksen. Kuitenkin voi rakennustarkastaja antaa luvan enintään kahden talousrakennuksen

